b

Mindenfele vallàsoknak megtzà-
folhatàsokra alkalmaztott —

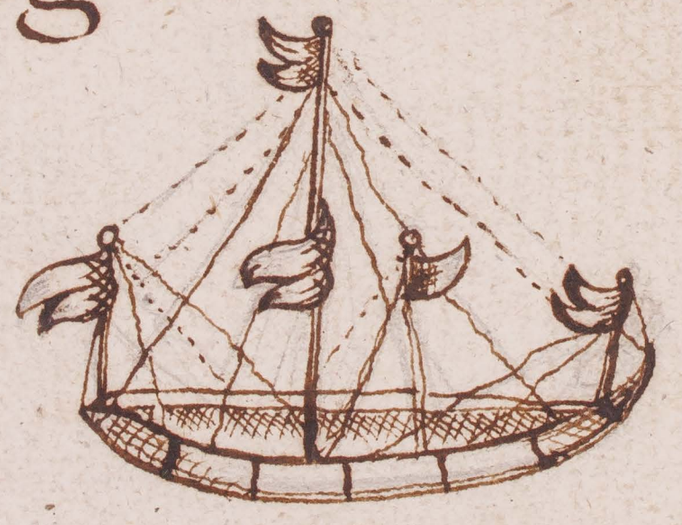
IGAZ VALLÁS

TÜKÖRE,

K. J. Th. 36

melly

az Isten szerint-való igaz hitben élni
kivànó minden kegyes híveknek szà-
mokra, a' Nemes N. Körösi R. Scola T.
T. Professora: LOSONTZI ISTVÀN
altal Világ eleibe botsàttatott

Mostan pedig ezen folyo M.DCC.LXXV.dik
esztendőben, Maga hasznàra le-irt —
DARKO ISTVÁN, à Nemes Re-
formatum Collegium-ban Kolosvàron

Georgii Szigeti manu

Közönséges

A holott

K. Valyon az

nek azon ége

Istent?

F. Nem: mer

tiszteli az

mind az Ó, mi

mot, és attol

mélyek tsak a

tyák, némelly

ják; harem g

latiot, és Á

vált oda f

látnak azt

imádják. Ime

lágon valam

Öt classisok

I. Igaz

II. Néve

III. A' mo

IV. M

Közönségesen a' Vallásokrol. I.

A' holott elsőben-is:

K. Valyon az egész Világon mindenek azon egy modon tiszteli-é az Istent?

F. Nem: mert némelyek elmerik és tiszteli az igaz Istent, és hiszik mind az Ó, mind az Uj Testamentomot, és attol el-nem szakadnak. Némelyek tsak az Ó Testamentomottartyák, némellyek a' Szent Irást el-hadják; hanem gondoltanak más Revelatiot, és Alkorán, Nemellyek a' Szentiratot oda hagyták, és ha napot látnak azt tiszteli, ha holdatazt imádják. Immár innen az egész Világon valamennyi Vallást vagyon Öt classisokra vitetthetik:

I. Igaz Keresztyen Vallás,
II. Nevvel Keresztyen Vallás,
III. A' moltani Zsidó Vallás.
IV. Mahumed Vallás,

V. Pog.

2. A Pogány Vallásrol.

V. Pogány Vallás.

A többek, — mélyek ezeken kivül valo Vallások vagynak, mind tsak ezekben vagynak, melyeket külön külön fel vévén, láttsunk tsak rö.. videden. Jollehet elsöben-is áven, det meg tartván, kellene az igaz Kereßtyén Vallásrol Szollani, de meg fordítván á rendet, elsöben-is Szollani fogok:

A Pogány Vallásrol.

Erröl rövideden tsak négy dolgot jedzek meg; 1. Neveit, 2. Eredetit. 3. Elömenetelét, 4. Valoságait, és természetét.

1. A mi az elsöt illeti, á Pogány Vallást mind Magyarul, mind Deákul kiváltképpen valo modon három névvel nevezzetik; Gentilismus, Ethnicismus, és Paganismus.

A. Dicitur Gentilismus, á mely Szó

ſzo vészen eredetet ettől á ſző,, roſz, ſzotol ɣevws ÷ gens, nem- zetſéſz, á mely ſzo tulajdonkép- pen jelenti azon természetü dol- gokrak ſzoporodásokat. De má Szent Irást Magyarázo Doctorok ezen á ſzónn értik az igaz esmére, ten kivül valo, és á Szent Irástúl kül valo embereket.

B. Dicitur Ethnicismus, ez- is görög ſzotol jö ÷ ɛθvos ÷ Nép. vagy ugyan nemzetſéſz, á mely az Uj Teſtamentomban négy rendbéli emberekrek tulajdonittatik. I. Á'si- doknak, Luc: 15: 2. 2. Az Isten há- zán kivül valoknak, Efes. 2: 11. 3. Á' hitetlenekrek, Math: 8: 17. 4 Á' gö- rögöknek. Rom: 1. 8.

C. Dicitur Paganismus, á mely Deák ſzó jö ettől á ſzotol Paguſ. mert ugyan-is hogy Conſtantinus Magnus első Keresztyén Impe,,

4. A Pogány Vallárol.

rátor Maximust meg győzte volna, Anno Cti 313. à Pogányok Templomjaikat el-vették es à Pogányok à Városból ki üzettetvén tsak némely Falukban és Majorokban lappangottanak, à mellyektől hívattattak ôsztán Paganusoknak, Villanusoknak, az ô Vallások pedig Paganismusnak, Villanismusnak nevezetett. Innét már à Magyarok-is Pogány Vallásnak vagy Pogánságnak nevezik, à kiknek Vallások semmi-nem egyébb, hanem az Istení tiszteletnek oly babonás modja, à melyel magoknak hamis Isteneket költenek, és tiszteltetnek. Eddig Nevéről.

II. A Pogány Vallás körül megjedzem annak Eredetét, hol vette magát, és miképpen mentelö. Ennek-elötte való meg tudására. Obs: hogy hat gradusokon ment elöer à Pogány Vallás, à melljek közzül az

I. Infi.

I. Infidelitas

az Istennek hit

à melyrek mirá

ama harmadik

vok, à ki hit nél

gész Pogánságra

vetett

2. Az idololat

vagy az igaz Is

ványok által va

Ôn víz után

immár abból hív

ve Chaldeából.

3. Polytheismus

tiszteleti, melyel

állatokat Istenn

pot, holdat, Csill

tselekedeteket,

Isteneknek tette

Ro à Romai dolg

3000vo. Istenek

öket.

lrol.„

qyözte vol=
Pogányok
es à Poga=
tetvén thak
orokban =
któl hivat,
oknak, Vil=
lok pedig
mulnak ne,
agyarok-is
Pogánságnak
ok lemmi=
teni tiszte=
a, à melyel
et költe=
levéről.
ül megjed=
ol vette ma,
ö. Enneke=
ra. Obs:
nent elöer
e közzül az

I. Infi.

I. Infidelitas ÷ hitetlenség, avagy az Istennek hit nélkül való tiszteléste, à melynek mingyárt leg első kérdere ama harmadik Emberben à Kainban volt, à ki hit nélkül áldozván az égh=ő Pogánságnak fundamentomot vetett.

2. Az idolatria ÷ Bálványozás, vagy az igaz Istennek à képek'stálványok által való tiszteleti, melyet az özön viz után nagy erőben volt, és immár abból hivatatott ki Ábrahám ur Chaldeabol. Jeu: 12.

3. Polytheismus ÷ à sok Istenekuek tiszteleti, melyel à nemelebb teremtett állatokat Istennek tlinálták ÷ Napot, holdat, Csillagokat, à jóságos tlelkedetekel, meg holt Embereket Istenekuek tettek, annyira hogy Varro à Romai dolgoknak le irója - - 30000. Istenekel talált computalvan öket.

4. Ora

6. A Logány Vallásrol,

4. Oracula Diabolica, az ördogi jövendō mondo Kápolnáknak, avagy az ördōgök által valo jövendomon„ dálok, á mélyek irtoztato ördōgi tiszteletnek modjai lévén á Xtus Születésekor el-töröltettenek, mint ez á Delphis Városban lévō Oraculum az Augustus Romai Imperatorhoz lett feleletéből-is megtettzik.

Me puer Hebreus, divos Deus ipse gubernans.
Cedere Sede jubet tristem regnique sub arcum.
Aris ergo dehinc nostris discedito cuncti.

5. Sumptuosa fana. á bálványozás Szinek vegben vitelére nagy költségel epittetett tzifra templomok, á melyeknek Szépségek á bálványozás Szálra az embereket tudállatokon hivogattak, (:mint ma-is:) á' minden

mü volt

mü volt épétsusba
ten Aszszonynak
lyet az egék Alia
gyedik részre 120
epitett, melynek e
alkalmatlansága
az Evangelium f
6. és keletkezeb
á melyben elö men
Persecutio á vére
avagy tlak az Ur
bálványozo Impe
Diocletianus vel
Nero, Domitianu
tek, hogy á kere
bégyenlettek Alin
dusoknak, Pilic
nak és egyebeknek
K. Vagynak ! !
olyan Logányok,
gyot békát,

mü volt Éphéſusban â Diánna Iſ=
ten Aſszonynak Temploma, mel=
lyet az egéſz Aſia é világnak ne=
gyedik részre 120. eſztendőkig
épitett, melynek epitéſe nemlévén
alkalmatlanſága mindennek devolt
az Evangeliom folyáſának.

6. és ſzelidebb gyáditſa volt,
â melyben elö ment â Pogányság â
Perſecutio â véres vildözés, melyel
avagy tlak az Uj Teſtámentomban
bálványozo Imperatorok, Trájánus,
Diocletianus Veſpaſianus, Titus,
Nero, Domitiánus annyira elömen=
tek, hogy â kereſztyényeket nem
kegyenlették Aſinicoláknak, Sordi=
duſoknak, Piſcicoláknak, Cucicolák.
nak és egyebeknek hivni, és nevezni.

K. Vagynak é még, mais é világon
olyan Pogányok, kik fát, fiveſki=
gyot békát,

vagy
7gy

8. A Pogány Vallásról,

vagy már teremtett állatokat imádnának és tiszteltenének.

F. Igen-is még pedig é Világnak mind Négy részében.

I. Europában Grondlandiumban, Livoniában, és Lengyel Országnak némely részeiben kik napot, holdat tiszteltenek és imádnak.

II. Afrikában ekképpen tselekesznek a Nigritánusok, a kik reggel mihelyt fel kelnek, a mit elsöben meg látnak, akár fát, fűvet, kutyát, és akármit azt imádják; így Veres hagymát, petrezselymet; ezekről így szoll a Poëta:

O Sanctas Gentes quibus hæc nascuntur in hortis Numina!

III. Aziában a Tatárok, kik közzül nemelyek arany burjut, némelyek kopjára fel-függesztett veres posztot tiszteltenek. Így a

Krimi

Krimi Tatárok kiülömb Hatvan
hat Istenecket tiſztelnek.

IV. Americában, a lakolok
1000. Istenecket tiſztelnek, Sőt
a mi kelekvelebb a mint irják a
Hiſtoriák Braſiliaban ma-is-
minden napon hallatik az ördö-
gi kiáltáſ kik szüntelen ezt ki-
altyák; Sitio ſanguinem hominum.
hogy azért ő ellenek az ördög ne-
diuhüſködjön, minden napon azok-
nak meg engeſztelésekre egy né-
hány száz embereket meg ölnek,
és nékik meg áldozzák; illyen mon-
dáſsal: Non adoramus ipſos ut
nobis bene faciant, ſed ut nenoce-
ant. Hdc de Lagani Lmo:

A Mahumed vallásrol.

Ez máſképpen Török vallásnak
mondatik, melyről-is rövideden
három dolgokat jegyezzünk meg

Imo Ere

10. A' Mahumed Vallásrol.

1mo. Eredetét: 2o. elö menetelét
3o. kimenetelét.

A mi az elsöt illeti ennek szerzö oka volt Mahumed, vagy Mahumet, a mely név ettöl a' Sidolrotol vészen eredetet Hamud, sidelideravit, unde Mahumed Desiderium; vagy kivánság. Ennek Attya volt Abdalás Annya Hemina. natus anno Xti 500. 13. Apr. Arabia pusztájának közetles nevü völgyében, Mecca nevü városban, születése után pedig: tlak hamar két holnap multva meg hal az ö Attya, és az ö fel nevelteté'se birattatott az ö Nagy Attyára kinek Ibuthaleb volt neve.

Ez a Mahumed minekutánna felnevelteted volna az ö ifjuságában a Saracenumbeliektöl az itközetben elfogatott, és el is adatott egy Abdomu-

cénus nevü Ismaël Nem
ko gazdag Kalmárnak
leör tlak Fere Páltol
minekutánna hüléges
volna, a maga bolyat
már inasnak válo
időben egy Sergius n
eretnek tudománnya
Constantinápolyból
mányáért ki-üze
tzénusnak Mahume
rába ment, és ott
del igen meg bará
ördögi mesterség
multa is meg tan
dig hogy egyszer m
tzénus Mahumed
ka nevü igen szép
dag felelége ma
med igen meg szer
usról tanult ördö
gel magához hod

cénus nevü Ismaël nemzettségéből va-
lo gazdag Katmárnak, a ki őtet elő-
ször tlak Jeve Pásztornak tette, de
mirekutánna hüségesnek észrevette
volna, a maga bolyába fogra és Kal-
már inasnak válogatotta. Akkor az
időben egy Sergius nevü Nestorius
Eretnek tudománnyát követő Barát
Constantzinápolyból eretnek tudo-
mányáért ki-üzettetvén Abdemu-
tzénustak Mahumed Urának udva-
rába ment, és ott Lakván Mahumed-
del igen meg barátkozott, és ötet sok
Ördögi mesterségre, és Nestorianis-
musra is meg tanitotta. Történtpe-
dig hogy egyszer meg hal Abdemu-
tzénus Mahumed Ura, és egy Chadi-
ka nevü igen szép és felette gaz-
dag feleségé maradt, a kit Mahu-
med igen meg szeretvén a Sergi-
ustol tanult Ördögi Mesterség-
gel magához hoditotta,

's fele

12. Mahumedről,

's feleségül el-vette.

De mivel Mahumed korlátos lévén a feleléghe megh kezdette utálni, gondolkozik azért magában, és azt találya fel, hogy el-hitelse azö feleléghét, hogy mikor ötet a korláth töri, akkor mindég a Gábriel Angyal jö el-hozzája, ki az Istennek titkos dolgait akkor kezdte nékie megh jelenteni, hogy pedigh azt jobban el-hitelse égy galambot arra kezdette hogy olyankor mindég az ö füléből enne, és azt hazudta hogy az a Szent Lélek volna ki néki galamb képben mind megh Lugnámit kivánna az emberektől az Isten.

Ez az erötlen gyermeki Abbony nem tlak maga hitével, hanem több Abbony barátit-is és jo akaroit el-hitetvén, mindjárt ugy tiszteli mint Istennek Prophétáját

K. Mitso

valo Hist

K. Mitsoda adott

zelebb okot Mahu

zamatosságot ann

lásnak kohólása

F. Ez hogy a Mah

40. Esztendejében

annak abrázony bar

tetvén hogy ö az Ist

Prophétája vala, fe

lála után 44. Es

ban feleségétől

dagsága maradva

mellé sok számtalan

ötet mind a község

mind ajándékiért

tották. Ez azért m

és vala az ember le

tudományokkal

ért, és akt Alkorá

Ennek tudományo

Vallástéli hadako

idegyet, ki mást S

K. Mitsoda adott még-is leg kö-
zelebb okot Mahumednek, és al-
katmatosságot annak az új val-
lásnak koholására?

F. Ez hogy a Mahumed életének
40. esztendejében feleségével és
annak atyjokonybarátival et hi-
tetvén hogy ő az istennek Szent
Prophétája vala, feleségének ha-
lála után 44. esztendős korá-
ban feleségetől lok és nagy gaz-
dagsága maradván, szedett maga
mellé sok számtalan embereket, kik
ötet mind a kölségnek ítéletéért
mind ajándékiért Prophétának tar-
tották. Ez azért másként-is okos,
és ravasz ember lévén, egy Mételjes
tudománnyokkal tellyes könyvet
irt, és azt Álkoránnak nevezte.
Ennek tudománnya mivel akkor
vallásbéli hadakozás volt, és ki
édgyet, ki mást szolt vala a ha-

dako-

14. Mahumed vallás:

dakozàlrol, igen hamar lábra kapott. Voltanak pedig ebben nèki más társlai-is; nevezetes volt à felyebb emlitett Nestoriusz tudományán lévö Serojus nevü Barát, à nevel mondatott Kereszt̃yének közzül pedig Pincha, Abdit, Abdalász, nevü társlai, kit hát vallálokbol Kereszt̃yén, Sido Pozány, Saracenabéli Nestor és Eutich vallàlokbol egy Vallástokholtanak, à mint ezt Hottinger kus az Ecclésiák dolgainak leirója fel-jedzette, és bövön megmutogatta. Hist. Eccl: Sec: 8: 11.

Ez à Mahumed vallás pedig tüzzel valsal terjedett, mert ugyan-is Mahamed igen nagy gazdag ember lévén Heraclius 63. Romai Imperator ellen párlot ütött, hogy.

3

hogy á vitezeknek zoldjakat meg
nem fizette, és hogy égy Romai gaz-
dag kereſkedö Kalmár ötet és
az ö követöit ebeknek mondotta.
Syriának ſarkománnyára rohant
annakutánna Afrikában ment
és á Vandalusokat dögleletes
tudomannyára hajtotta.
K. Mit hiſznek már ma Mahu-
med utánn á Törökök?
F. Hiſznek 1ö Az Antikriſtus-
nak el-jövetelét, 2ö. A testnek fel-
támodálát, de nem tsak az embe-
reknek hanem á barmoknak amaz u-
tollo napon. 3ö. Szép fiivekkel vi-
rágokkal fel ékeſitetett Paradi-
ſomot, melyben á fel támodás u-
tán fognak menni. 4ö. A Bálványo-
zást kárhoztatják. 5ö. Az vforát,
és perlekedést tsalmazzák, melyre
nézve ſokakat á Kereſztyének köz-
zül feljül mulnak. Továbba hiſznek:

A Hogy

16. Törökök Vallása;

A. Hogy az Isten Személyében tsak egy.

B. Hogy a Jésus, és a Szent Lélek nem igaz Isten.

C. Hogy a Jesus tsak egy volt a Profétàk közzül, àki az idvesség-nek utàt tanitotta.

D. Hogy a Kristus nem felszitetett fel.

E. Hogy Mahumed istennek igaz és valosàgos Profetàja, és Apostola volt.

F. Hogy kiki magàa Vallàsa àltal tsak jot tselekedjen idvezül.

G. Hogy az ő Alkorànyok méltosàgosabb à Szent Iràsnàl.

H. Hogy egyszer's mind lehet és szabad-is az embernek sok feleséget tartani.

I. Hogy à környül-metélkedés nem törökötett-el, és egyéb ehez hasonlo Ördögi tudomànyokat, melyek à Nap-keleti, és Déli Tartomànyokban

annyi

annyira el-hatalmaztak, hogy ott
a Keresztyén Ecclesiák tsak keves-
sek, söt a melyek vagynak-is sok
üldözést, és keresztt vitelésteszen-
vednek, a mint ezt a Historiák
nyilvan bizonyittyák.

A mostani Sidó Vallásrol.

Itt négy dolgokat látsunk rövi-
deden.

1. Neveit. 2. Eredetét. 3. Kime-
netelét. 4. Némely következéseket.

1o. A Deákoktol kiváltképpen há-
rom nevezettel neveztetnek.

1o. Hebreli. Tudomány Hebraismus.
2o. Judeli, Tudomány Judaismus.
3o. Izraëlitel, Tudom: Izraëlismus.

1. A mi az elsöt illeti, a Sidók Heb-
reusoknak, Tudományok Hebrais-
musnak nevezetnek Hebertöl az
Özön-viz után valo világnak kez-
detiben lévö Patriárchának line-
ajában 5dik Patriarchától Schi-

La

18. A Zsidó Vallásról.

La nevii Pátriarcha fiától mint ezt világoson láthatni Genes: 11: 12. & 41: 17.

Ez a Szo Heber, v. Eneber Zsidó Szo, a mi nyelvünkön jelent által menetelt, de jelent még haragost és terhest, ismét in plur. haragosokat, terheleket, által menetelleket, a Syria nyelven gabonákat Vetèleket

II. Nevezetnek izzaëlitáknak, Jákob Pátriárchától, ki midön Mésopotámiából az ő Báttyától Lábántol vissza tért az ő Attyához Izákhoz az igéretnek földén Mamré mezejében Kirjatárk nevü városban a Jordán vizéhez jutott volna a Jabbóknak vévén feleségeit, gyermekeit és minden jószágát által költöztette, a vizen tsak magamaradott, kiher égy férfiu menvén vélle nem lakodott, míg

míg a hajnal fel jö
akara botlátani.
meg áldatnék, és
botlatotta volna,
Nem Jákob hanem
ved, mert ha Isten
vettel, az embereke
vészed. Vir ille fu
dexis Christus.

III. Nevezetnek
dától a Jákob fia
jelent Jehada, há
tészen hálaado
da volt, mert a
nya Léa Szülné
tennek, azért ne
25. 35. Es immár
kel nevezetnek é
dáktol.
A mi az ő Va
hézi vagy illeti,
nek elmérétike

miq à hajnal fel jone, kit el-nem=
akara botlàtani, miq nem attol
meq áldatnék, és midön el- nem
botlatotta volna, azt mondá néki:
Nem Jákob hanem izraël à te Ne-
ved, mert ha illtenen diadalmat
vettél, az embereken-is diadalmat
vészsz|: Vir ille fuit Angelus fe-
deris Christus.

III. Nevezetnek Judeusoknak Ju-
dátol à Jákob fiától Gen: 4: 19. Juda
jelent Jehada, hálákat adott, inën
tézen hálaado fèrfiat, mint Ju-
da volt, mert à midön ötet az An=
nya Lèa Szülné hálákat adott Is=
tennek, azért nevezte Judának; Gen:
25: 35. Es immár ez három nevek=
kel neveztetnek é három Patriar=
chák tol.

A' mi az ö Vallásoknak eredetét
nézi vagy illeti, à' Sidok az Isten=
nek elmèvetike Ábrahám

Pàrti

20. A' Sidó vallárol.

Pátriarcháktól hivattanak-el, kinek attya Táré ideegen isteneket szolgált. Jos: 24: 3. á ki az Ur Abrahámot á bálványozálokból ki hivatván, az istennek szövetséges embere lett, Gen: 13: 10. egy Majmonides nevü Sido Doctor irja Ábrahám felöl, hogy ö jollehet á bálványozálban születtetett, mindazál-tal már gyermek korában gondolkozott az igaz istennek elméreti-röl, 45. esztendös korában pedig már dilcurált az igaz istenröl, mint é Világnak igazgatojárol.

Vgyan ö irja hogy Táré az ö attya bálvány tsinálo, és kép faragó ember volt, egykor ezel-menvén házátol, tlak az ö fiát Ábrahámot hagyra otthon, és ö fogja minden képét az ö Attyának ölzvetö-ri, és egy fejszét adott á leg nagyobbiknak kezébe, midön pedig

attya

attya haza jött volna kérdi, mi=
lelte volna á képeket? ö azt mon=
dotta hogy á leg nagyobbik, á ki=
nek á fejsze á kezében vala, öszve
törte mindeniket. Azt monda Thá=
re az ö attya: miért hazudtz?
hiszem á nem-is mozdul, ha tsak
nem mozdittyák; Ábrahám ismét
meg felel, s azt mondá. hát ugyan
miért tiszteled azt á ki meg sem
mozdulhat, ha tsak nem mozdittyák.

Innen azt irják felölle á Rab=
binusok, hogy az ö attya bé vádol=
ta ötet Nimródnak, á kinékik=
akkor elöljárojok, á ki parancs=
tsolta Ábrahámnak hogy á képe=
ket imádja, mert ha nem imádja,
meg égeti tüzzel; melyre felel
Ábrahám: Jobb inkább imádni á tü=
zet, mint á képet, mert á tüz á képet-
is meg égeti: mondja Nimrod: imád
hát á tüzet, felel Ábrahám: inkább

á viz

22. Ábrahámrol,

à vizet, mert à viz à tüzet-is el-oltya, mond Nimbrod: imád hát à vizet, felel Abrahám: inkább à fellegeket, mert azok adják à vizeket, és azok hordozzák: mond Nimrod, imádd tehát à fellegeket, felel Abrahám: jobb à szeleket, mert à fellegeket-is széllyel üzik; mond Nimrod, imádd tehát à Szeleket, felel Abrahám, inkább az embereket, mert az emberek à szeleket-is meg gátolyák, és magoktol viszsza üzik; mond Nimbrod: imádd tehát azembereket; és midön nem akarta volna; à tüzbe vettetett, de onnan minden sérelem nélkül ki szabadult.

Innen mondják már, hogy ki hivta Isten Ábrahámat ur Chaldeából, ÷ ex igne Chaldeorum, ur ipsis

Ligni

vala Hitto

significat ignem
litatem confidere
dant Stultum esse
colere, sed Creá
Ez à Szo Ábrám
mint Nagy atya,
mint sokaknak at
mert az Isten ö ve
vetvén, minden h
tette, à mint szoll
hogy ennek nagyob
tan à maga fián
nyet ki is adta
K. Vallyon mikor
tehát ennyire à
egész világon ig
Krisztus nélkül, k
és idvesség nélkül
tok mondja.
F. A' Sidóknak
nem egyszer's mi
apródonként vét

ſignificat iqrem; hanc ſupti=
litatem confixere Judæi, ut olten=
dant ſtultum eſſe rem creatam
colere, ſed Creatorem.

Ez á Szo Ábrám annyit téſzen
mint Nagy atya, Abrahám pedig
mint ſokaknak attya Gen: 17-15.
mert az Iſten ő vélle ſzövettséget
vetvén, minden hivőknek attyává
tette, á mint Szoll Szent Pál, á mint-
hogy ennek nagyob bizonſágára oſz-
tán á maga fiának az ő törvé-
nyét ki is adta Exod: 19:20.

K. Vallyon mikor vettettek meg-
tehát ennyire á Sidók, hogy ez
egész világon igy el-ſzéledvén
Kirſtus nélkül, reménſég nélkül,
és idvesség nélkül. á mint az Apoſ=
tol mondja.

F. A' Sidóknak meg vetteteſek
nem egyſzer's mind lett, hanem
apredonként vétetett -el-

24. A' Sidókrol, és Jézus: Városár:

-el judátol a birodalom, és a tör-
vénytévő az ő maradékitól; Jen:
49: 10. nevezetelen akkor mikor
az életnek trát az ő gyilkos ke-
zeikkel kereszt fára feszitették,
és azt mondottak: az ő vére raj-
tunk maradjon, és a mi fijainkon.
Math: 24: 25. annakutánna a Krisz-
tus fel-támodála utan mindjárt
meg kezdette őket fogni az az ti-
tok, mert Lassan, lassan, el-kezdet-
tek Széledni, de kiváltképpen Fi-
tus Velpáliánus XII Romai Im-
perator Jézulálem Városát föl-
dig le-rontotta, Templomokat Szer-
moniájakat 's a Templomokhoz va-
lo drága eszközöket & a Frigy lá-
dát, a Kegyelemnek ládáját az olta-
rokat, Urim, és Tummimot el-pré-
dálta, és a mint Krisztus Urunk
meg jövendölte egy követ a

más

már kövön nem hagyott Math: 24: 2.
Azt irják a Tudos Historicusok
é felöl a Jerusálem pusztulása
felöl. 1 ször. hogy akkor a Hold Szin-
te 12 Holnapokig fogyatkozált
szenvedett. 2 szor. Sudállatosok
az áldozatra vitetett ökör Bárány
ellett. 3 szor. Az Aldozo Papok Pün-
kösd nap után hogy zörgés ál-
tal é szot hallották: Migremur-
hinc, és már több tudák-is eltek.
vgy mint a Templom ajtaja maga-
ban ki nyilt, melyet másszor 40.
embereknek lehetett ki nyitni
és be tenni, a gyertyák magok-
ban mind el-aluttak, mind ezek
az utolso vészedelemnek jelei
voltanak.

Ez a Titus Vespalianusnak
Fia felette igen kegyetlen Romai
Imperator volt, a kiis midön
a Zidok a

Pogá

26. A' Sidókrol. és Jér.

Logársáv innepre Husvétra jé=
rusalembe egész'sido országbol
sok ezeren égybe gyültenek vol=
na, Jerusálem városát meg szál=
lotta, mely szállás után S. hona=
pig vontván meg vette sőt annyi=
ra el-is pusztitotta olly kevés
idő alatt, hogy az Átyák, és Anyák
a maguk gyermekeiket kéntele=
nitetlenek meg enni. Nevezetes a
többek között a mint Eusébius
ir, két özvegy Aszszony felől hogy
azok igy végeztenek égyütt, első
ben égyiket ennék meg, azután
a maliket, meg, eszik a gyerme=
keknek égygyikét, a málik meg
szánván a maga fiát nem aka=
rá meg ölni: fogja azért magát
az özvegy Aszszony a Magistrá=
shoz mégyen, és declaralya a=
magát, hogy ők igy, 's igy elkü=

nek.

vár: valo Hi
nek ősze, és iq
akarja oda ad
akkor ősze th
kezeit a Maq
ált: Bizony az
vagyon mi rajt
dolgot nem ha
plomnak kultl
az ég felé, ezt
a te Házadat
de mé mivelho
nem lehet őrizo
fel adták a vá
tus annyira e
azt földig meq
még tlak földé
totta, Soval bé hir
don azon holmi h
vemhelsen t:i. fi
Midőn mind e
lette azt irják a
igy Srollott:

nek ölve, és igy most már nem
akarja oda adni à maga fiát,
akkor ölve tlapván à magá
kezeit à Magiſtratus fel ki=
ált: Bizony az iſtennek kezé
vagyon mi rajtunk. A Pap ezt à
dolgot nem halván fogja à Tem=
plomnak kultſait és fel hajtják
az ég felé, ezt mondván: Uram.
à te Háznadat eddig mi örizték,
de imé mivelhogy már tőllünk=
nem lehet örizd magadat, és igy
fel adták à Várakat, melyet Ti=
tus annyira el-puſztitott, hogy
azt földig meg égetvén, annak
még tlak földét-is ekével fel szán=
totta, Soval bé hintette, hogy valamino=
don azon holmi haszonra valo ne te=
remhessen t:i: fii, ut Euſebius.

Midőn mind ezeket Titus szem=
lélte azt irják à Hiſtoriák, hogy
igy szolott:

Óvni

28. A' Sidó Vallásrol,

Ó vici! cum Deo expugnavimus.

Innét mikor az Egyiptombéliek ezt a dolgot meg hallván, és a' Sidoknak el-töröltetésekben örülvén Fituſnak győzedelmi Koronát vitték volna, meg vetette, ezt mondván: Ego non feci, ſed Deo iuvato populum ſuum de peccato caſtigare volenti meas manus adcommodavi.

K. Miért mondod ezt, moſtani Sidó Vallásnak?

F. Azért, hogy a moſtani Sidó Vallást meg különböztelsék az ó Teſtamentomi Sidó Vallástol, mivel az Ó Teſtamentomban tsak a' Sido-vallás volt az igaz, és több azon kivül nem volt, ma pedig a' Sidók vallása nem igaz.

Obj. Nints hát már ma igaz Vallás, mert a melynél több igaz vallás volt el-mult.

F. Az igaz vallást fenn maradott, noha nem ő bennek, hanem

8

valo Hi

harem arokba
tettzettek, mer
vén, a Pogány
rőlegét valo fz
K. Mit hiſzne
F. Sokakban
vaſsal, melyek
ni, azért azok
lyeket emlitet
hogy egy iſten
melyek Legyen
vényét kiülönb
vaſzotokkal m
el-jött Melsiá
4ō. A Melsiás
földi Kiralyn
vácják a ki a
foglalni. Min
5. Tsudálhat
igalságát, és
igalságát, a
tetelekben.

hanem azokban a' kik Iſtennek
tettzettek, mert a' Sidokat megvet-
vén, a' Pogányoknak kivánatos ö-
rőlségét valoſztotta Iſten magának.

K. Mit hiſznek hát a' moſtani Sidók?

F. Sokakban ellenkeznek a' Szent
irásſal, melyeket Sok volna elő hoz-
ni, azért azok közzül tſak némel-
lyeket emlitek. 1o. Nem hiſznek
hogy égy Iſtenſégben három Sze-
mélyek légyenek. 2o. Az Iſten Tör-
vényét kiülömb, kiülömbféle magya-
rázatokkal meg egyelitik. 3o. Az
el-jött Meſsiásban nem hiſznek.
4o. A' Meſsiás Ur Jéſus Kriſtust
földi Királynak tartyák, és úgy
várják a' ki a Sidoknak Királlya
fog lenni. Mindezekből tehát.

A. Tsudálhattyuk az Iſtennek
igalságát, és könyörületeſſégét.
Igalságát, a' Sidoknak meg vet-
tetéſekben.

könyör-

30. A' 'Sidókrol.

könyörületeſſéget, a mi fel-vé-
tettetésünkben.

B. Ne kevélykedjünk a le törött;
tetett ágok ellen, a' 'Sidók ellen, és
ne vétkezzünk, mert ha Isten a'ter-
mészet szerént való ágoknak nem
kedvezett, sokkal inkább a vad
olaj ágoknak.

Ç. Hogy a' 'Sidokat ne káromoljuk
szidalmazzuk, hajgályuk, gunyol-
juk, mint némelyek tselekeszenek.
Nem szánnám ugy mond hová tet-
ni az illyen 's ilyen Pogányt, mi-
ért ölte meg a Krisſtust. Bizony
nem tudják az olyanak mit tse-
lekeszenek. Valyon haragszol é a
Molnárra hogy ösze töri a te
gabonádat, hogy abbol kenyér lé-
gyen, vagy hogy a bor nyomo a szép
szőlőt ösze tapodja, hogy jo bor
légyen belölle. vagy ök-is az élet-
nek vrát meg ölték, de azon

de azonban nékünk haſználtak,
mert nem elég volt a Kriſtu-
nak mi érettünk tſak szüle-
ni, hanem meg-is kellett hálni.-
Valamiképpen azért a mely
Szakács jo izü ételt főz maga
Szükölködésével-is arra nem kell
haragodnunk; vagy a Léleknek ele-
delét a Sidók készitették el mint-
künk ha Szinte magok veszedel-
mekkel-is vagy kellet mindezeknek
meg Lenni az irásoknak szerint, és
ha a Profétákra nézünk ők nem
vétkeztenek, mert az Istennek a-
karattyát tselekedték, tsak azo-
bolondságoknak a Kriſtuson va-
lo ki töltéséért igen-is vétkezte-
nek. Urunkra könyörögjünk Isten-
nek ezekért, hogy szoknak szeme-
ket világoſsitsa meg, hogy elmér-
jék meg azt a kit szigen-

ten

32. A' Névvel Keresz=Vallás=

tén az ö elejek meg ölthenek.

A' Névvel Keresztyén Vallásról.

A' névvel Keresztyén Vallást nem egyébb, hanem az oly Emberek=nek gyülekezete, mely hiszi mind az Ö, mind az Uj Testamento=mot, de attol mégis távozik; azt hamisan magyarázza, az ellen tanit. E pedig Sok-féle, és majd elé Számlálhatatlan, mi=vel minden Vallást keresmagá=nak ha tsak kitsin fundamen=tomot-is, az említett Vallásо=kon kivül a Szent irásnak mind két részében; de én azokat= mind elé nem Számlálom ha=nem azokról mellyek nevezete=sebbek, és mellyeknek Valloival nékünk hartzunk vagyon ne=mellyeket jedzek meg.

I= An

Antitrinitarisok Vallás: 33.

1o: Antitrinitarisok, vagy Sz: Háromság tagadok.

2o: Anabaptisták v. Új Keresztyények.

3o: Lutheranusok.

4o: Papisták.

Az Antitrinitáriusok Vallásáról

Ekörül öt dolgot jegyzek meg.

1. Eredetét, 2. Neveit, 3. Elő menetelét, 4 Tudományát, 5. Ki-menetelét.

Ami neveit illeti négy Deák nevezettel nevezetik. 1o Unitáriusnak, 2o Antitrinitarisnak, 3o Ariánusnak. 4o Socinianusnak. A honnan magyarul Szét Háromságtagadók, mert tagadják a Sz: Háromságot, és ellene tanitanak, tagadván a három Személyeknek egyenlő Léqeket mert ovti Siqnif. contra

Aria

34. Antitri: Vall:

Arianilmulnak pedig mondat=
tatik azért, mert Ariustol kohol=
tatott a ki Gulettetett Lybia nevü
Tartománynak Afrcija nevü Város=
sában. Ennek Attyát némelyek Am=
monitelnek irják, de hellyesebben
Armodiusnak; ez igen nagy - - -
volt hivatalyára nézve Prédi=
kátor, N. Sándortol épittetett vá=
rosok közzül egyikben Bernák=
ban, a ki bötlelsége miat Ebi=
ontes Sabelliust pokolra vette=
tett Tudományát ujjobban vilá=
gosságra hozta. Ez az Alexán=
driai hét Városoknak Püspöke
ellen, ugyan Alexander ellen sok
kemény bebzédeket közlött, an=
nakokáért tölle az Eccléziából
is ki vettetett. Fogja azért ma=
gát, és Nicomediában mégyen

Euse

Eulebius nevü Pü
kivel ifiulágában
és igen jo baratty
leletes tudomán
tetvén maga Vall
és annakutánna
dományokkal má
vebztegettek, és
is mentenek voln
inditatván Iste
pus Magnus El
Imperator Nicé
séges Concilium
ra, Anno xti 366.
xander és Arius
jelen Istensége
des decidáltat
az ö baráttya
umba küldet
nyáttya Constantin
Imperatornak le

Eulebiusz nevü Pülpökhöz, â-
kivel ifjuságában együtt tanult
és igen jo baratttya volt, ez dög-
letes tudományával el-hi-
tetvén maga vallâsára hajtotta,
és annakutánna ketten lévén tu-
dományokkal mâsokat-is meg
veztegettek, és felette sokra-
-is mentenek volna, hanemha fel-
inditatván Istentöl, Constanti-
nusz Magnusz elsö Kereszttyén
Imperator Nicénumban közön-
séges Concilíumot hirdetett vol-
na, Aº xti 366. â melyben Ale-
xander és Arius között az Ur
Jésus istensége felöl valo kér-
dés decidáltatott. Árius pedig
az ö barátttya Eulebius exili-
umba küldetett, â mint azt bizo-
nyíttya Constantinusz Magnusz Romai
Imperatornak levele, â melyet azé-

gebz

36. Árius, Eusébius,

gébz Kezebzyén gyülekezetnek irt, melyben minden Eccléziáknak parancsolya hogy Áriust mint Eretneket üldözzék, és iratit-is tüzzel megégessék. De abban a Száműzetésben nem maradott meg Árius és Eusébius mert ők az Exiliumból-is a Constantinopolitanus Patriarchának alatt lévő Tartományokra levelet irtanak, melyben irtak hogy Árius igaz tudományt tanítana, kit-is sokaknak kérésekre Constantinus Magnus az Exiliumból viszsza hozatott, de illyen Conditioval hogy soha többé Praedicátor ne lenne, melyre kötelezte magát Árius, de Eusebius a Lattomban az akkori Püspököt Anathásiust azon kérte hogy Áriust elébbeni Praedikátori tisztire vehesse fel, de nem nyerhet, te meg tölle.

Fogja

fogja arrét, és m
res. Constantiát
nus Imperátor N
marosságot kere
nak tudományár
kit-is azon kere
Áriusnak az ő Bá
ő tudományának
nája. Innét Árius
Constantia által
hogy nem tsak Pa
tetnek-fel, hanem
Szegény Athanás
umba küldettetn
dig mihelyt a Pa
lott, mingyárt ta
dományat. Ezt
tinus az Imperá
numba hivatja h
a Niclnum Concil

Fogja azért, és már modot ke-
res, Constantiát a Constánti-
nus Imperátor Nénnyét alkal-
matosságot keresvén magá-
nak tudomannyára édesgeti,
kit-is azon keres és kér hogy
Ariusnak az ő Báttyának és az
ő tudománnyának lenne Patro-
nája. Innét Arius ez által a-
Constantia által megnyerte-
hogy nem tlak Papi tisztire ve-
tetnék-fel, hanem ő miatta a-
Szegény Athanásius-is exili-
umba küldettetnék. Arius pe-
dig mihelyt a Papságba bé ál-
lott, mingyárt tanitotta az ő tu-
dománnyát. Ezt halván Constán-
tinus az Imperator Constanti-
numba hivatja hogy mingyárt
a Nicænum Concilium végezéle-
nek.

Axiusról,

nek Subscribályon és többé azt az Exernek tudományt ne tanitsa, Mit tselekedzik Axius? à maga hamis Tudománnyát egy Czédulára le irja, és à honya alá tészi, és meg elkütt az Imperátor előtt, hogy mind azokat, à melyekre az Imperátor meg esküttette, hanem à mellyeket az ő honya alatt lévő pappirosra irt, és igy lévén az Imperátor à Constantziumi Püspöknek meg parantsolya, hogy már napra adná fel néki az Ur Vatsoráját = mellyet à Püspök meg értvén = el-tsudálkozik belé, annakutánna egész éjszaka könyörög hogy velsze-el Axius az élők közül, ki az Istent könyörgésével arra vette hogy mikor Axius

más nap à Gem
érik à termés
tekintetett eg
mennij holott
szét ki adta,
K. Vallyon el
az ő Tudomá
F. Nem, Sőt
stantzius Ma
Constantinusna
ván à Pap olly
magának az
hogy mindenko
rában szaba
tán à sok oda
az Axianus P
Népek közül s
tán magát-is
letes Tudom
tegette, mellyen
Urában

más nap a Templomba menne, réá
érik a természeti dolog, és kén-
telenittetett egy árnyék Székbe-
menni; holott-is minden belsőré-
Szét ki adta, 's el-veszett.

K. Vallyon el-veszett é Arianusal
az ő Tudománnya?

F. Nem, Sőt inkább elö ment Con-
Stantzius Magnus fia alatt ugyan
Constantinusnak mellyet meg ad-
ván a Pap olyan betsülletet nyert
magának az ifju Constantinusnál:
hogy mindenkor az Imperator Ud-
varában Szabadon mehetett, és ek-
tán a Sok oda való járásából ez
az Arianus Pap ist az Udvari
Népek közzül sokakat infitiált az-
tán magát-is az Imperatort dög-
letes Tudománnyával meg vesz-
tegette, mellyen az Imperator Ud-
varában

Sok

40. Lælius Arianilmusa.

sok Disputatiok támodtak, és végre a hamisság az igasságot el-nyomván az ő tudománnya mind nap keletre, mind nap nyugotra el-terjedett, ugyannyira hogy in-gyemuit totus mundus & Sentit-le else Arianum, ut ait, Augult:

Annakutánna Constantinus halála utánn támodott megint egy Laetius Socinus nevü istentelen ember, á mely által az Arianilmus viszon-tag lábra kapott. de quo observa.

1o. Ez á Lelius Socinus Sziületetett Aõ Krilti 525. Semis nevü Városban á kis Nemzettségére nézve Olasz volt.

2o. Obs: Ennek attya volt Márianus Socinus Procatori ember, és mastképpen-is á perlekedéshez Szokott vala, annya pedig Camilla Salnetta nevü.

3o. Obs. Hivatallyára nézve ez á Lelius Socinus,

Gene

Genévában Calvinus Jánosnak
tanítványa volt, de titkon elmé-
jében á Socinus eretneknek mé-
telyes tudománnyával megvelz-
tegetterett. Ez á tudos Ember ÷
Calvinus sokat intette, hogy té-
gyen le szivének délczegségét,-
gondolya meg hogy olyan Isten
ellen valo Tudománynak valla-
Láért égetterett meg Servétus Mi-
hály-is. De ö nem gondolt az ö
intésével, hanem Olosz országot,
Lengyel és Német országokat el-
járván sokat alattomban dögle-
lesen tudománnyával megvelz-
tegetterett, és Tigurumba menvén
1552. Aprilis Sud 37. el-veszett
's meg holt. De Lelkinek Socinus-
sal nem velzett-el azö Tudomán-
nya, mert ennek volt egy Faulus,

de

42. Faustus Acian:

de igen infaustus Socinus nevü attyafia, mert nem attya volt hanem bátttya, és Gyületett Alexius Socinustol Lelius Socinus Bátttyától. Ez azért kilsebb lévén Lelius Socinusnál, Bátttyának halálakor tanult Lugdunumban, 23. Esztendös korában meghalván, ez az ö Bátttyának halálát Figurumba mégren, és az ö Bátttyának iratait 's könyveit kezéhez vévén, minekutánna kevelset mulatott volna Aö, 1574. ment Balilába. Innét Blandrata Györgyel hivattatott Erdély országba 1577. holott a Tudos Reformatus emberekkel az akkori Fejedelemnek Báthori István és Kristoff társaival nevezetes a Reformatusok közzül Mélius Péterrél Debreczeni

czeni akkori Predicátorokkal's e=
gyebbekkel, ez á Faultus Socinus
és az ō társai Lokat diSputálnak
á Kriſtusnak emberi természze=
tinek Vallásbéli tiszteleti felöl,
á Kriſtusnak igaz istenségéröl.

Innen minekutánna sokakat el-
hitetett volna, ment Lengyel Országba
Krakko nevü Városba, á honnét
az akkori Lengyel Királytol ki=
vetteték, és egy Zukarisz nevü Fa=
luban magános életet élvén Lap-
pangott á holott-is Lokat irt, á meg
igazulásról, és á Kriſtus elégtéte;
léröl, az Ur Vacsorájáról, az egy és
három istenröl, és onnét az ō Tudo=
mánnyát Levelekbe irván az egész
Europában tötyire el-küldözte. Si=
léziának, Litvániak, Lengyel és Né=
met országoknak, és Erdélynek is

nagy

nagyobb rébzérek elöl jároit el-
hitette kiváltképpen valo modon
ezzel az Argumentummal élvén:
hogy Cálvinus és Luther Márton
nem Lokat Reformálhattak, hanem
még sok volna hátra, à Papisták
kölreménnyekben hogy Reformál-
tathnék: à minémü ugymond: Ecci-
nitas Sancta, Sanctificario szëri,
& hinc inteligi debent verSiculi
apud Socinum vulgati.

Tota ruit Babylon dejecit tecta Lutherus.

Muros Calvinus, Sed fundamenta So-
cinus.

Qui versus hi potius corrigendi sunt:

Deber Religio magna sua tecta Luthero.
Muros Calvino, mala fundamenta Socino.

Nem vehett-el még is Cálinus Socinus-
sal az ö vallála, mert még életében sok-
rudos embereket maga pártyára hajtott
és azokban

az ö

az ö mételyes tu
után-is fenn ma
nevezetesebbek
1. Blandrata Gy
Zetből valo Medi
2. Aleatius, v
Etor, à kik mind
nek à Servétus
Villamon Gentili
és Fehén ök-is
Helvetiából Len
tak, de ott-is réa
1525. omlét-is
és Aleatius F
Mahumed Vallá
ta pedig Erdélle
Erdélly országi
János Királlyto
lyen volt Smal
futaltatott, Volk
rodius, Rodavi

az ő mételyes tudománnya halála
után-is fenn maradott, kik között
nevezetesebbek ezek voltak.

1. Blandrata György nevü Olasz Nem-
zetből való Medicus Doctor.

2. Aleatius, ugyan Medicus Do-
ctor, a kik mind ketten meg ijedte-
nek a Servétus Mihály, és Michaël
Villamon Gentilis meg égetéseken,
és félvén ők-is halálos casustol
Helvetiából Lengyel országba szalad-
tak, de ott-is réájok elmérvén Aő-
1525. emlét-is proscribaltattak,
és Aleatius Jörök országba ment,
Mahumed vallására álván; Blandra-
ta pedig Erdélybe jött, 's az akkori
Erdélly országi Fejedelemnek IIdik
Jánosnak Királlytol Doctorává lett. Il-
lyen volt Smalcius a ki sokakról ve-
futaltatott, Volkelius, Krellius, Osto-
rodius, Roslavius, mind

ől jároit el-
valo modon
ummal élvén;
uther Márton
lhattak, hanem
, a Papisták
gy reformál-
gy mond; Jus-
tificario fér,
ent verficuli
lgati.

dejecit tecta
Lutherus.

ndamenta So-
cinus.
corrigendi sunt.
tecta Lutheri.
damenta Socino.
lius Socinus-
élében sok-
pártyára hajlott

azö

mind ezek felett egy Dávid Ferentz
nevü álhatatlan ember, a'ki elsö=
ben Lápista, obztán lutheránus,
azután Calvinista, végre Socinián=
lévén, magát socinusi istentelen
kárromlásival meg, haladta; akirol:
Observa, Blandrata IIdik János
Király és Erdellyi Fejedelemnél
magának nagy auctoritást találván.
Ez á Dávid Ferentz pedig Erdely=
ben terjeszteni kezdvén á Socinus
vallását, á Király Ennyeden gyülést
hirdetett, és ottan á Reformátusok
's Dávid Ferentz, és az ö társai között
Prelesnek Blandratát ülteti, á ki=
-is á Dávid Ferentz véleje hajol=
ván málokat-is meg, vesztegetett. A=
zonközben meg, halván ezt Béza, és Calvi=
nus, levelet irnak Erdéllyben levö
Magyarokoknak, á mel-

á mellyben irják, hogy tartoztas-
ták meg magokat Blandratol,
ugy mint á ki Servétus Mihály
társa, á kit Bernában meg égettek
hamis tudománnyáért. Melius Pé-
ter á ki akkor á Tiszán túl, és in-
nen valo Ekléziáknak Püspökje volt,
az Erdélyi Fejedelemtöl és Király-
tol Johannes IItol ki nyerte hogy
Blándrata Györgytöl és Dávid Fe-
rentztöl tsinált zeneboránák le-tlm-
delitésére légyen Gyülés Gyula Fejér-
váron, á hol mind á két részröl sokat
disputálnak, á Reformatusok részé-
röl az emlitett Püspök's Debreceni
Lap Melius Péter, Egrlédi György
Váradi Praedikátor, Tini Pál, Sila-
si Praedikator, kik minnyájan ol-
talmaztak á Reform. Vallást. A' Szó-
nusok részéröl Blándrata György,
Dávid Ferentz.

Julia.

48. Czeglédi Gy. Bländrátá=

Julianus, Rector Scholæ Albensis,
Stephanus Dalilii Pastor Claudio=
politanus. A mely disputálásban
nevezetes ez, hogy a disputálásnak
negyedik napján Bländrátát midőn
kénszerítené Czeglédi György, hogy
feleljen meg néki, sok gondolkozá=
si után azt monda; hogy ő nem The=
ologus hanem Medicus Doctor, azért
nem tudna ha meg nem felelhet-is,
hatodik napon-is midőn urgealtata=
nék a feleletre azt mondotta: nem
azért nem felelhet meg hogy nem=
tudja, hanem hogy el-vekedt a dis=
putálás közben, és azért a mit mon=
dana-is nem magyarázhatná jol=
meg. Tizedik napján azért Conclu=
dáltatott a Disputatio, és Erdélly
Országának akkori Fejedelme Johan=
nes II. Király, úgy a többi

Urri

Dávid Fer: Ur
vri rendek m
tetteknek ítéli
és meg paran
tának és az ö t
zoktol az ilte
lálóktol, és átk
tol meg Bünny
le alatt, és az
ne kárcomolyá
titkon még-is t
magok Tudomá
va hogy circa
losvár Dávid F
sége által 'S oc
bé, mellyet Lát
nak Elöljároi
lést hirdettene
hogy az Unitár
Törvény alá ve
vánt szenvedjék
circa a 1521.

vri rendek mind meg gyözettetteknek ítélik a Socinusokat, és meg parantsolyák Blándrának és az ö társlainak hogy azoktol az Isten ellen való kárromlásoktol, és átkozott tudománytol meg Büntsenek fejek veszté-se alatt, és az Orthodoxusokat ne kárcsolyák; de ugyan tsak titkon még-is terjeszttették ök ámagok Tudománnyokat, ugyannyira hogy circa a. 1520. az egész Kolosvár David Ferentz titkos Melletsége által Socinianus Vallást szitt bé, mellyet látván Erdély Országnak Elöljárói, Válárchellyen Gyülést hirdettenek, a hol el-végeztek hogy az Unitáriusokat bizonyos Törvény alá vetsék, és tsak Kolosvárt szenvedjék meg. ezek voltanak circa a. 1521.

Ebből

50. Joh: II dus Fejedo.

Ebből az Országg Gyülésből Dávid Ferenz á Fejedelmet Joh: II dust hatra kilixvén, uttyában sokat szollott á Lutheránusok és Reformátusok ellen, á Király-is néki igen pártyát fogván elvégeztek volt abban az utban hogy á Reformátusokat és Lutheránusokat elnyomják. De az Isten nem engette, mert á hintó vèllek el-fordulván, á Király ugy meg Lèztette magát, hogy kèvès napok utánn meg holt, quo vivente nemo nisi Arianus in pretio erat, neminj Magistratus Reformatus ètnek nisi veneno infectis dilxit buebat, sed successit ei eodem Anno Princeps Stephanus Bátoreus, cujus Symbolum erat: Deum ubi velis vale ut dominaretur in Conscientia. Ez annakokáért az Ariánusok Kat. Udvarából ki menni pacantsolva

Bátori István

és valakik á Johannes-
ből mentek, mindazok-
tta az Orthodoxus L-
Ao 1574. Bátori I-
Egyeden Gyülést hirdet-
communicaljak Dávid
ö Tudományát; azo-
jlxtván Lengyel Országg
vattatik, és ö helyett
ni Kristof succeda-
pedig magok közöt-
lottak á Sociñusok
Flandriatát követt-
ta hogy lehet á Ki-
mást vèlsze pedig
követvèn, azt halá-
lelxlx á dologbol
köz akaratbol Ba-
Erdèllybe hogy igaz-
nem tselekedhette
Ferenzet,

és valakik a Johannes IIdus idejébẽ
elöl mentek, mindazokat meg fordi-
totta az Orthodoxeu Lok jovára.
Aõ 1584. Bátori István Fejedelem
Enyeden Gyülést hirdetett, melyben ex-
communicalják Dávid Ferenczet és az
õ Tudományát; azonközben Bátori-
István Lengyel Országi Királyságra hi-
vattatik, és õ helyette az õ öttle Báto-
ri Kristof succedal; circa A. 1577.
pedig magok között-is meg halon-
lottak a Sociñusok, mert egy része
Blandratát követte, a ki azt mondot-
ta hogy lehet a Kristust imádni;
más része pedig Dávid Ferenczet
követvén, azt halálig tapodta. Mi-
Lészt a dologbol Faultus Socinust
köz akaratbol Basileából ki-hivták,
Ex d'ellybe hogy igazitsa el-õket, de-
nem tselekedhette azért-is Dávid-
Ferenczet,

mint

52. Dávid Fex: Faustus, Blandr:

mint vilzhálkodásnak okát meg
fogatta á Fejedelem, és Gyülés
hirdetvén, az ott lévö Papoktol és
Udvarokktol holtig valo rabság=
ra itéltetik, azért harmad Nap
mulva á Dévai tömlötzbe vitetik,
holott-is harmad Napi betegsé=
ge után meg holt Aô 1549.
Die 6ta Juny. Ezt meg halván Fa=
ustus Socinus, és Blandkarától en=
gyel Orlágba által Gökrek, és ot=
tan Socinus sokáig tanitotta á'ma=
ga tudománnyát, valameddig az=
akkori Lengyel Királlytol magára
esmértetvén Krakkobol nem Sokà=
ra proscribáltatott, ki-is egy Falu=
ban meg holt; Blandkrata pedig
á Solvajoktol meg öletett.

K. Mitsoda tudomány tanitottak
ezek.

F. E

F. Ezek sokakat, a
gaz Vallástol ma
tan és kérdésekb
mindazonáltal az
sálnom nem tselom
zeket szép rendel
ti Márkus Samu
munkájában, mel
vak egy néhány
Elsö, és kivált
=
hogy á Fiu Isten
gyan azon termé
val, és azt mond
gyenlö örök Iste
Szent Lélek nem
á Fiu Istennek te
hogy az Istent
mineműek, á Mi
mindenütt jelen

F. Ezek sokakat, annyira hogy az igaz Vallástol ma-is 126 dolgok-ban és kérdésekben ellenkeznek; mindazonáltal azokat elö szám-lálnom nem tzélom, â ki akarja e-zeket szép rendel meg szemlélhe-ti Márkus Samuel Nagy Doctor munkájában, mellyek közzül én tsak egy néhányot említek.

Elsö, és kiváltképpen valo ez: hogy â Fiu Istent nem hiszik, u: gyan azon természetünek az Atyá-val, és azt mondják, hogy nem e-gyenlö örök Isten. 2 szor: Hogy â-Szent Lélek nem Isten, hanem tsak â Fiu istennek teremtése. 3 szor. : Hogy az Istени tulajdonságok â-minémüek, â Mindenhatóság, és mindenütt jelenvalóság mind-

ma

54. Á Sz. Háromlágról;

magokrol, mind az ilteni termé-
szettöl meg kiülömböztetnek. 4ször.
Hogy az Isten sok dolgokbol szer-
kesztetett égybe. 5ször. Hogy tlak
azokat kell hinnünk á mellyeket
az ökolság dictal. 6ször. Hogy vik-
sza kereszteljelik azokat á kik az
igaz Keresztyényektöl meg ke-
reszteltettenek á Szent Három-
ság Nevében.

Mivelhogy azért á ö Tudomá-
nyok emnyire á Szent irás ellen
vagyon, és tlak emberektöl kohol-
tatott, ha sinte nállok vagyon-is
á Szent irás, de tlak nével mon-
datnak Keresztyényeknek; azért
az ö Vallásokat ne kivánnyuk sőt
á Kegyelmes Istennek esedezzünk
hogy rajtok végheteten szerel-

me

méből könyörüljön, és vellek az-
el-hagyatott igalságot, és az ö
Szent Fiát az Ur Jésus Kris-
tust igaz Istennek, á tiinért e-
Léltévö Áldozatnak esmérles-
se meg. Amen.

Az Anabaptista Vallásrol:

A' névvel Kereszteyéni Vallásban
málodik az Anabaptismus,
mondatnak pedig illyen névvel
I Ször. Mert á Keresztséget megutál-
ták. 2 Szor. Mert á málsoktol meg
kereszteltetteket vilsza keresz-
telik. Erröl á Vallásrol jegyez-
zük meg (^.) Eredetét (^^) alkal-
matosságait, (^^^) Szerzö okat.
(^^^^) Tudományát; Ez á Vallás
kezdödött Kristus Urunk Szü-
letése uránn 1520. és 21. Eszten-

dö.

dökben, á mikor Isten Legedelme által á Tudos Férfiak Német Országban á Reformatiohoz kezdettenek, á melly-is sokak által meg akadajoztatott még Sengéjében.

Obs. Ezek az Uj Keresztyénnyek pedig két karban vagynak; ugyan: is vagynak ollyanok á kikâ Keresztyéni Vallással többé nem ellenkeznek, hanem csak á kis gyermekek keresztelése felöl való Tudományban, á minémüek az Anglusok, vagy ollyanok á kik sokakban az igaz Keresztyén Vallással ellenkeznek.

Itt azért az Uj Keresztyéni nevezetet ollyan Hélelen értyük, hogy ki terjesztyük az A B C dariusokra Communistákra.

ra, qui omnia Comm
saut, Enthusiástak
nulokra, Memnonistá
tualistákra.

A mi alkalmato
ti, okot szolgáltatot
nak el-kezdésére S
mellynek még tudá

Obser. 1. Voltanak
Országban ollyatén P
Németek, kik á Mag
tól erősen Sattzol
mely emberektől el
á Magistratus ellen
tenek, és azt állitot
Keresztyének lévén
tornak Keresztyén
gok szerint á Magistra

Obsevr. 2. Ezek á

ra, qui omnia communia habe=
bant, Enthuliástakra, Liberti=
nusokra, Memnoniltákra, Spiri=
tualiltákra.

A'mi alkalmatoslságát illeti, okot szolgáltatott ezrj Vallás=nak el-kezdéséree sokdolog, á mellynek megj tudására.

Obser. I. Voltanak Németországban ollyatén Paraszttok, por Németek, kik á Magistratusoktol erölsen Sattzoltatván, és némely emberektöl el-tsábittatván, á Magistratus ellen pártot ütötteuek, és azt állitották hogyök Kereszttyének levén, nem tartoznak Kereszttyéni szabadsá=gok szerint á Magistratusnak szolgálni.

Obsexv. 2. Ezek á Magistra=

tus ellen pártot ütvén, olly ke-
ményen hartzolának hogy 1525bẽ
tsak egy Nyáron 50000ren el-hul-
lottanak á pártos parasztok közül.

Observ. 3. Egy Muncher Fa-
már, Tubingának Mulhosium-
nevü Várossának eltöljároit ma-
gához hoditotta, meg igérvénié-
ki hogy olyan Vallást fogna fel-
allitani, á mellyben minden em-
ber maga ura, és szabad lenne.
Innét á szolgálat alatt nyögö
szegénység engedett néki, és
mingyárt ö maga az ö vitézei-
it abban á Városban vitte és Né-
met Országnak Fejedelmi ellen
olyan hartzot tsinált, és Mun-
chernek 5000 emberét veszteté-
tek el.

Mi

Mi lészt á dologbo
Muncher Tamás hogy
ő nem mehet, buvában
tsak, és Frakenhu
ben meg fogattat
fejedelmek vitériül
nek eleibe vitettetvén
lá vettetik; annaku
lozsumban fejevétet
tetvén egy szál karcso
getsetik, minden p
például, és igy vesz
K. Kik voltak ennek
nak szerzö okai.?
F. Elsö volt ez á M
Tamás, á ki Stolber-g
tetett, és Saxoniát v
szág Alfréd nevü Va
Lapja vala; de alá va
tos ember. Második

Mi lelzlt a dologbol? Látván
Muncher Tamás hogy dolgában-
elö nem mehet, buvában meg be-
teglik, és Frakenhusa nevü Vá-
rosban meg fogattatik, a Német-
Fejedelmek vitériöl a Fejedel-
mek eleibe vitettetvén, torturra
alá vettetik; annakutánna Mul-
hosiumban feje vétetik, és egy Sik
merön egy Hal karora fel-füg-
gesztetik, minden pártosoknak
például, és igy vesztet-el.

K. Kik voltak ennek a Vallás-
nak Szerzö Okai.?

F. Elsö volt ez a Muntzerus
Tamás, a ki Stolberg-ában Szület-
tetett, és Saxoniát vagy Szász Or-
Szág Alstéd nevü Városán ak-
Lapja vala; de alá valo és Lazab-
tos ember. Második vala egy

Ni

60. Vallálokk Szerzö okai Anab.

Nitolskok nevü, â mely â mi nyelvünkön Golya Miklost tészen; ez is tudatlan, és paraszt ember, Sziléziából való vala, és nem tudott semmit, hanem azt hazudta hogy az Angyalokkal vagyon colloquiuma és azzal sokat el-tsábitott. Ez abban â paraszt hadban meg futamodott, és ugyan att egy ispotályban betegségben elvén meg holt.

Harmadik volt egy Málkus Stagnemi nevü, ez Philippus Melanchtonnak Camerariusa volt okos ember.

Negyedik. Jacobus, Huttérus; â ki ezen Exetneki Tudományt Moldvába terjesztette.

Ötödik volt Hoffmánny Menyhárdt, ki 1525ben Frigjában â Tudos Reformátuloktol hatal-

ma

malon refutáltatván Tömlötzben
vettetett, & dum palinodiam ca=
nere nollet, ugyan ottel-is veszett.

Hatodik, volt. Joh: Matheus --
Pictor.

Hetedik, volt, Gregor: Dávid=
gente Hollandus, Patria Delphis,
vocatione pictor, dixit se else
Messiam verum Xtō prelstato=
rem, polygamiam licitam, in=
fernos & Dämones non else ab=
hoc dictum: igyál tsak nintsen
Pokol, tsak a Papok mondják.

A Lutheranus Vallásrol.

A' névvel Keresztyén vallálok
között, harmadik a Lutherá=
nus Vallás, a melyről abább a'
Reformátziónak le irásában=
most el-halgatván szolyunk és
annak igaz Keresztyén vallálsal
való.

62. A' Papisták Vallásáról.

valo emlékezéséről.

A' Papis: Vallás:

A' névvel Keresztyén Vallások közöttt negyedik a Papista Vallás, a' mellynek 4. nevei vagynak; mertheztetik Papismusnak, Pontificiasmusnak, Catholicismusnak, és Romano Catholicismusnak.

A' Nevezetik Papismusnak, mazok Papistákrak, a' mely szo ettöl a szotol vészen magának eredetet a Pápa. A' Pápáról pedig hogy mind ezt a Vallást, mind a' Pápának dolgait jobban ki-tanulyuk e három tekintsük meg (a). Ennek a' szonak Pápa értelmét (b). A' Pápának eredetét (c), elömeneteleét.

Obs. 1. Ez a két szo Patriarcha és Pápa, mely titulusokal most a' Ro-

mai

mai Püspökök élnek, eleinten az Eklé-
siákban azon egy méltólága volt, a' mint
a' Görög Szonak ereiéből ki tettzik, mert
πατηρ atya és αρχη kezdetet tészen.
Innét Pátriarcha annyit tészen mint
atyának kezdete. Ez a' Szo-is Papa Gö-
rög Szotol vészen eredetet, mert a'-
mi Nagy a' Pápát jelent, és kijö az-
hogy mind a' Pátriárcha Nagy atyát
jelent

Obs. 2. Ez a' Szo Pápa olly an érte-
lemben, a' minémüben most vészik a'
Romaiak sokáig nem volt az Eklésiá-
ban, annyira hogy post annum Xti 600.
nem hallatott az Eklésiákban Gobbum
kerdett tsak igen gyengén le szivá-
rogni, de hogy annak eredetét meg
ertsük a' dolognak punctumaira =
menyjünk.

I. A' mint látjuk a' Hierarchia

÷ Papi

64. Papi rend, és Laicusok.

÷Papi vraság, mely minden ő és új Testámentomi Politiát ÷külső tarsosági mélkoság felett valo mélkoságot meg halad, a kinek házában sok perlekedések által szép szin alatt kivitetett consummáltatott és tökélletességre is ment.

2. A' Hyerarchia consummaltatván annak a háznak tselédi közzé részre oszlottanak, egyik részét dericuloknak Papi renden valoknak, más részét Laiculoknak ÷közrenden valoknak, vagy közönségeleknek nevezték, mintha nem azon hitnek tselédi volnának, és nem minnyájunknak vagyan azon egy atyánk voltha. Efes. 2. 19.

3. Aztután a két rendhez magát harmadik-is toldotta, a mely a de-

kiczurok közzül támodott, és magokat Barátoknak, avagy Barátnak nevezték, kiknek Krisztus Urunk Születésekor sem hire, sem nyoma nem volt, sőt a Szent irás ezeket kárhoztattya. Mat. 6. 33. Luc. 17: 20.

Ezeknek első Szerzőjök volt Paulus Phebens nevü, a ki Krisztus Urunk Születése utánn 26. és 25. esztendőkben a Pogány Imperatorok alatt valo üldözéseknek alkalmatosságával puszta hellyeken lappangottanak, féltében Remetévé lett, azután a Persecutio el-mulván Egyiptomban ment, és minthogy a magánolsághoz szokott vala, nem tetczett néki a málokkal valo lakás, hanem magános hellyet válaszott

tott magának, és ott nagy kegyes-
ségben élt, mellyet máſok-is látván e-
leséget és pénzt hordottanak néki, azu-
tán igen meg gazdagodott, és levelet kül-
dött egesz Egyiptomba, hogy ha valaki ugy
kivánna élni mint ö, az emberi társa-
lágtol külön, tehát adná magát az olly
állapotra, vki modon az alamisnából
el-élne, ha semmit nem dolgozna-is,
mellyet halván sok heverésnek szokot
emberek réá adták magokat.

Ezeket olztán bizonyos regulákra
szabta, hogy magokat szegénységbe-
foglalják, feleség nélkül, ollztán éljé-
nek á Pápának engedelmeſségére meg
es küdjenek semmijek magánoson ne
légyen, hanem á közönséges alamis-
nából eljenek és vendégzodjanak sze-
génységes, és

alaz

dalatosságot gyakor
Pá Paulus Phebeu
ſa olztán elöljárojok
s Eremita, azután Hil
gyebek, mig nem olztá
ztatnak, és majd mind
tat fé töltöttek, és Mon
nak nevezettek. Ez á
duo Jörög szo, és ma
tésen, és igy á Magya
lyesen nevezik Dara
lott emberi társaság
Lok voltak Egyiptom
utanna á Sidok földé
ma pedig mind Napke
lap Nyugoti Jartomán
sültek egészen, nem
nac ma Magános Kietl

alázatosságot gyakorolyanak.
Ez á Paulus Thebäus meg hal-
ván olztán Elöljárójok lett Antoni-
us Eremita, azután Hilarion, és
egyebek, míg nem olztán meg szapo-
rodtanak, és majd minden Városo-
kat bé töltöttek, és Monachulok-
nak nevezettek. Ez á szo Mona-
chus Görög szo, és magánosságot
tészen, és így á Magyarok nem
helyesen nevezik Barátoknak ho-
lott emberi társaság nélkül va-
lók voltak Egyiptomban, annak-
utánna á Sidok földén tanodtak,
Ma pedig mind Napkeleti, mind
Napnyugoti Tartományokat bé-
töltöttek egészen, nem kereseek
már ma Magános kietlen helyeket,

hanem gazdag Városokat bőv jövedelmü Caltromokat, és igy: Sunt pauperes Sine indigentia, castifine continentia; á mint egy valaki mondotta.

Már é három dolog az Eklésiában bé tsuszván, á Clerus méltosága rendekre oszlatott, az elsö renden voltak á Minoriták, ÷ az alatson szolgálatban valok, á mienémiüek voltak az Oltiariusok, Lectorok, Exorcisták, á második renden volnak á Majoriták, ÷ kikre az illeni szolgálatban nagyobb dolgok bizattak, az elsöbb rendiüek közzül feleséget á kik akartak vehettek mind á Calixtus Papa idejéig á ki minden Clericusokat feleség nélkül rendelt.

juxta versum:

O bone

O bone Calixte! nunc omn
Sim Lxesbyteri po: [illegible]
teram uxorib

Sed tu rupisti, quand

Ezek á második re
dig feleség nélkül v
á Diaconusok, egyhá
Káplánok, Sacerdosok
lok, Ecsekek Püspök
4. A Püspökök ol
minden Felség felett vol
részre szakada, á Roma
tsai Püspökségre, mel
kor hatalommal és Mél
gyenlök voltanak, de á P
gyekezenek azon hogy é
sök felett lenne.
A Constantinápolyi

O bone Calixte! nunc omnis Clerus, olim Presbyteri po= | odit te. terant uxoribus uti.

Sed tu xupilti, quando tu Papa fuilti.

Ezek a' második rendüek pedig Feleség nélkül valók voltak, a' Diaconusok, égyházi Szolgák, Káplánok, Sacerdosok, Cardinálok, Ersekek Püspökök.

4. A' Püspökök okrán (: melly minden Felség felett volt :) ismét két részre szakada, a' Romai és Constantinápolyi Püspökségre, mellyek mégakkor hatalommal és Méltósággal egyenlők voltanak, de a' Püspökök igyekezzenek azon hogy égyik a' másik felett lenne.

A' Constantinápolyi Püspök Joh: Epis

Episcopus akarta magát minden =
Püspökök felett valonak, vagy Lá=
pának ÷ első Püspöknek neveztetni,
a melyért Gregorius Magnus Ro=
mai Püspök őtet a Kevély előljáro=
jának nevezte. Mikor azért ő közöt=
tök a méltóságon illyen kotzodás vol-
na, Conciliumot hirdetnek, Nicenum=
ban, a melyben a Romai Püspök-is
rend szerint elsőnek tétetett, de
nem Méltóságra nézve, a mint De=
cretum volt Canone 6to Dr.

Cereri Patriarchæ in dignitate
& potestate æquiparatur Romano.

E szerint a Canon szerint tehát
Gregorius Magnus után való Romai
Püspök, ebben a Seculumban való
Püspökök közzül harmadik Boni=
facius intitulaltatott ezzel a'

Titu

No. 116/2.

Bonifacius Pápának nevez. 71.

Titulussal. Papa Oecumenicus &

minden Gyülekezeteknek Püspök-
je, még pedig illyen alkalmatos-
sággal hogy volt akkor egy Phoca
nevü LXIIdik Romai Imperator, en-
nek annya Mauritiust, a kinek az
Imperatorság állott volna, még öl-
te, és igy Phoca lett Imperator, en-
nek a gyilkolságnak bocsánatyát
kérte Phoca a Constantzinápolyi
Püspöktöl, de ez azt igen kárhoz-
tatta. Ezen meg haragúvan Phoca
a Romai Püspökhöz Bonifaciust-
hoz ment, és sok fizetéseket meg bo-
tsátotta, mellyért Phoca-is néki
azt a gratiát adta, A kit bob.-
hogy Pápának neveztessék, és igy
ment bé az Uj Testámentumi-
Ekkéliába ez a titulus melyel

más

72. Imperátoré Pápa válolt.

már a Romai Pápák élnek.

S. Ezekből láttyuk hogy eleitől fogva nem volt a Pápa nagyobb méltoságu az Imperátornál, mert a kit az Imperator akart azt választotta Pápának; ma pedig Contrarium est iter, mert a Birodalmot magokéva tévén, a köz Népet tüzzel vassal purgatoriummal ijeszti, a tudos Embereket elhitették, hogy ök a Szent Irásnak tsalhatatlam Birái, és igy a méltoságban annyira mentek, hogy már ma Bonifacius VIIIvus Isten ellen valo szavai szerént tartozik minden Ember Lelke veszetségé alatt a Pápának engedelmeskedni, mint vice Istennek, és valamit

Pontifices und
Lamit ö tselekedzik Su
contrarium facit absq
B. Másodszor ez
vertetik Pontificis mu
quo observa.
Dictum progressu
sum, aliqui derivan
facere, qui in Eccla
sunt; sed rectius a
mert Romában talá
Familia, a ki a Fibe
hol nagy bajjal jár
iak, tsinált egy fa L
hat, nagy áro mester
lyet a Romaiak nag
annyira betsültek, h
utan az ö Isteneknek
don áldozatot tett
Ennek a Hdat épitö F

Lamit õ tselekeßzik Supra extra
Contrariusz facit absque peccato.

B. Másodßzor ez á Vallás ne-
vezetik Pontificismusnak de-
quo observa.

Ortum progressum & egres-
sum, aliqui derivant á posse &
facere, qui in Eccla omnia pos-
sunt; sed rectius á pons & facio;
mert Romában találtatott egy
Familia, á ki á Tiberis vizén á
hol nagy bajjal járztak á Roma-
iak, tsinált égy fa lában állo hi-
dat, nagy árs mesterséggel, mel-
lyet á Romaiak nagy haßznáért
annyira betsültek, hogy azon az-
után az õ Istenecznek Lozsányi mo-
don áldozátot tettek.

Ennek á Hidat épitõ Familiának feje

volt

74. Numa Romai Áts.

volt Numa áts mester ember de a-
Zért másképpen-is nagy ember volt
Rómában; mert Romulus és Rémus
Roma városának leg első épitöji
után, minekutánna a Város alább
kezdett állani, Roma Városának
második épitöje volt, és Világ te-
remtése után 3236. esztendöben
törvényekkel, és erköltsökkel fel-
ékesitette. Az elött a Romaiak esz-
tendeje 10. holnapokbol allott, é pe-
dig 12 holnapokra vitte, 's ebben
egyébb meg jegyzésre mélto dolgo-
kat-is tselekedett. Erröl szóktak
a Deákok a pénzt nevezni Num-
mus; mert ez a Numa pénzt ve-
retvén leg elsöben-is a rézneknek tá-
lyájára a maga képét, és titulus-
sát ki metszette, és kiveretté-

holott

holott az elött tsak, ugy-mint Ma-
teriát mértek az ezüstöt és ara-
nyot pénz hellyett, vagy à mint à-
Historiák emlékeznek felölle kivált
à Párkiarchák idejében barmokkal
éltenek az adásban-is. Innét van
Pecunia nevezete à Pecudibus,
mert ha valaki valamit akart vén-
ni, nem azt kérdezte hány forin-
ton, hanem hány barmon adod?-
Már ez à Numa Pompilius, és az
ö Familiája hires árs melterek
voltak Romában, és é tsinálta ezt
à Tiberis folyo vizén valo hidat,-
melyen oltán à Romaiak nagy
kereskedést inditottak; azért à
tselekedetiért ezt à Ház népet
à Romaiak felette megh gazda-
gitották, és ezt à titulust adták

nékie

nékie Pontifex. Azután a Romai tiszteſs emberek látván ennek a Házz Népnek betsülletét's gazdagságát, töllök ezt a titulust el-vették, és annakutánna ezzel a titulussal éltenek. Ezt ismét a Romai Imperátorok meg ixigylették és magoknak vették, mint Julius Cesar első Romai Imperator a mikor Országgyülésre ment attyától el-butsuzván azt mondotta: Hodie Pater! filium tuum aut Pontificem Maximum, aut exulem videbis.

K. A' Papák Urasságokat kikben is miben helyheztették.

F. A' Szent Péter Apostolban, a ki felől ollyan dolgot kötenek,

mely

melyet maga sem kiv
az Ur. Jésus rendelte
Apostolokna és az Anya
Fejére, és a Keresztyén vilá
K. Hát a mi Vallásunk m
F. I. Hogy az Uj Testamen
Egyházna nem szüksé
tsekától függeni; m
vásban holott az Egyhá
tsték ki számlálta
tsekról nintsen em
1 Kor. 29. Efes. 4. 11. Es
melyeket Apostolokat
2. Mert a Predikát
pák, nem mint Urak
tim. 2. Kor. 4. 5. Fi
nagyunk az Urban 1. P
tsétek az Istennek
nem úgy mint uralko
tak örökségén.

melyet maga lem kivánt, hogy ti.
az Ur Jésus rendelte volna ötet az
Apostoloknak és az Anyaszentegyháznak
fejévé, és a Krus vicariusává.

K. Hát a mi vallásunk mit tart á felöl?

F. I. Hogy az Uj Testamentomi anyaszent-
egyháznak nem szükség látható Mo-
narchától függeni; mert a Szent Irás-
ban holott az egyházi Szolgálatok
tisztek ki számláltatik, olyan Mo-
narchától nintsen emlékezet mint
1. Kor. 29. Efes. 4. 11. Es ő adott né-
melyeket Apostolokat némelyeket Z.
2. Mert á Predikátorok mint Szol-
gák, nem mint Urak az Ekkléziá-
ban. 2. Kor. 4. 5. Ti szolgáitok
vagyunk az Urban 1. Pet. 5: 3. Legel-
tessétek az Istennek seregét, de-
nem ugy mint uralkodván az Ur-
nak örökségén.

3. Ezt

78. Az igaz Anyaszentegyházrol.

3. Ezt tanityuk hogy Szent Péter Apostolt nem rendelte az Isten maga helyében az Anyaszentegyháznak fejévé, a kitöl mind Fanitványok, mind szentek függnének, mert a Kñus még földön létében a mikor a Fanitványok közt az elsöségről viszszálkodás volna meg dorgálá öket Luc: 22: 24. 25. 26. Támada az Apostolok közt versengés, mellyik volna ö közöttök nagyobb! a Krisztus pedig monda: A Pogányokon uralkodnak az ö királyaik: ti pedig nem ugy, hanem a ki leg nagyobb köztetek, olylészen mint a leg kisebb, és a fö oly mint szolgai;

mind

mind az Evangeliomnak hirdeté=
lében egyenlő hatalommal borsá=
tattak ki Ján: 20: 21.

4. Az tanityuk hogy Szent Pé=
ter Apostol Loha Lem volt Romai
Püspök, söt a mint némellyek=
meg jedzik soha Romában sem
volt, a mellyet meg Lehet probál=
ni a Szent Péter életének com=
putálásából, mivel semmi idöröl
nem emlekezik a Szent Irás, a mely=
ben Romába volt volna, mert min=
gyárt Krisztus urunk Születésétöl
fogva 34. Esztend. Péter és János
Samariába küldettenek Actor. 8:14.
Aö Xti 35. Saulus tsudálato=
son meg tér Actr. 9:3. Aö 35. a Gyü=
lekezetek egész Judeábol, Sama=

riában békeléssel vagynak, Actr.
9: 31. mellyben Péter Apostol minden
városokat meg járt Aô 37. azt mon-
gyák hogy Antiochiában tette az
ô székinek kezdetét, holott két
esztendeig volt, de nem álhat a meg,
mert ugyan ebben az elztes. Szent
Pál Apostol Damascusba Jerusá-
lembe menvén ott találta Péter
Apostolt, Gal. I. 17: 18. Aô 42. Clau-
dius Caligulának idejében Cesáré-
ából Jérusálembe visszatért Actor.
11. Aô 44. Szent Péter az ô Levelét
a Gyülekezetnek közönségesen Ba-
bilóniából irja, 1. Petr 5. 13. Az A-
postoloknak Jérusálemben gyüle-
sek volt, melyben Péter Apostol is
jelen volt Actor. 15. Aô. 60.

Szent

Szent Pál Levelet irt
észtes. Korinthusbol a
nek mellyekben nem
Sem nem köszönti Pé
mellyet Szent Pál ke
tselekedett volna, ha
másokat köszönt egyé
gyával inkább Szent
pök lett volna. Aô 61
tol Romába ment, hol
tole nem találta, Ac
Péter 64. Szent Pál
küld az Ephesusbéli
sonak, de egyikben
Péter Apostolrol, a
kább Római Püspök
ekből láttyuk,

Romába nem Létéről, Lüs: 81.

Szent Pál Levelet irt Romában
a Galatziabéliekneк, ugyan azon
eszt§. Korinthusbol a Romaiak=
nak mellyekben nem emlékezik=
Sem nem közönti Péter Apostolt,
mellyet Szent Pál kétség kivülmeg
tselekedett volna, ha ott Lett volna, ha
másokat közönségesen közöntött, an=
nyival inkább Szent Pétert ha ott Lüs=
pök lett volna. Aõ 61. Szent Pál Apos=
tol Romába ment, holott Péter Apos=
tolt nem találta, Actor. 18: 21. Año
Kri 64. Szent Pál Apostol Levelet
küld az Ephesusbéliekneк, Timothe=
usnak, de egyikben Sem emlékezik
Péter Apostolrol, annyival-is in=
kább Romai Püspökségéről. Minde=
zekből láttyuk,

hogy

hogy sohol sem hire, sem kamva
nintsen à Szent Irásban, hogy Péter
Apostol Romában voltvolna, annyi-
val-is inkább hogy Romai Püspök
lett volna, és à Püspökségben 25. ek-
tendöket töltött volna

De tár engedjük meg hogy Pé-
ter Apostol Romában volt, következ-
zik é azért hogy oda valo Püspök
volt? nem; mert azért hogy én vol-
tam Kassán, Debreczenben, követ-
kezik é? hogy oda valo Diko vol-
tam. Ha azért Péter Apostol Ro-
mába lett volna, vagy à Pál Apos-
tol fogsága előtt, vagy utánna, ha
előtte; el ment volna Apostolnak
Látogatására, mint arron egy hi-
tet vallo Barátyához; de lohol

Sirsz

Szent à Szent Irásban
nem-is kellett ped
menni; mert ök Sz
tották az Apostols
kezébe adással, ho
Egyiptomba men
meg téritésekre
Apostol fogsága
Péter Apostol Rom
tanna Pál onnét e
velec ivt oda, és S
à kivel esmeretes
nem kötözöti, nem
pedig-el, ha Püspö
Observ. Nemely
Szerént volt Róma
mivel ugyan ott
még pedig virkál

Sintt â Szent Irásban, hogy volt volna:
nem-is kellett pedig ô néki oda-
menni; mert ök Szent Pállal fel ol-
tották az Apostolságot, még pedig
kézbe adással, hogy Szent Peter
Egyiptomba menne a' Zidoknak-
még térítésekre Gal: 29. Ha a Pál
Apostol fogsága után volt volna
Péter Apostol Romában; minekut-
tánna Pál onnét el ment, ismét le-
velet irt oda, és sokat köszöntött
â kivel esmeretes volt, de Pétert
nem köszönti, nem mulatta volna
pedig-el, ha Püspökje lett volna.

Observv. Némely Historiawok-
szerént volt Romában, de fogva-
mivel ugyan ott felszittetett még,
még pedig vitézjára le fövel.

Sed

Sed utrum poterat captivus e=
xistens talem Cathedram ibi exi=
gere ut modernus Papa habet, &
praeterea is est successor qui Sa=
cerdotio in Moxes, in Doctrinam.
At Papa non succedit, &c. Mind
ezekből tehát kijö az hogy nem i=
gaz fundamentomon épitették à
Pápisták birodalmát.

Harmadik neve ennek à Vallás=
nak Catholicismus, vagy Catholica
Religio. Ennek követöi Catholicu=
soknak nevertetnek. Ez à Gö ereded=
téte nézve Görög, Gö lévén egybe
szerkeztetik é két szóból κατα
Secundum, & Ölös Omne, így más=
egybe foglaltatva jelent nékünk
Magyaroknak Közönségest, közön=
ség

Segesnek nevezik tehá
la mext azon Lokan
Obs. Az à közönség
volt Világ teremtésé
é pedig nem volt, han
mondottuk fellyebb A
azolta à Lápának to
tol toldoztatik.

Negyedik neve en
Catholicismus, Roma
ges Vallás, de quo O
szok egymást hámar
és itten é Contradict
mert à mi Romai, à
ges Vallás, à mi kö
nem Romai, ezeket
K. Igaz Vallás é à
F. En azt à Kérdés

Ségesnek nevezik tehát ezt á Val-
Lást, mext azon Lokan vagynak.

Obs. Az á közönséges Vallás, mely
vole Világ teremtésétöl fogva:
é' pedig nem volt, hanem á mint
mondottuk fellyebb Aô Cxti bob.
azolta á Lapának találmányá-
tol toldoztatik.

Negyedik neve ennek Romano
Catholicismus, Romai közönsé-
ges Vallás, de quo Observa, é két
Szok égymást hámar el-rontyák.
és itten é Contradictio in adjecto,
mext á mi Romai, á nem közön-
séges Vallás, á mi közönséges á
nem Romai, ezeket igy értvén

K. Igaz Vallás é á Lapista Vall.?

F. En azt á Kérdést mostan nem

vita

vitatom, hanem ide alább meg pro=
bálom, hogy a Reformára Vallás
igaz Vallás; ellemben azt-is meg
mutogatom hogy a Páprista Vallás
nem igaz Vallás, mivel csak egy
az igaz Vallás.

Coxol. I. A Romai Vallás az Vj=
Testamentomnak kezdetiben igaz
Vallásnak nevezetik, az-is volt
mint Szent Pál Apostol tanitotta
és bizonyittya a Romaiakhoz ixt
Levélben

Coxol 2. Attol az igaz Vallástol
az Ördögnek munkája által a=
Püspökök, és ö utánna halgato
Nép el-szakadtanak, és azta Fu=
dománt meg veszteglették sokféle
babonasággal, annyira hogy immár

az A=

az Apostoli igaz tudományról
300. Kérdésben, és tudományok-
ban külömböz, ut dicit Melinus,
mellyet nyilván meg láthatz, hogy
annak majd minden kérdéseivel
ellenkeznek a Páposták.

Az Oroszok Vallásáról.

Eddig a névvel Keresztyén Valla-
sokról, és ha immár ezekről töb-
bet nem szollanánk-is, ugy tettzik
hogy itt meg állapodhatnánk, és
mellyik légyen az igaz Keresztyén
Vallás annak meg tudására etme-
hetnénk; mindazáltal édgyet-
meg említek, a melly-is a névvel
Keresztyen Vallásokhoz tartozik,
mellyet ha Orosz és Görög Vallás-
uak:

tar-

tartunk, hogy azért ezt-is tudjuk, è következendöket tartsuk meg.

Obs. Régenten az Orosz Vallás mind égy volt a Papista Vallással's most-is vak annak része, mindazonáltal már ma külön Templomok, Vallások, Papjok, Ceremóniájok vagyunk, a mint Szemeinkel látjuk.

K. Miért szakadtak-el ezek a Romai Vallástol?

F. E' következendö hét okokra, nézve. 1ször. Meg mondám felyebb hogy mineluttanna a Papi Vraság vak a Püspökségre Romai és Constantzinapolyi Püspökségre Választ volna, nagy viszálkodás támadott ö közöttök az Elsöségről.

végre

Végre olztán a nagy Ellenke-
zést nem Szenvedhetvén a Rend-
ben valo Elöség, noha nem a-
Mélroságban a Romai Püspök-
nek tulajdonittatott a Nicenu-
mi Concilíumban, és ez a Püspökök
közt valo viszálkodáso adott Elöben
nékiek alkalmatosságot 's okot a Ro-
mai Ártól valo el-Szakadásra. 2kor
Oka volt a Szent Léleknek Szármozá-
sárol valo Tudomány, melyet a Nap-
keletiek a Constantinápollyi Püspök-
kel tsak az Atyától mondottak lenni;
a Napnyugotiak pedig a Romai Püs-
pökkel édgyütt az Atyától és a Fiutol
egyenlö képpen, a mely állotásokéet a-
zok közönséges Concilíumban excomũltak.
3dik Oka volt a Husvétnak celebral-
tatásárol valo versengés, mel-

mellyet a Zidók Lokássok szerént ké-
söbben ülnek mint a Romaiak azért
is excommunicaltattak. 4dik Oka
volt az, hogy volt Constantziná polybi
egy Nestoriusz nevü Püspök, a ki két
Személyből valonak mondotta lenni a'
Krisust, és azt mondotta; hogy a Bol-
dogságos Szüz Mária, nem Istent:
és embert Szült egy Személyben ha-
nem tiszta embert, és igy egyik Szemé-
lye a Krisusnak az, a melynek tulaj-
donságával az Atya Istentöl meg
különböztetik, másik pedig a melly
a Boldogságos Szüztöl Született.
5dik. Oka volt egy Eutiches nevü Con-
stantinaz. Püspök, a ki hasonlo Eret-
nek tudományt tanitott mint Nesto-
rius, & hic damnatus in Concilio Chalcedo-
nensi. Aô 451.

6dik.

Eltek. oka volt az önállok
nek házas volna; mert
nem szabad meg házolodni
nem Lorsonak kokzul
ül vettek, mellyben a szer
gyét egy feleségünek
egyszer s mind kettö ne
potest post mortem. 7
hogy némely Ceremoniákb
gyezhettek meg p.o. hog
nem szabad festett képe
nem Ostyával, hanem k
kenyérrel áldoznak, és
kor-is más rendet ta
tol vagyon pedig az ö P
ök helyeken, juxta
és Patriarchalis quint
in Regni

6dik. Oka volt az ö nállok valo Clericusok házasságra; mert Szabad egy feleséget venni, de ha a meg nem hal nem Szabad meg házolodni, a mellyet ama Laodiceai Concilium kötelességül valo ekézéséből vettek, mellyben a Szent Pál a Püspököt egy feleségünek mondotta, hogy egy Szer's mind kettö ne légyen: Sed potest post mortem. 7dik. Oka volt hogy némely Ceremoniákban Sem ékezkedhettek meg p.o. hogy a Templomban Szabad festett képeket tartani, nem Ostyával, hanem Kovásztalan kenyérrel áldoznak, és a böjtölésben is más rendet tartanak.

Hol vagyon pedig az ö Püspökségek?

Öt helyeken, juxta Versum:

Et Patriarchalis quintupla Ecclesia Pacaki

Imus

92. A' Püspökségek.

Imus. Constantinopolitanus Cui sub-
sunt 9. dabses Ecclésium Gradcarum
Ima. Tota Asia minor. 2da. Egeumi
Tenger Szigetei. 3ia. Grécia. 4ta Fraccia
5ta. Bulgaria, 6ta Melia, 7ma. Fran-
Silvania. 8va Moldava 9na Valachia.
2dus. Alexandrinus, qui olim ibi ha-
bitabat, jam in Aegypto, a' Veres Tenger
mellett valo határait birja Arabiát,
Ugy szintén Abissiniában is az Aby-
siniusokat.
3us. in Russia, a' kinek birodalmában
vagynak az Oroszok, és az egész Moldova
4tus. In Antiochia, a' ki most Damas-
cusban Lakik, a' ki alatt vagyon az e-
gész Siria, Itureia, Cilicia.
K. Mit hisznek ezen Vallást valo
emberek.

F. Sokat

Reformata Vallás
Sokat a' Szent Lélekne
ségtől valo származását,
nekkel áldoznak. A' Szentek kö
Szüznek Sz. Miklost, és Sz.
nyelvekre tanétyák. A' Husvét
ge szintén ugy meg tartya
ában a' Papistáknál, pro
gyakat égetnek a' Temp
lam, és Lélekben Sirost ne
egy szóval már Latinizál
nyire Papisták.
A Reformata Vall
Istennek utánna Lélsuk
rmata Vallást-is, és an
élekezetü Istenfélő R
ltal Isten Segedelméből
Uralkodását, és az egész Eu
és Hajdúkat

F. Sokat ⁊ a Szent Léleknek tsak az Atyától valo Származását, kovál̃ta: lan kenyérrel áldoznak á Szentek: nek és á Boldogságos Szüznek-is i: mádkoznak. A' Szentek közt leg nagyobb Szentnek Sz. Miklost, és Sz. Mihály Arch: angyalt tartyák. A' Husvéti 40. napi böj: töt Szintén ugy meg tartyák, de Szoros: sabban á Papistáknál, processiot járnak, gyértyákat égetnek á Templomban, Szere: dán, és Térdeken sirosk nem élnek, de egy Szóval már Latinizáltattak, és töb: nyire Papistak.

A Reformáta Vallásrol.

Ezeknek utánna Látsuk imimár a' Re: formáta Vallást-is, és annak a' boldog emlékezetü Istenfélő Reformátorok által Isten Segedelméből valo ki nyi: latkozását, és az egész Europábã valo el terjedését

Mind

94. A' Réf: Vallás. Szerzõi:

Mindeneknek elötte pedig, kik voltak
a kik által itten ezen munkát vitte
világosságra, azoknak neveiket lás=
suk meg.

Luther Márton Aug: Barát.
Huldricus Zwinglius Figuren=
mi Predicátor.
Calvinus János Francziai Nem=
zet Profesor.
Melanchton Filep. Vittemberg,
Brofesor.
Carolstadius András Vit: Prof:
Bugenhagius Pomeranus.
Oecolampadius.
Bullingerus.
Cranerus.
Butzerus Fagius.
Peregr. Martyr.
Pareus ex Secularibus.

Feid.

A Reformatio Ke

Fridericus Saxonia
Joh: Fridericus Fri
Joh. Marchio Bran
Albertus Dux Borus
Philippus Dux. H
Henricus VIII.. Rex
A Keresztyén Refor=m
nek Historiája magáb
a Reformatio eredet
Vallásnak állapotyát,
Lait fogunk im e kör
gokrol (:) A Reform
rol. (::) A Reformátio
gokrol vagy jelekrol (:
tio okairol, (::) Elébb
(:::) Elö menetelérol, (:::)

ELSÖ RE

A Reformatio K

Ennek Historiája m

A' Reformatio Kezdeté: 95.

Fridericus Saxoniai Elector.
Joh: Fridericus Fridexici filius.
Joh. Marchio Brandeburgicus.
Albertus Dux Borussiæ.
Philippus Dux Hassiæ.
Henricus VIII. Rex Angliæ.

A' Keresztyén Reformatziónak vö=
vid Historiája magában foglalya
a' Reformatzio eredetét, és a' Ref:
Vallásnak állapotyát, a' holott Szol=
lani fogunk im' e' következendö dol=
gokrol (.) A' Reformátzio Kezdeté=
röl. (:) A' Reformátiot meg előzö dol=
gokrol vagy jelekröl (:.) A' Réforma=
tio okairol, (::) Elébb mozditoirol.
(:.:) Elö menetelérröl, (::.) Meg gátoloirol.

ELSÖ RÉSZ.

A' Reformatio Kezdetérröl.

Ennek Historiája minden egyébb

ide

ide mondhato dolgokat hátra tè-
vén é volt: Tudjuk azt à Historiák-
ból hogy eleitől fogva à Romai Pá-
pák felette igen Világ fiai voltanak
és minden uton modon azon igye-
kertenek, hogy Uraságokat, Mélto-
ságokat nevelyék, tárházokat gaz-
dagitsák, és minden méltoságokat felyül
haladjanak. Innen minden Romai Pá-
pának kellett eleitől fogva 's most-is kell
olyan dolgot ki gondolni, à mellyel-
tellyék azo éles házok.

II dik Orbán Papa à Jubilentis in-
dulgentiát ÷ minden Ötödik Esztendö-
ben valo bútsu járást gondolta ki, à
melyben kinek kinek, à ki tsak lelke
idvességét Szerette bünе botsánat-
tyáért bútsut járni, és igen sokat fi-

zet

zetni kellett. Az ő uráuna valok az 5.
tödik eßztendiröl három eßztendő=
re vonták, sokalván azt hogy minden
ötödik eßztendöben fizeßenek á fün
bossánaréxt, mely által á kőltség annyi=
ra el-lzegényedett, hogy tehetetlen
volt á közönséges Quantumnak meg
fizetéséxe, annyira-is meg untak vég=
re obztán á terhet viselő népek ext
á buttu járásban valo adozást, hogy
mikor á Tökök, Tatárok, Scythák.
és Oroßzok Ledria és Bóxumia ellen
támodtanak, és ellenek kemény har=
ctot tettenek II dik Julius Romai Pá=
pa á por Németeknek meg engedte
az ő buttujokéxt valo áldozást, csak
magokat emlitett ellenségek ellen.

old

oltalmazzák, még-is ne kellyen à Lápának ugy mint à Kinek birodalmában laktanak öket pénzes haddal oltalmazza.

'E dolgot azok à Lápa birodalmában lévö Németek megtselekedték az említett ellenség elött magokat oltalmazták, és mivel à Lápának nem áldoztak magokat valamenyire kezdettek fel venni.

Ezután IIdik Julius Lápa után tanodott Leo xmus, à ki igen tékozlo ember lévén à Lápáknak éhes hàrakat igen meg üzelitette. Erröl azt irják; quod dum Caponem ederet vellet, & malum Cyprium in forno Romano eus coqûs habere non-

pos.

posset, in hac vecba erupit: Bone=
Deus quam multa patimur pro=
jesu. Ezt a nagy tékozlást látván
az Ersekek provocálják, és a tékoz=
lást meg intik, és azért azt to=
gatta nékiek, hogy az el-tékozlott
jobbág és kinos hellyében mást ke=
ressen. Fogja annakokáért magát, és
10000 Talentum arany ot kér köl=
tsön egy Mélite nevü menyétöl, és
azt az el-tékozlott kinos hellyében
a Lápáknak tárházokba tegyi. Hogy
azért továbbra-is tékozlásthoz szo=
kott modja szerént el-élhessen, és
az ö Menyétöl vett 10000 Talento=
mot-is meg vehesse meg fizethes=
se, az ö követeit küldi, és bursu já

vást

rást hirdetterett illyen conditioval:
hogyha valaki meg ölne volna Attyát, vagy Annyát, feleségét gyermekét, és akár mely tzégérez vétket telekedett-is, Sőt á mi nagyobb nem Szégyenlette égy á Historicusok közzül fel jegyezni (Tuanus) hogyha valaki á Boldogságos Szüzet meg festézzette volna-is tsak fizessen meg jol. mihelyt á pénz á kéz edénybe meg tördül, mingyárt meg Szabadul, és büne bocsánatattyát nyeri;

Küldött pedig illyen Indulgentiáknak Publicáloit Négyet; Helvetiába, Franziaba, Angliába, Németországba.

Neve

Nevezetes volt ezek
tzelius neve Bar
Mediolanensis, é He
zudott, ama pedig
Tudazonáltal ezen
tos, minthogy bersü
fle volt, és á pénz
á Papának parancs
sokat telekedett; m
tegen telekedett, és
's jelen valo bünökne
dentba, hanem még e
dendö bünöknek bo
Er az egész Néme
bodorgotta, Sokan
eren ö telekedetét,
nak Auctoritasaban
ben jöve,

Nevezetes volt ezek közöt egy Fe=
tzelius nevü Barát, és egy Simon
Mediolanensis, é Helvetziában ha=
zudott, ama pedig Saxoniában. =
Mindazonáltal ezen Fetzelius Ja=
nos, minthogy bersülleten kapo em=
ber volt, és a pénzt-is igen szerette,
a Pápának parancsolattya ellen-is
sokat welekedett; mert nem csak a
régen welekedett, és régen el- mult=
's jelen valo bünöknek bocsánattyát
árulta, hanem még ezutan welekc=
dendö bünöknek bocsánattyát.

Ez az egész Németh országot be
bodorgotta, sokan-is reprobálták
ezen ö welekedetét, de félvén a Pápa=
nak auctoritásától, a kinek nevé=
ben járt,

nem

nem mértek Szollani; hanem volt
Saxoniában egy Luther Márton=
nevü Vittembergai Professor, és
egy Szerzetes mind Predikátor, a ki Szü=
lettetett ugyan Mansfeldio Várme=
gyének Islebio nevü városában, at=
tyától Luther Jánostol, annyától
Lendemania Margaretától A° Cti
1484. Die 10 Novembris in die=
Martini in diem eundem Marti=
nus ut paret, ex hoc Chronolt.
NatVs es IsLebI DIVIne Prophe=
ta LVtherVs.
ReLIgIo fVLget te DVCe Papa
IaCet.
A' mi az ő neveltetését illeti, ezar
ő Nemes Szüleitől mingyárt gyer=
mek korában Magdeburgumba,

Ezt

Erfurtumban, a' ti
tudományoknak kez
tatott és 1503dikban
Annorum 21. Artium
gister dictus est, m
Complectál ez a' Chr
Ert Vrti IVVeni
Capit Vrbe M
LVsica Vt dtat Is
acta GLat.
Sőt a' mi nagyobb,
Régibbtse, a' Jurisprud
Lásara-is réá adta
Kor fetálván a' magá
Isten nyila mellőlle a
Zül megöle. Ez meg
len való halálokon, e
kacagjákol gondolk

Erfurtumban, à tiszteſséges
tudományoknak kezdetikre tani-
tatott és 1503dikban, cum elsöt
annorum 21. artium & Philos Ma-
gisterk dicitur est, mely elöretöt
complectál ez à Chronostichon.

ErfVrti IVVenis fItVLos
CapIt VrbeM agIstrI.
LVstra VtdtatIs qVatVor
aCta CoLat.

Sõt à mi nagyobb, hogy tudományát
öregbittse, à Jurisprudentiának tanu-
lására-is véá adta magát; de égy
kor sétálván à magya barátival az
Isten nyila mellõlle az õ barátiköz-
zül megölt. Ez megijedvén hirtre-
len valo halálokon, és az Istennek
haragjával gondolkozván fogja

ma

magát, és mind Szüleinek mind ba-
rátinak keserüségekre az Augusti
anus Barátoknak Clastromába mè-
gyen, és Baráttá lett, à holott-is =
Lásván Szerény forgolódását, és alkal-
matos volrát, elztendö munka ál-
dozo Pappá tètetik. Ott à Clastrom-
ban valami viszszálkodás esvén
egykor à Barátok között az egész
Societástol ki választtatik, és Róma-
ba küldetik à Pápához; Ott dicsös-
ségesen Excdikállott. A' Pápának tet-
tzése szerint, azért-is nagy hirre =
futamodott. Még akkor sokat élzve
vett à Romaiaknak gyonolzságokbol
és à mint viszsza jött volna Róma-
bol igy botsuzott-el: Roma vale sa-

Professor Lé

tis est videlse revertar
habván Fidecicus Sa
lector, hogy Romába-vi
lelte magát Vittembe
Professornak, mely ti
cát Physicat tanitot
sukatúma Theologiá
ugyan ott Sócöjul és
tanult, 's másokat-is
igy láttyuk melly jel
tetett Subjectum volt
triusnak el-kezdet
Ez annak okáért
simosnak à bün botsána
talan indulgentiát sok
ö elötte; és az ö halga
az Edözö kereskedésn
mondotta, azután az
is insette à maga tan

tis est vidisse revextar. Ezt meg
halván Fridericus Saxoniai E=
lector, hogy Romába-is jelesen vi=
selve magát Vittembergába vitetett
Professornak, mely tiztiben Logi=
cát Physicat tanitott elöször, an=
nakutánna Theologiát-is tanitott.
Ugyan ott Görögül és Sidóul-is meg
tanult, 's másokat-is tanitott; és=
igy látthyuk melly jelesen el-kézi=
tetett Subjectum volt a Reformá=
torionak el-kezdetére.

Ez annak okáért szolván Tetzelius
Jánosnak a bün bocsánatot árulo halan=
talan indulatjait sokat predikállott
ö elötte; és az ö hallgatoi elött, és azt
az ördögi kereskedésnek modjának=
mondotta, aztán az Academiában
is insette a maga tanitványit, hogy

hogy ne himnéknek néki, vagy mint a'
ki nem csak a' Pápa akaratthya sze-
rént cselekedzik, hanem többet-is
tsöld hozzá, azután meg parantsolya
hogy a' piatzon lévő Zöld ágokból =
theatrumoknak nézésére, és predi-
kálóknak halgatására senki ne
menjen, mint a' mely dologgnak né=
zésére és halgatására nem mélto =
menni. De ugyan csak a' nyugha-
tatlan ifjak közzül sokan el-mentek
és maguk reformálták Lutherenek mi-
némü káromkodásokat tanit, és hogy
tsalja a' pénzt az emberektől.

Annakokáért ő ezt halván 99. ar=
gumentumokat vagy Theseseket irt=
le papirosra, és azokat az Acadé=
miának kapujára függeltette.

mely

melyben az indulgentziákat
refutálya; ez esett 1517.
még erek eddig csak disp
kedvéért voltanak, hogy
próbálgalsák azon elmé
ilyen ugy adta, hogy az
tio adott alkalmatosságo
formatiora.

Ezt látván a' sok Bar
felől be gyültenek a' D
és mind két részről f
kat vetélkedtenek.

Tetzelius ezen meg
kenyeret, 's betsülle
te, a' ki minden napra
a' Pápa szükségére, 's m
gára 90 forintokat k
Ez nem mert maga

NG 1610

melyben az indulgentziákat exacte
refutálya; ez esett 1517. Eltt. II. Nov.

Még ezek eddig csak disputálásnak
kedvéért voltanak, hogy az ifjak-
probálgathassák azon elméjeket, dear
Isten ugy adta, hogy az a Disputa-
tzio adott alkalmatosságot a Re-
formatziora.

Ezt látván a sok Barátok minde-
felöl bé gyültenek a Dispotatziora
és mind két részről felette so-
kat vetélkedtenek.

Tetzelius ezen megindult, mivel
kenyerét, 's bettüllevett ezzel Kere-
te, a ki minden napra ételén kivül
a Pápa szükségére, 's maga tárodsá-
gára 90 forintokat kivánt 's levalt.
Ez nem mert maga szemellyében

Luther.

108. Zippina Gy: Disputaöji.

Luther Márton eleibe menni Vittembergába, hanem Francofurtumban ad Oderam ment, és ottan azoda való Theologiae Professort Zippirá Györgyöt kérte hogy refutálya á Luther Márton Theseit, annakokáért ez á hires Barát 105. Positiokat, vagy á mint némelyeknek tettzik két Dispotatiokat irt Luther ellen, á mellyek Leinte ugy mint á Luther Theseisei Contradisputálkattak. Ezeknek á Disputatioknak toák nem az egész Német országban hire el mégyen: Ezeket Luther: x mind toák elhalgatta, és vásza mitsoda kimenetele. lenne, ezeknek á dolgoknak.

A' tan

A' tanulo Deákok-is az Academia-
ban hasonlo képpen nagy Zenebonát
inditottak, és ki égyet, ki mást, Ki-
Tetzelinst, és az Indulgentziákat,
ki Luther Mártont menti, sőt nem
csak, hanem a tudos elmék-is meg
indulnak, annyira hogy majd az e-
gész Német Ország Helvetzia, An-
glia, Francia országok felzendülnek.

Volnának a Vittembergai Aca de-
miában Lutherenek más Profelsor
társai-is |: inter alios Carolstadius :|
dius :| Mikor ezek igy folynának tsak
et nézi ezeket a Vittembergai IIdik
Professor a Carolstadius Andrást, és azt
tanácsolya Lutherenek, hogy ucha Lélyel
a Püspököknek hogy igaz tanáik-el-
a Tetzelius János és Luther Márton

Kört

110. Albertus, és Hyeronimus Lös:

Kört lévö kérdéseket az Indulgentziákrol. Fogja azért magát Luther és a Magdeburgumi Fö Püspökuek Albertusnak a ki Fetzilius Patronusa volt, Levelet ir, hogy nérné megazokat az indulgentziákat, és némelyeket közülök jobbitson meg, vagy törölyön ki; de ö contemnálya Luthert, nem condescendált vélle, és nem is felelt meg Levelére. Ismét fogja a Brándeburgumi Püspökhek Hyeronimusnak-is, és ezis hasonlo képpen nem irt választ vékie, hanem meg parantsolta a maga Baráti közül a Tudolabbaknak hogy irjanak könyvet Luther ellen; Fogja magát égy Ecciusz János

nevü

nevü Eudoltstadiai Profelsor
és kemény könyvet ir Luther el-
len, de ezt igen hatalmason refu-
talya Lutherus.

Még eddig ő tsak maga volt, de
midőn látta Carolstadius hogy ha-
szontalan patvarkodik ellene mind
Eccius Fetzilius ő is az ő pártyá-
ra áll, és annakutánna mind ket-
ten erősen ellene állottanak a'
Papok vétkes Indulgentziainak.
Midőn láták hogy Lorossan elle-
nek vagynak Luthernek, és Carollta-
dinst cátalyák, Luther a Hejdel-
bergai Captalamban comparcal.
ottan a meg igazulásrol sokat
Disputált, annyira hogy senki sem-
mit se tehetett néki, meg vétsük

Rom.

Romába az ő hirét á Pápának,
ez-is citálya hogy adja okát mi-
ért kellett néki illy eretnekség-
hez kezdeni.

Volt akkor Saxoniába egy Fri-
dericus Jánosnevü Elector. Ez
még csak szemmel nézte mit tse-
lekesznek ő vélle, de titkon már
maga-is az Elector á Luther-
rébirve állott. Ennek az Elector-
nak ir tehát X^dik Leo Pápa hogy
Luthert minyárt fogatsa meg.
és küldye Romába, de é nem tse-
lekedte, hanem azt irja válolul,
hogy nem itéli méltonak lenni hogy
Luther kötözve vitessék Romába,
másként-is az Academiat el-hagy
ná
o

ná, melyben Professor volt, ugy=
kárára lenne az Academiának;
azért azt irja á Pápának, hogy
nem kell ebből az ő tselekedeté=
ből olyan nagy Lármát tsinálni,
és illy titkon az Elector magát
Luther Patronussának vallotta
és igérte. Mikor á dolgok igy
folynának ismét fel tor Ecciust=
ban á méreg, és azt kivánnya
hogy ő közöttéget helyen had
Disputályan meg az egész Ekkus
előtt Lutherrel: azért Lipsiábá=
ismét Tractatumot tsinálnak, in
Mense Julio. Ott Számtalan Dara=
tok meg jelentek, ő pedig tsak az
ő Professor társával Carolla=

dius

 Luther bé vádolt: á Pápák

diossal, de még-is nékik semmit se tehettek, mert amazok nagy fukiával vagynak ellenek, és tőbnyire tsak az Atyák traditiojokból próbálták, é pedig Szelidséggel Emberséggel bánt velek, és mindeneket Szent Irásból próbált, miről ezt Látták volna á környülLöttök valo halgatok, mindnyájan Luthert ítéltek győzedelmesnek.

Ezt Látván Eccius az ô vetélkedő társa hogy szégyen vallással megyen-el Lipsiából egyenesen fut Romába és Luthert bévádolya á Pápának. Annakutánna á Pápa-is Augusztába gyülést hirdetett, és egy tudos Cá-

tán

Augusztai Gy

tának nevü Cardin

hogy mennyen-el A

lésre, és Lássa meg

is, arra á Gyülésre

lektor Compareált

Aron Péter Cetánus

hogy ugyan mélto

meg halgatni, ma

is nékie had bel

mi okon kezdett a

nak ellene páre

Luther gyalog fel

parantsol atty ár

lector látogata

tebrégesen fog

s egyszers min

ja-el azt az ujj

NS 46/2.

tanus nevü Cardinalist választ=
hogy mennyen-el Augustába a gyü=
lésre, és lássa meg a dolgot maga=
is, arra a' Gyülésre maga-is az E=
lector comparealt Fridericus, és=
azon kéri Caetánust Cardinalist-
hogy ugyan méltoztassék Luthert
meg hallgatni, majd ezette küld ö=
is nékie hat bizonyságot meg maga
mi okon kezdett az Indulgentiá=
nak ellene pártolkodni, végre
Luther gyalog fel ment az Elector
parantsolatty ára, el-mégyen az E=
lector látogatás ára, és ötet tisz=
teséggesen fogta a Cardinalis
's egyszers mind kérte, hogy had=
ja-el azt az ujjito eltmét, ha a' Pá=

Pá

pának kedvébe akar lenni, meg
látya mitsoda emberré tészi ő=
tet a Pápa, tartson pénitentziát
arrol, hogy a Pápa ellen sokat
helytelenül szollott; sok beszéde
után discursusba eredt a Car=
dinallal Luther, és midőn ő
theologice mind a Szent irásbol
disputálna, és minden állatá=
sit a Lelki elmélketig meg mutat=
ná a Cardinalis meg győzettetnek
itéli magát, és tsak-el-tsudal=
kozott rajta, hogy zsidóul-is tu=
dott, mert egy néhány árgumen=
tumokat a zsidóbol probált, mint
Gen: 3: 15. Ő meg töri a kigyo=
nak fejét, ita vertitur.

in

in vulgata ipsa Maria cum ibi =
post hebraicum est ipse, non ipsa,
ita Abrahami Melchisedeco di=
cit panem & vinum obtulisse; ip=
si vertunt, obtullit; áldozott, un=
de Missam exunt

Mikor illyen 's ehez hasonlo
argumentumokat hallott Luther=
től, csak el-tudálkozott, 's bámult
rajta, és mihelyt haza ment, min=
gyárt a' Zsidó nyelv tanulásához
fogott, már vén korában-is azu=
tán nagy tudos emberré lett; Lu=
ther-is meg tért Vittembergában
és egy könyvet irt, a' melyben az
indulgentiák ellen valo Tsele=
ket explicálya, a' melyet a' Pápa

min

mingyárt meg égetett, melyet=
Látván Luther meg ijedt rajta, és
ugy végezte-el magában hogy Fran=
tzia Országban szaladjon, mi=
nekokáért Levelet irt Fridericus
Electornak á maga Parconulsá=
nak, melyben bussuzik tölle, mert
félt á Pápa haragjától, á ki azt
mondotta hogy miképpen azt á
Könyvet meg égettette, ugy ma=
gát-is meg égetteti. Viszsza ir
néki az Elector-is, azon kéri ne
menjen-el mert meg fogja lát=
ni hogy azilyen fel vébri azõ ü=
gyet, és meg menti á Pápának
dühösségétõl; azon időben meg

holt

holt az akkorci Ir
villiamus Sec. 16.
pacatosag tarcolva
még gyermek volt,
s ir imperiumot-
re á Fridericusr
tarca á Luther P
tolta, és igy ming
folyt Luthernek
ván Leo x. hogy F
ius Imperator,
gondolt á Pápáva
nek-is Parconu
kerdett õ ellene
orte, és á Szent
Gabatta, de á Sem
Láván arrol

holt az akkori Imperator Maxi-
millianus Sec. 16. Aô 19. és az Im=
peratorság Károlus V-tsra nézett, de
még gyermek volt, és az ő gondját=
's az Impetiumot-is még fel nő ev=
re â Fridericusra, Saxoniai Ele=
ctora â Luther Parconulsára tes=
tálta, és igy mingyárt boldog abból
folyt Luthernek â dolga. Azt hal=
ván Leo x. hogy Fridericus â vica=
rius Imperator, és hogy nem sokat
gondolt â Papával, hanem Luther=
nek-is Parconulsa fenyegetözni
kezdett ő ellene, Excetnekrek ne=
vezte, és â Szent Hárbol excommuni=
cáltatta, de â Semmit se hajtott véá.
Látván azért Luther, hogy é

Sem

119. Luther Vall: sokan állanak.

Semmit se hajt a Pápának fenye-
getõzésére, õ is bátrabb kezdett=
Lenni, és egy nagy könyvet vet a Da-
rátoknak tiltátalan életekrõl, és
Romának iltentelenségérõl. Ezt lát-
ván a sok tudos emberek, ugy mint
Melanethon Filep Spapnicius uſ.
Sõt az egész Wittembergai Academia
mind Luther mellére állottak. Az
Academiából sokan ki küldettek
a Luther vallását predikállani, és
igy az egész német Országnak fel zen-
dül, sõt maga is Fridericus Elector
akkori Imperialis Imperátor. a Mi-
sét el-törlötte, hogy magános Mi-
sék ne légyenek, ha közönséges Lé-
szen pedig ne Deák nyelven légyen,

han

NS H6/2.

hanem Születetett nyelven, és így bol=
doqult Luther az ō állatálában.

Minekutánna 5dik Károly Császár
fel nevekedvén, minden qualja é=
volt Fridericus Saxoniai Elector=
nak, hogy néki a Reformatziot im=
primállya, és magára vévén az Im=
peratorságot, arra igérte magát
hogy a Reformatioak ō is pro=
motora lészen.

Meghalván pedig xmus Le o=
Pápa, hogy hamar az Imperátor=
ságot Carolus 5tus magára vette,
mingyárt urqállya hogy Luther=
Mártont excommunicállya; azért
mingyárt Uralkodásának IIdik Esz=
tendejében Vormatziaban Ország

Gyü

121. Luther Gyülésbe hivat:

Gyülést hirdettetett az Imperá-
torral édgyütt, és oda Luthert ci-
tálya, fogja maqát Luther-is á
maqa Parconulsrához Fridericus-
hoz méqyen tanátsot kérdeni, ha
uqyan el-menjen é vaqy sem? Ez art
tanátsolya hoqy menjen el; dol-
qát á mint van uqy proponállya,
's kérjen hit Levelet az Imperátor
tol, melyet meq adván á Saxonia-
i Elector-is, Confirmálc-is, mi-
nekutánna oda ment volna az Im-
peratorhoz vitetik, kíis tsak két
Kérdést kérdett tölle (α) Ha ô vol-
na á Zenebona auctora. (β) Ha ki-
ván̄a é irálibol valamit vissza
hozni? Az elsőre meq felel 's art

mon

MS 462.

mondotta; egy enelen ugy vagyon; á=
málkra égy napi gondolkozást kér;
azután azt feleli, hogy azok á kön=
vek hárcom rendbéliek, és olyak á=
mellyekben sem ílltent, sem á kö=
zönséges társaságot, sem á Religi=
ot meg nem sértette, azért ezek=
ben semmit hátra nem huz.

Ezt meg halván á Pápa, el-vé=
gezte, hogy ugy bánnyon mint Huss
jánossal, de az Impecator azt fele=
li; nem lehet: mert hit Levelet a=
dott nékie, mellyet meg szegni vé=
tek volna. ílmét azt mondotta á
Pápa, hogy ö fel szabadittya az=
elkiivéstöl, mert csak addig ádja
ezt á hit Levelet, mig á gyülésre-

jönne

tt az Impecá=
oda Luthert ü:
t Luther-is á
or Fridericus=
sot kérdeni, ha
vagy sem? Ez azt
enjen el; dol=
proponállya,
az Imperátor
ván á Saxonia=
málc-is, mi=
ut volna azért
kiis csakkut
(α) Ha ö vol:
orca. (β) Ha ki:
alamit vissza
gy felel s azt

mar

jönne, de látván az ő vakmerőségét, már most mint rebellissel úgy lehet bánni, az Imperátor pedig lelki esmeretét az alol fel nem szabaditotta, mert azt mondotta, hogy ha az egész világ feltorzsa-is az egy szer adott hitet, de az Imperatorhoz nem illik, hanem meg engette hogy mennyen Vittembergába és azután fogassa meg.

A' Szegény Luthert proscribálják, és ő is ezzel haza mégyen, ezt meg halván az Imperator el-tusulla vajta, azért ötet 10 honapig udvarába lappangtatta, és sok könyveket irt. A' Pápa-is, és az Impe-

rator

és Fridericus

vátt soha se tud
okáért az Oracul
ták hogy mondja
nem lehették m
máltan publice b
the nem igaz
tsak valamely sp
ma. á mellyel á
dög tsák járko
Luther á Fride
ban lakott, az
lal, és Carolus
légei ékezvén
niába, és igy m
meg szabadul
Leoni Xmo
succedált. é Be

MS 46/2.

kátor soha se tudták hová lett, annak-
okáért az Oraculumot-is tudakoz-
ták hoqy mondja meq hol van, de-
nem lelhették meq, annyira hoqy Ro-
mában publice beszéllették hoqy Lu-
ther nem igaz ember volt, hanem
csak valamely Specrum és phantas-
ma, á mellyel á Romai udvart az Ör-
dög csák járodtatni akarta. Miq
Luther á Fridericus Saxo Udvará-
ban lakott, az alatt X. Leo Pápa meq
hal, és Carolus Vtussnak sok ellen-
ségei ékkezvén Hadba ment Hispá-
niába, és iqy mind kettőtől Luther-
meq szabadult.

Leoni Xmo Adrianus Svus Papa
succedált. é Belga Nemzetből való

Regyes

125. Februarius hideg lel. ǧ hal.

kegyes Istenfélő ember volt Ca=
rolus Stus Praeceptora, e maga=
is örült á meg veltegettetett Val=
lás Reformatiojáu, és Lutherel=
len semmit nem tselekedett. Mig
Luther Vandburg várában volt Fe=
bruarius égy magános hellyen negyed=
napi hidegsetésben meg holt, és igy
szabadult meg ellenségeitől. A=
hová maga-is á Pápa követjét el=
küldötte, á mely Gyülésben 100 Gra
vam iktak á Reformatorok á Ro=
mai Ház ellen, és á Pápa legatus=
sától Romába el-küldötték, hogy
Subscribályon azoknak á Pápá, de=
mig á Pápához á követek el-ér=
kezнek.

az alatt

Carolus V. és a
az alatt Adrianus V
és hellyébe Clemens VI
sodik Leo Xmus vol
trokat üldözte.
E' békeséget kö
vtközött az akkori
Carolus Vtussal, é
vetelse-el az új E
azért égyütt Con
szeget gyüjtötte
ellen; de az Isten
á Pápa Carolus Vt
mvel égyik sem ta
máliknál alább va
Semmivé lett mind
Pápa-is Frantzia
ta magát. Ezt la

MS 462.

az alatt Adrianus VIdus jo Pápa meghal-
és helyébe Clemens VII. tétetett, a ki má-
sodik Leo Xmus volt, ér a Reformá-
torokat üldözte.

É békeséget kötött, és összekö-
vetközött az akkori Imperatorral-
Carolus Vtussal, és azon kérte, hogy
vegyék-el az új Evangyéliumot. Ezek
azért égyütt conspiválnak, és nagy
sereget gyüjtöttek a Reformátusok
ellen; de az Isten azt tselekedte hogy
a Pápa Caroluls Vtussal összeveszett,
mivel égyik sem tartotta magát a
máliknál alább valonak lenni, és így
semmivé lett minden igyekezetek. A
Pápa-is Frantzia Királyhoz tlattol-
ta magát. Ezt látván Carolus V.

a Ref.

127. Angliai Királyok Titulusa

a Reformátorok ellen készitett seregét Roma ellen fordittja, és a Papát minden Cardinalisokkal édgyütt megszoritja, hogy heted napig egy magános Cyprában lappangottak. Azonkörben Henricus. VIII: Angliai Királynak irt a Pápa, hogy irjon Luther ellen, ez maga nagy könyvet irt a Luther tudománya ellen, és azért Fidei Defensornak neverte, 's mai is megvan az Angliai Királyok titulusai között ez a Titulus.

De kevés idö multva ez a Pápának ellensége lészt; annak pedig Historiája é volt. Volt önéki egy Felesége, a kit valamely dolgáért, meg utált, és el is üzött magá

Henricus VIII. Hist
magától kivánván el-vá
e Coccelsust kért a Pa
szer mind el válásra
lés-is, hogy Szabaditsa
mást vehessen magán
gül, de nem édgyezett
tsme, 's nem adott el-
ló levelet; minekokáért
szgadott a Király Hen
és már akkor a maga
a Romai Sz. Péter Fem
sok Száma pénzt szed
ha a Pápa az el-vála
velet meg küldi, ö az
tsak azzal a Szántal
zel fog kedvelkedni

magától kivánván el válni tölle.
é Concelsust kért á Pápától, egy=
szersmind el válásra való leve=
let is, hogy Gabadirsa fel ötet, hogy
mást vehessen magának feleségül, de nem édgyezett meg á Pápa
benne, 's nem adott el-válásról va=
lo levelet; minekokáért meg ha=
ragudott á Király Henricus VIII=
és már akkor á maga Országában
á Romai S. Péter Templomára =
sok Számu pénzt Gedett fel, hogy=
ha á Pápa az el-válásról valo le=
velet meg küldi, ő azért á Pápá=
nak azzal á Számtalan sok pén=
zel fog kedvelkedni, de

de azután azt a sok pénzt mind-
á maga Szánára fordította, á
Klastromot Angliában mind el-
hányatta, á Barátokat kiveret-
te, és magát világolon Luther
Barátyának declárálta.

Mellyet látván Carolus V.
és Clemens VII Papa ismét ölzve
szövetkeznek, és Spira Városában Gyü-
lést hirdetnek Anno huius Seculi 28.
29. keményen vajda valának, hogy á-
mint Henricus VIIIvus Angliából á
Barátokat ki vette, ugy ök-is á Refor-
mátusokat mind el-veszténék. A' Re-
formátusok az Istenre protestálnak
és ebben kivattatnak Protestan-
soknak, és ha az Isten gáton nem

vetett

NS 46/2.

vetett volna, nékiek á sok üldözteté
által á mely már akkor-is nagy mér-
tékben volt, talám el-törlöttek vol-
na á Reformatiot. De az Istenfel-
inditotta az akkori Török Szoliman
Solimánt á Magyar Országpusz-
titására jövén, á Mohats Mezé-
jén Lajos Királyt meg győzte, le
vágván á Magyar Hazának á Ki-
nét, azután Bétset-is meg Szál-
lotta, és erőlsen vitatta. Azért
Károlus-is félbe hagyta á Persecu-
tiot, és látván hogy ő nem lehet-el
á Reformatus Fejedelmek nélkül,
ugy mint a kik jo segitségre lehet-
nek néki; annakokáért noha kevély
és maga meg hitt ember volt;

mind

mindazáltal alább hagyott minde-
nekben, és kezelemmel kezd á dolog-
hoz nyulni; Az alatt mig Luther á
Fridrik Udvarában Lappangott, =
mindenütt á Klastromokban á Barà-
tok á Reformatziorol gondolkoz-
tak, és el-hagyván azö rutkjájokat
szegeletöl jöuek ki á Klastromok-
bol, annyira hogy mig Luther ott Lap-
pangott 3000re röltek, á kik á Klas-
tromokbol ki jöttek Reformáltattak,
magoknak feleséget vettenek, és ki
Secularis, ki Ekleliastikus ember-
ré lett. Hasonlóképpen az Apatzák-
is á Klastromokat el-hagyták, és so-
kan fegyhez mentenek, á Képeket á'

Temp

NG 4612.

Templomokbol ki hányták, leg ellö-
ben-is Bazileaban Német Orszag-
ban sok Városokban. Hamburgumban
Goslariaban, és Ilteunek à Refor-
matziobau valo jo akarattyá ért
hálákat adtanak.

Carolltadius András-is à ki
Vittembergában Luther után valo-
Kolsebror volt mig ő Vadburgum-
Lappangott mind ki hányatta à ké-
Peket à Templombol, és az Ur vacso-
rájat mind à két fein alatt osz to-
gatta. Ez meghalván Luther gondol-
kodik magában, hogy imhol annak-
à nagy munkának, à mellyet Isten
leg inkább ő általa kezdett

kezdett el, az ő ditsőretét majd mi-
Sok nyerik-el mig én itt Lappangok.
És minthogy ő-is haragos, és nagy-
ra vagyo ember volt, nem tartot-
tathattya magát abban à Várban,
hanem nagy furiaval Vittenber-
gába ment, és azért azégy tsele-
kedetéért, hogy hire nélkül ki-
hánnya à képeket Carolstadius
András igen bolsháukodott, mert
azt mondotta hogy meg kellet vol-
na ötet várni, hogy âki el-kezdet-
te â Reformatiot, ugyan az Con-
tinuálya-is. Minekokáért azokat
â képeket â mellyeket Carollsta-
dius ki vetteffett

ismét

ismét vissza vi
anak Város
ahol à képeket
vissza rakatta
ját mind két
nek improbálták
ken predikállott
tak à bolsáus
nek hogy Carol
jon, és à Refor
dadás légyen.
Carolstadius
Lutternél, és
kodást békebe
vomest Luther
tol meg incere

MS 46/2

ismét viszsza vitette, és Saxoni-
ának Városoit maga el-járra, 's.
ahol a Képeket ki hánytak maga
viszsza rakatta és hogy az Ur Varso-
rájat mind két Szin alatt osztogat-
nák improbálták, és az ellen sok helly-
ken predikállott. És igy láttyuk, hogy
csak a bolondsáq adott okott Luther-
nek hogy Carolstadiustol el-szakad-
jon, és a Reformátusok között Szá-
kadás légyen.

Carolstadius szelidebb ember volt
Luthernél, és ez el-utván a viszsál-
kodást békeséget szerzett volna ö-
römest Lutherrel, de az Etöljarok-
tol meq intetett, hogy ne, en

engedjen Luthernek, hanem á mint
á Szent Irás diktálja, ugy tselekedjen, mert Luther tsak á maga indulattyának kedvéért, azért ö ismét erösitse meg magát, és az Ur Vatsorájját ismét mind á két Szin alatt obztogalsa, predikálván Lutherellen, Luther ismét az ö predikatzióját refutálya, és magok közt ugy viszszálkodtak annis Sec: XVI: 23:24:

Károlstadius el-unván ismét á viszszálkodást, á Vittembergai Profelsorságot el-hagyta, és Helvetziának Figurum nevü Városában mentés akkori oda valo Professorral

MS 46/2

Adrian: VIdus Papa Nor: Fil: hir. 136.

à ki-is ö vélle égy tudománt tani-
tott, nagy bátorságot vetett, es ha-
talmaron tanitott, 's é volt legelső-
kezdete à Reformátusok között va-
lo viszálkodásnak, ma-is annak-
maradványa vagyon fenn à Calvi-
nistàk és Lutheránusok között, àmint
arrol alább bővebben fogunk szólani.

Luther Vittembergában marad-ván
Adrianus VIdus Pápa mindénfelé
Levelet irt az Országban, hogy vala-
mit à Reformatzio felöl Concludál-
nak, 's ugy végezi hogy Norimbergá-
ban légyen Generalis Gyülés, és ottan
az Ecclesia Reformáltatnék. Illye-

nek

nek voltak à Reformátusok közzül
akkor az emlitett Fridericus Sa-
xoniai Elector, Saxo Brandeburg-
qus Palatinus Rheni. Ezeknek
ist azért hogy adjanak segitséget
à Török ellen, és megengedné à Val-
lásnak szabados folyását. Ezek meg
igértek à segitséget, de Luther el-
lent álván, azt mondotta; hogy az-
Isten azért hozta ö véájok azel-
lenséget, hogy azzal légyen ügyök,
és az Isten házától szünnyenek
meg. Mellyet látván az Imperator
maga Gyülést hirdet Augustába,
a holott el végezték hogy többé à

Réfor

MS 46/2

Reformátusoknak attyakat ne há-
borgatnák, söt meg engedte, hogy
á Reformáta Vallásnak minden
punctumait mind égy tsomoba fed-
nék, hogy kiki látná mit hiszen.

Ezen kapcsak á Reformáta Val-
láson lévö Fejedelmek, és Levelet
irtanak Vittembergába Luther-
nek hogy mingyárt jöjjön el és ir-
jon ollyan könyvetskét, á melyben
punctumok szerint irja le á Refor-
máta Vallásnak agazatit. De Lu-
ther nem mert maga oda menni-
hanem volt néki égy Professor társ
sa, és kedves Barátttya Melánchton
Filep

139. Luth: Augvs: Conf. ix.

Filep nevü, és azt küldötte, hogy menjen-el Augvstába, és el-menvén hét napok alatt irta ezt à Confessiot, mellyet ma Augvstána Confessionak hivnak vagy neveznek, Augvsta Várossárol, à hol Gyülés volt, és három nyelvekre Deákra Német, és Görög nyelvekre fordította, mellyet Carolus Vtusnak ofserált, é pedig adprobálta Anno hoc Sec. 3. és igy örvendeztettek meg à Protestánsok & Aó. 34. Galli quoque Reformationem ecclesiarum, Luther Márton-is dolgai elö menetelének ötödik,

à

8

V Károly
a tudtját e
xina nevü f
Leségül el-
à felséges V
Német Imperá
à Reformatzio
nik xdik Le
pától, és Pap
máltatván e
nkutánna
mínthogy à
az Ecclesiake
dtták, és m
kor-is valam
találtak à

MS 46/2

á tsukját el-vetette, és egy Katha-
rina nevü Apátzát magának fe-
leségül el-vett. És igy láttyuk hogy
á Felséges V<u>dik</u> Károly Császár, á ki á
Német Imperátorok közzül 44<u>dik</u> volt
á Reformatziónak és Luther Mártor-
nak x<u>dik</u> Leo és utánnak valo Pá-
pától, és Pap vrakról voltzul infor-
máltatván elöször üldözője volt, an-
nakutánna pedig terjesztője, a-
minthogy á Papisták-is oktán ezt
az Ezetnekek Párconussának mon-
dották, és midön meg holt volna ak-
kor-is valami Reformátur könyvet
találtak á feje alatt, á melyből

Cone

Concludálták hogyha meg élt volna,
maga-is reformáltatott volna, ezért
is egy valaki illyen tsufos Epitaphi-
umot irt néki.

Quis jacet intus?
Ora pro nobis vel rex,
Ave Maria, vel Pater noster.

Eddig á Reformátziorol, és avagy
kezdetéről rövideden.

Második Rész.

A Reformatziot meg előző jelekről.

Vgy láttyuk hogy nem szerentsébül,
vagy történetből, hanem az Istен
tanátsából, és gondviselésébül lett
az, hogy azok á nagy emberek az
Istен lelkétől fel-

ind

MS 46/2

indittatván a Papák vétkes tselekedeteinek ellene mondjanak.

De ha ugyan Sz. Iráss szerint gondolkozunk világos jelek és Próféciák vagynak a Szent iráásban-is é Mélto-ságos dolog felöl, Math. 23. 40. 41. 42. a konkolyrol, á vadonzrol, á mondatik, hogy é roppant kerek világnak végén az Isten Országának fiai, és az Ecclésiának Doctorai et válosztyák á Hiveket az Istentelenektöl, kiknek ez minden igyekezetek hogy á Hiveket Labokrol el-ejtsék, é bizony az idö, á mellyben á Példabeszédeknek egybe vetéseiböl ki tettzik,

mert

143. Példa Dezédek.

mert itt nem a Világnak vége érte-
tik proprie, hanem ez a Reformátio
ez a boldog idö, a mellyet kiván-
va kivánnak, és a Papák gonosz-
ságának ideje vege.

Vgyan-is é világnak végén min-
den hijába-valoságok, és a borzán-
kozárok el fognak háxittatni, és
akkor tüzzel égnek meg, a tüz pedig
az Isten haragja. Azonképpen Zak:
10. 39. azt jövendöli a Prófeta ál-
tal az Istennek Lelke, hogy a Cſtus
Országában sürölteni fognak az el-
tevelyedtek, és egyben gyüjti öket,
meg Szabaditya öket,

és

MS 46/2

és meg sokasultak, á mint az elött
meg sokasultak vala, és helyhez=
teti Őket á Népek között és á=
meszsze valo földekben meg em=
lékeznek kolla, és ismét az Ő fi=
aikkal meg tésznek ö hozzá, és á=
szent Irásbéli hely-is világoson
á Réformatriorol szoll, és oda
czelos. Ismét Apoc: 18. 2. A' Lelki
Babilonrol á vagyon, hogy á hato=
dik Fiolbitának meg fuvallásá=
ra kiált az Angyal nagy fel szoval
mondván; Le omlott, le omlott,
ama nagy Babylon, ismét IX. 3. Mert
az Ő paráznaságának borával
meg

145. Babylon paráznasáqi
meq réssegedtek minden népek,
és a földnek Királlyi övelle pa-
ráználkodtak, és a földnek Kal-
mári az ö qrönyörüséges qazdaq-
ságival meq qazdaqottak ism:
X. 4. És hallék más szózatott Meny-
böl: Fussatok ki Babilonbol én Né-
pem, és ne légyetek részesek az ö
buneiben, mert azt mondják az ö
szivekben; ugy ülök mint égy Kiraly-
né Aszszony, és semmi keserüséget
nem látok, de égy nap el-jönek ö
réá az ö csapásai, és sirattyák ö-
tet a Földnek Királyi, a kik azzal
paráználkodtak, és qrönyörüség
ben

MS 46/2

ben éltenek, ezt mondván; jaj jaj a-
ma nagy város Babylon, a földnek
Kalmáki-is sírattyák, és jajgattyák
mert az ő árnyékát senki nem vé-
szi |: ércsd az indulgentziáknak ár-
nyékait :| vagy árulóit :| totum caput
de his fonat à mint meg tettzik à
Profetziáknak égybe veréseckből ;-
mert à hatodik trombitának fu-
vallására kellett à Jövőknek Eu-
ropába be jöni, és az Euphrátesnek
ki száradni, sicut factum est tem-
pore Reformationis.

De más jelek-is volnának, mel-
lyek az Ecclésiának Reformatzio

ját

147. Lefor: az Imperátorokt:

ját közel lenni jelentették, még pe=
dig ezek lettenek mind az Impera=
torokttol, mind a tudos emberek=
től, mind a közönséges Gyüléfelk=
től, mind pedig a közönséges Jar=
sóságtol.

A. Ami az Imperátorokatil=
leti, leg elsöben-is Justinianus=
Imperátor volt, à ki ellene vetette
magát à Pápa álnok mesterségé=
nek, annakutánna Leo Isaurus,-
Constantinus is, és à 8. és 9dik Se=
culumban. Carolus Magnus à Fran=
cosurum Gyülében nem engedte
hogy à Pápa légyen Praeses, han=
nem

MS 46/2

rem magá Praesidiált, végre pedig Ludovicus XII Rex Gallie, á ki pénzt is veretett illy inscriptioval: Ter= dam Babylonis nomen.

B. Á tudos emberek is ellenébe= vették magokat á Pápa corruptio= jának mindjárt Sec: IIdo. Irreneustel= lenébe vette magát az akkori Victor nevü Pápának, á ki az Ázsiai Népeket excommunicálta. Ugyan akkor Poly= carpus és Ignatzius Joh: Evange= listá Discipuli, Ugy Justinus Martyr, Melito, Hegesippus, kik gyakran igy kiálltottak fel már Sec: IIdo. Eccle= sia non dicit mansit Virgo.

Fer. 5

149. A Papák találi: ellen.

Tertullianus ugyan könyvet irt a Pápáknak szentelenségekről Sec. III.

Sec. IV. az Apocryphus könyvek - - - Victorinus, Náziansenus Chrysostomus oppositum se collitani, Veneratione Sanctorum Sec: Vto. Az Apochryphus könyvek közül vétkes állatásoknak ellene mond Augustinus, a Képeknek a Templomokba valo bé hozattatásoknak Epiphanius és egyebek. Sec. VI. Privata jam contentio fuit de adoratione reliquiarum, de processionibus. de Luxatorio Sec. VIImo.

Dex

8

valo

Bernardus
wo Papát,
volt meg p
ta. Je Court
a Papaſa
C. Harmá
is Sec. V
Hispániál
Leai Concil
á Lugdu
pocrypha
irás Köny
I. Negy.
á Görögö
bigensese

MS 46/2

Bernárdus szentől szembe Eugeni-
us Lápát, áki néki Fanitzánnya a-
volt meg pirongatván azt mondot-
ta. Se Constantinus successora vagy
a Lápáságban.

C. Harmadszor egész Conciliumok-
is Sec. V-to. a Toletanumi Gyülés
Hispániában, kivált pedig a Basi-
leai Concilium ala vettetik. Sec. VI:
a Lugdunumi Gyülés, mely az A-
pocryphus könyveket a több Szent
Irás könyvei közzül ki vetette.

D. Negy: egész Societásrok is mint
a Görögök, ugy a Valdensesek Al-
bigensesek, Hussiták, Vulifiták.

mind

mind á Réformaõ Latconussi voltanak
Világos jele volt még á Reformatió-
onak á böltesséqnek meq bövülése,
mert az Isten ollyan nagy világossá-
got öncött é világra hogy tudálták
éqy mástan az embereck á böltes-
séget, mint Sec. 14. és 16. á Görö-
qök á Törököktöl fel prédáltat-
ván sokan Europában szoculván,
sok tudos könyveket hoztak magok-
kal 's á tudatlan Europaikat á
Görögök minden böltességre meq
tanitották. Ide tartozott az Aka-
démiáknak epitteresek-is mert
á Fejedelmek ugyan versekedtenek

Á Typogr
égy más kö
epitesekben
phiának tala
lyet á 15di
találtak. ita
Nem kitsin
jendö meq u
Pápáknak n
annyira me
ban, hogy m
vagy viee Isp
mint Paul
Paulo VIo
lett Columbu
Lágnak de

MS 46/2

A' Typographi: fel találása. 1452.

egy már között az Academiáknak.
epitéseckben, végre pedig a Typogra-
phiának találása-is ez segitette mel-
lyet a 15dik Sec. 40. elzteudejében
találtak. ita Versio S. Scriptura ab Erasmo.

Nem kissiny jele volt Romának le-
jendö meg utáltatásának a Romai-
Pápáknak nagy döjfös kevélységek, mert
annyira mentek a földi Uralkodás-
ban, hogy magokat földi Istenecknek
vagy vice Istenecknek Lenni mondották.
mint Paulus Vtus. Pápának irták:
Paulo Vto vice Deo, ugyan akkor-
lett Columbus Cristof által az Uj Vi-
lágnak detectioja, mely világosty-

pus

pussa volt á vallásnak megh újjulá-
sának. De világoson olvassuk á Re-
formatzio felöl sok jeles emberek-
nek predicatzioit; nevezetesebbek
á többek között é következendök;
Már 400. ekztendövel á Reformáczió
elött egy igen nevezetes Hudigra-
dis nevü Apátza Fejedelem aszszony
illyen jövendölést mondott á magá
Apátza társainak: Megh hallyátok
hogy 400. esztendö multva már á-
brázattya lesz az Ecclésiának, és az
Isten nem á képek által, hanem le-
lekben és igazságban tiszteltetik. -
Ugy - - - Huss János midön megh

MS 46/2

égették volna az igaz-vallásnak
professiojáért, a tüz közepéből
ezt mondotta; Most ugyan meg é=
getheték a ludat, de el-jö a hat=
tyu mellyet meg nem égethettek.
Ugyan-is Huss a régi Fiót nyel=
ven ludat téfsen. Hasonlóképpen
Hyeronimus Pragensis a tüz kö=
zepiből ezt kiáltotta: Száz esz=
tendö mulva mind az Istennek,
mind nékem meg felelsz. Ugy-is
lett, mert 100 esztendö mulva lett
a Reformatzio. Ugy hitetlen Fran=
ciscanus Dacát-is meg mondotta,
hogy ennél a Seculumnál tovább

Ciert

155. Nevezetes jelek.

C: értvén a 15diket, nem viheti, vagy
nem tűrheti tovább á Pápák kevély-
ségét. Hasonlokeppen Johannes Mis-
nensis Episcopus, midön hallotta =
volna, hogy Tetzelius az indulgentiá-
ákkal kereskedik, ezt mondotta; Vé-
ge légyen ebben á seculumban
az Indulgentziának.

De igen jeles á Historiákban
is hogy nevezetes jelek történtenek.
Fridericus Saxoniai Electorban
á Luther Páternossában á midön
született akkor az ő terde alatt
aranyos kereszt nek formája látta-
tott, mellyen az egész Udvara az
attya

MS 46/2

attyának meg, rémült, fel-hivatta =
az Attya a Conziliariussát, ezt lát=
ván öszve tészi azō kereit, és ezt
jövendölte felölle, hogy a nagy em=
ber fog lenni az Isten anyaszent=
egyházában, és nem kisebb Cōü =
Stautiūs Magnussnál, a kinek az=
ō ellenségein valo győzedelme az
égen láttatott kereszteknek forma=
jában jelentetett megerrel azi=
rással: In hoc vinces. Ugy-is lett,
mert Luthernek, és az az ō Valla=
sának nagy Patronussa lett (β) U=
gyan ez a Fridericus Saxoniai
Elector az elōtt valo nap, mine

minekelötte Luther á maga Fefe:
seit az Indulgentziák ellen irta
volna, azt álmodta; mintha égy
Barát hozzája ment volna, de ol:
lyan á ki már az elött megholt vol:
na, és igen kérte ötet, hogy enged:
né meg, hogy irna valamit á Vit:
tembergai Templom ajtajára, és
mineknéma meg engedte volna,
olyan nagy betükkel irt, még pe:
dig arany betükkel, hogy égy né:
hány mérd földnyire meg láttzot:
tak, az ö pennájat pedig égy Tsch
orbági Ludbol szakaszrotta. (Értsd
Huss. Jánost:) és olyan hosszu volt

az á penna
és xdik Leo
nát le taszi
Fridericus
formatzio e
Karitson na
pével á Temp
ben égy nag
és azt kem
azután Fride
lölle, hogy az
szerezni á V
ket á kokas
lig láttzott
el-engésztet

MS 4612

azá penna hogy éppen Romäigéz
és xdik Leo fejérõl az arámy koro=
nát le taszitotta (J.) Ugyan ezá
Fridericus Elector midõn á Ré=
formatzio elõtt valo Esztendöben
Karácson napján az ö Udvara Né=
pével á Templomba menne az aër=
ben égy nagy kereszt formát látott
és azt szemléltek égy oránál tovább,
azután Fridericus azt jövendölte be=
lölle, hogy az á jel nagy változást fog
szerezni á Vallás dolgaiban, mig ezze=
ket á szokat ki mondotta tsak ad=
dig látszott az aërben mingyárt=
el enyészett.

Söt

Söt az akkori Pápa Leo X^mus világos jelei voltak a Reformátziónak, mint ezt az ö életének Historiáját le irók könyvek bizonittyák. Ez a Leo Pápa midön az indulgentziákat le irta, és azokat Fetzilius Jánosnak v-ezetzigálta, akkor jollehet Nyár volt mindazáltal Romában oly nagy Sélvész hovad essö, villámlás és Mennydörgés volt, a mely egész három orákig tartott, hogy majd az egész Roma Városa fel-fordult, sok Tornyok le-dültenek, nevezetesen a Romanak Városának angyalának Tornyá-

MS 46/2

bol három kis tornyotskák törtek
le, Sicut Historiae testantur.

Másodszor, midön ezt a Leo Pápát az ő annya Méhében hordozta, illyen álmot látott: Mintha az ő Méhében egy nagy orobzléány fogantatott volna, hinc etiam Leo dictus est, a mely jele volt, hogy az a tsetsemö kegyetlen oroszlán fogna lenni. Ugyan ez a Leo X. Pápa midön a Vormátziai Gyülésben Luther proscribáltatott volna a' Szent Péter Templomából, haza menvén a Templom körül valo Palotáknak kö fala háta megett le-dült,

és az

és az ő élere rak egy haj szálban
maradott, az ötet késerők köz-
zül pedig, sokakat agyon ütött.
De mindenek felett fel inditot-
ta a községet a Tezilius János
hazudozása, mert ötet sokakban
utol érvén, contemnalni kezdet-
ték, és mingyárt meg jövendöl-
ték, hogy néki nem lesz jo kime-
netele. Midőn é már Németor-
szágban Saxoniáig ment volna az
Indulgentziákat árulván Vitten-
bergában-is el-érkezik, és ottan
predikálván azt igéri a községnek
hogy dellyesti predikáczioknak nagy

dol.

haz
dolgot f
á. Mihály
és szárny
ezt már
nák, volt
mi boldo
már az ho
. Mineke
vátok fog
embert, á
kutulyáit
belé, és
ki, melly
ember es
ta. az ő

MS 46/2

dolgot fog mutatni, még pedig
á Mihály Archangyalnak tollait,
ő szárnyainak pennáit. Midön
ezt már nagy kivánsággal vár-
ják, volt neki az ő ládájában hol-
mi boldság, tsont, mitsoda, hogy
már az holmi Szentnek reliquiája.
Minekokáért az oda való Da-
vátok fogattak titkon égy olyan
embert, á ki nézné meg az ő is-
kutulyáit, és tégyen holt Szemet
belé, és á mi benne vagyon végre
ki, mellyet meg-is telelkedett az
ember és á holt Szemet belé vak-
ta az ő iskutulyájába: midön

már

már dellyest predikálla na, és
azt akarná mutatni á mit igért
vala, t: az az á Mihály Archangyal
tollait fel nyitá az iskutulyáját á
kösség előtt hát látlya hogy holt szén
vagyon benne, nem toll. Mit tseleke=
szik tehát hogy ne contemnáltassék
á község előtt azt mondotta; En u=
gyan Szerelmetes halgatoim azt
igértem hogy á Mihály Archangyal
tollait mutatom meg, de azokat má=
szorra hagytam, hanem imé meg=
mutatom tinéktek annak á tüzuek
holt szeneit á melynél Sz. Lörinz=
nek testét vastélyon piritották,

és igy

MS 46/2

hamis tollai, és szárny: 164.

és igy á kik á dolgot tudták, ki=
hirdetvén az ő tsábitásait minde=
nek contemnálták, és várták hogy
az Isten támosztana ollyan embert,
á ki az ő hazug tsábitásának el=
lene mondana.

Harmadik Rész

A Reformátio kezdetének okairol.

Mirroda inditotta á boldog em=
lékezetü Reformátorokat, hogy
abbol á lelki Egyiptombol á Pá=
pistaságból ki jönének? Ennek
meg tudására három dolgokat=
tekintsünk meg.

Elsö, és kivált képpen valo

oka

oka, hogy á Réformátorok ma-
gokat á Pápristák corruptiojitol
el-szakaszteották volt az Isten-
nek parantsolattya, mely szerint
azt parantsolya ő Felsége, hogy
ötett szeressük mindeneknek fe-
lette, söt ércette mindeneket-el
hadgyunk Deut: 6.7. melyre-
nézve sz. Pál Apostol-is azt moń-
ja, hogy jobb Istennek engedni,-
mint embereknek. Jan: 4. 24.
jubet quod in spiritu, & veritate
colamus. inkább kell azért az Is-
ten beszédének engedni, és hinni
mint á Pápa

MS 46/2

találmánnyának. A' Krisztus pa-
rantsolya, hogy az Ur Vatsorá-
ját mind á' két szin alatt kellen-
togatni. Apoc. 18. Világosan pa-
rantsolya hogy menyünk ki Ba-
bylonbol, á holott á Babylonon á
Hyeronimus értelme szerint á
Romai Ecclésia értetik.

De másodszor hogy az Isten volt
ennek fö szerzö oka, ki tettzik ha-
égybe vettyük á' Sido Anyaszentégyhá-
nak megh vesztegettésével, és annak
á Krisztustol valo Reformátziojával.
Ha á dolgot szerivel megh vis-
gályuk, éppen azokban á dolgokban

réfor

reformálta á Krisztus á' Zidokat, á
mellyekben mi reformáltattunk;
mert valamint hogy visszá éltek
az emberek az ő szabad akaratyok-
kal; ugy itt visszá élnek á megsza-
badulásnak tudományával.

Á' Zidok á megigazulást á tse-
lekedetekből mondották lenni: ugy
ezek-is hasonlo képpen. Á' Zidoknál
tanodtak á' Fariséusok á kik ma-
gokat másoknál szentebbeknek á-
litották: ugy itt-is á sok szerzete-
sek á kik magoknak valhatatlan-
ságot tulajdonitottak. Meg volt á
Zidoknál á Hypocrisis, ugy á Romai

Házb.

Házban m
ségnek sz
Továbbá
doknak á
máltatás
kal, mert
tomban m
ugy á Zid
kodásrok,
jai, hanem
-is (:) M
vásták a
mint á Z
most jo s
á tsak ke

MS 46/2

Házban mindeneket nagy kevély-
ségnek szine alatt rszelekedtek.

Továbba meg édgyez még á Si-
dokuak á Krisus álttal valo Refor-
máltatások á mi Réformáltatásun-
kal, mert á mint az Uj Testamen-
tomban már igen fogyrak á Hivek:
Ugy á Sidoknál-is (..) nött az Ural-
kodásrok, mert á Községnek nem Lap-
jai, h anem Urai voltanak, ugy erek-
-is (..) Mindenek fel emelt fővel-
várták az ő Réformáltatásokat,
mint á Krisust, és á Keresztelő Já-
nost jo szivel fogadták, el-unván
á regi Ceremoniás Istent tiszteletuek

modj.

módját: Ugy az Uj Testámentombé-is vákták à Reformátziot, mert valamint végen à Zsidok à Krisstust, ugy ezek-is szeregestül követték az Isten Lelkétől indittatott Reformátorokat, egész Városok, Académiák, sőt Országok-is követték, à mint é meg tettzik tsakegy Mitziusz Károlly nevü Barátnak szovaiból, mert minekutánna Vormátziában el-végeznek, hogy Luthert megfogván Romába viggék, és meg égetnek, à Mitziusz küldetett Luther Kéréséré, és arokon à Tartományokon,

mellye.

mellyeken
zodott fe
szoltak v
Mitziusz
tálta vol
bone Mar
Katonáim
nélek té
hogy min
Lakivel a
nékem p
defecált,
tusz embe
Kortam, h
de imé

MS 46/2

mellyeken kereste Luthert, tudako-
zodott felölle, és mindenek jol
szóltak volla, ditsérték ötet:
Mitziwnak. Mikor azért megta-
lálta volna igy szollott nékie. Ó!
bone Martine ha nékem 15000
Katonám volna-is még sem vihet-
nélek tégedet Romába, mivel-
hogy minden jo akarod teneked va-
lakivel az uton beszéllettem; én-
nékem pedig a Lápa tégedet ugy
defecálte, mint valamely Scelera-
tus embert, magam-is ugy gondol-
kostam, hogy valami vén Barátnak
de imé látom hogy kegyes Isten

170. A' Réformátziókol.

Istenfélö ember vagy.

De töbet el-halgatván avagy tsak ebböl-is meg tettik hogy â Réformatzio az Istennek munkája volt, nem ollyan szegény Darát volt â minémü Luther és egyebek mikeppen tselekedhettek volna hogy az ö szovokra egész Társoságok annyi ezer emberek, Fö rendek, Fejedelmek, Electorok, Püspökök, egész Academiák, és Városok meg téröek, tsak nem ugy mint Krisus Urunk predikállására végetlen egész Nemzettségek meg térnének, hiszem â Réformátorok külsökeppen

Szolvan

MS 46/2

szóván el-vetetett és simplex
emberek voltak, a kik nem vala-
mi világi dicsőségnek kaláfa-
fáért tselekedtek a mit tsele-
tenek, hanem az Isten dicsősége-
nek terjesztéséért, és az Anya-
szentségnak javáért, mert ha-
ők a magok hasznát kereſték vol-
na abban félbe szakaſztották vol-
na igyekezeteket. Luthernek lát-
tyuk hogy minden jót igér Cajéta-
nus Cardinalis a Leo xdik Pápa
hozával, tsak tegye-le igyekezetét.
Oecolampadiusnak-is Püspöksé-
get igért, tsak hogy Contradicál-

lyon

lyon Lutheruek, de mind azokat
contemnálták. Továbba ezek nem
vassal vérrel és erövel hajtották
az embereket à magok véleikre,
hanem az Isten beszéde fegyvere
által, à mely hat à szivtokoknak =
ösze foglaltatásokig. És igy mind
ezekből ki tettzik, hogy nem csak
valami történetből esett à Refor=
mátzio, hanem az Istennek bölcs
gondviseléséböl, és igazgatásából
sõt ugyan inditásából-is. Második
és közelebb valo oka à Reformá=
tzionak volt à Romai Ház corrup=
tioja.

Ugyan

MS 46/2

vagyan-is tudjuk ezt, hogy holmi
aprolékos vétkéért nem kell mi-
járt el-hagyni az Anyaszentség-
házat, hanem midőn annak meg
vesztegettetését az ember nem szen-
vedheti, és midőn minden részben
meg romlik. A Romai Ház pe-
dig annyira meg romlott, hogy
éppen minden rendben levő embe-
reknek áztalmatt, és undalmatt volt.
(a). A Politiai statusnak éppen
el-szenvedhetetlen volt azō Cor-
ruptioja, mert a Királlyokat a-
Papák tsak mintegy kaptá-
jokra tartották. Sōt

Sőt Királlya sem lehetett, Fökvén-
nye se senkinek ha nyak á Papa
nem adprobalta. Á Közönséges
Gyülésben nem á Király volt el-
ső, hanem á Papa, Sőt Henricus
III. Imperátor az Anyaszentségy-
házbol ugy excommunicáltatott,
hogy három Nap á Papa Palotá-
jának ablaka előtt kellett néki
állani mezit láb, és hajdon fő-
vel harmad nap multa pedig
minden Gyáditsának fogát meg
kellett néki nyokolni, és ugy vette
bé az Anyaszentségyházba, soka-
kat pedig

négy

négy kéz láb
tárol ülte
b Á mi á
leti, annak
á Romai Há
á Scholák
tettek, hogy
nak, hanem
bordély há
nittatni Szo
vek, minth
meg tudh
nak nem
Deák nyel
Kenségbe
többek k

MS 4612

négy kéz láb állatott, és annakkátárol ült fel à Lora.

b Á'mi à Scholai állapatott illeti, annak-is éppen ellenere volt à Romai Háznak corruptioja, mert à Scholák annyira megveszteget= tettek, hogy azok nem egyebek voltanak, hanem hijábanvalosáqoknak bordély házai, à Schiolákban tanittatni szokott 'Sidó, és Görög nyelvek, minthogy azokból à vétkeket meg tudhattàk volna, ingyen még nak nem-is hallattanak, Sőt à Deák Nyelv-is nak nem felejdé kenységbe ment. Neveresse à többek között, hogy

hogy midőn /: a mint a Historiák
irják :/ égy Barát olvasni akarta
Gen. 1. Terra erat inanis & vacua
igy olvasta; Terra erat Johannes
& vacca, égy szóval az egész Scho=
lai állapot magára nem egyebet,
hanem Egyiptomi setétséget
várhatott, melyher képest, sem=
mi égy kivánságok olly nem volt,
minthogy ez a nagy corruptio=
ja reformáltassék.

c. Az Ecclésiai állapotot ha=
meg nézzük é nem egyébből ál=
lott, hanem az emberektől gon=
dolt, és az Istennek nem tet=

tzö

tzö Istenis
pápák az
detöji volt
és Istentel
felebarátty
tett, de n
trio Isten
dött szor
tek lenn
gata vers
Láttyuk
Reformát
tornak-is
d. Az
pen meg

MS 46/2

tzö Isteni tiszteletböl, mint a
Papák az Evangeliomnak nem hir=
detöji voltak; hanem Urai vétkes
és Istentelen életet éltek, kiki az ö
felebaráttyának feleségére nyaci=
tett, de minekutánna a Reformá=
tio Isten segedelme által kerdö=
dött szorosabb regulában kezdet=
tek lenni a Predikácziok, a vul=
gata versio correctaltatott, és igy
látjuk mikeppen használt ez a=
Reformácziо az Ecclesiasticus sta=
tusnak-is.

d. Az Oeconomiai állapot-is ep=
pen meg vesztegetödött, mert a

Bar.

178. Az Ecclésiai:

Barátok látvan valamely gazdag
embernek á fiját, az álnok mes-
terséggel magokhoz hoditották,
titkon-is á Klástromba huzták,
csak hogy az õ örökségével á Klás-
tromnak jövedelmét toldhassák,
mellyből é következett ostán hogy
sok Atyák á magok gyermekeikért
perlekedtek hadat inditottak ezen
kivül á sok hevérõ Barátok mint:
egy sákmányul vettettek az embe-
rek nyakokban, és kellett õket tar-
tani. Más az hogy á sok tiszta Jem:
plomot épitettek Képeket farag-

tat

dol
tattak, egy
pénzen ad
osztán, hol
gényettek
leg okot a
zek kivám
mazi ot.
De har
valo oka,
mátziocol
bim botsár
tal valo
tendöknel
dön á Ré
ron flor

MS 46/2

tattak, egy szoval az idveſſéget
pénzen adták, melyből a Lett
osztán, hogy az emberek megke-
gényettek, igy hát mind ezek e-
lég okot adtanak, hogy az embe-
rek kivánva kivánnyák a Refor-
mazi ot.

De harmadik, és leg közelebb
valo oka, hogy az emberek a Refor-
mátziorol gondolkodjanak volt, a-
bün botsánatert, vagy a bün botsánat-
tal valo kereskedés, mint 300 esz-
tendöknek el folyások akkor a nii-
dön a Reformátzio kezdetett ha-
ron ſor volt az indulgentziákert
valo

valo adozásnak ki szedése, á mely
sokat segitette Romának tárházát:
Ugyan-is szabott árra volt ö nál:
lok majd minden bün borsánatnak
p.o. á ki embert ölt 12. font fejér
pénzt, és három font aranyot kellett
fizetni büne borsánattyáért, ha pedig
Püspök vagy valami belső Barát volt
á kit meg ölt 50. font fejér pénzt, és
12. font aranyot. Ha valaki Attyát=
meg ölte. 6. font fejér pénzt, ér két
font aranyot, ha valamely Atya azö
fiját, vagy anya azö Leányát meg.
ölte négy font fejér pénzt, ér egy font
aranyot, és ha valaki Asszonyi állá-

tot ..

tot öle-is,
á ki paráznu
38. font fejér
aranyot kelle
kellett á para
ha az Attyát
akkor á tujas
az emberek
nak a bünne
hogy jobban
2szor. Ki
kedések eb
gentziákat
döhöz köté
plomoknak

MS 46/2

tot öle-is, annyit kellett fizetni,
a ki paráznaságban találtatott:
38. font fejér pénzt, és három font=
aranyot kellett fizetni, ugy hogy többet
kellett a paráznaságért fizetni, mint=
ha az Attyát ölte volna meg, mivhogy
akkor a tolvajság uralkodott közöl=
az emberek között, azért szabtákan=
nak a bünnek bosszánattyát annyira,
hogy jobban telhessék az ő Jácházok.

2szor. Ki tettzik az ő kut Kereső=
kedések ebből-is, mert az Indul=
gentziákat bizonyos helyhez és i=
dőhöz kötötték, kivált a Romai Jtm=
plomoknak feles Indulgentziájok.

volt

182. Dün borsánat:

volt â Romai elsö Templom még
Carolus Magnustol, ezt Laterense
Templomnak hivják, ennek olyan
Privilegiuma volt, hogy â ki oda
ment, és büneit ott vallotta meg's
ott fizettet meg érettek 48. Eszten-
deig valo büne engetteteti-el. Vgy,
â ki â Vaticanumi Templomba ment
egész életében â mennyi bünt tsele-
kedett, annak harmad része botsát-
tatott meg. A' ki Veronica Sz. Szüz
testét meg láthatta 20. Esztendeig
valo indulgentiát nyert. Ha ki
Nagy Doldog Asszony napján, vgy Pé-
ter Pál napján bucsut járt Romában

100
8

valo k

100. Esztend
nyert. A' ki
meg jelent
vgy â ki M
tyén, és Syl
ban meg jel
valo indulg
látjuk mel
ket â Világ
E mellé
nak embere
hoz, ember
és rukáik
togatások
val, hogy

MS 46/2

100. esztendeig való indulgentziát
nyert. A' ki sz. Pál-Templomában
meg jelent 48. esztendeig valot,
vagy a' ki Mária sz. Lóretti Sebes-
tyén, és Sylvester Templomaik-
ban meg jelent 40. esztendőkig
való indulgentziát nyert, és igy
látjuk mely igen meg vakitotta ő=
ket a' Világnak Istene.

E mellé küldötték a' Reliquiák-
nak embereinek vagy végen meg
holt emberecknek tsontyaiknak
és ruháiknak pénzére való mu=
togatások, még pedig oly condicio=
val, hogy kik orokat szemlélik,

tsine

bunéiknek tellyes bocsánattyát
nyerik, mint példának okáért a
fellyebb említett Roma Lateranu-
mi Templomban mutogattak azok
a kinzrek a mellyeket Titus Ves-
pasianus Jérusálem Városának
meg vételekor a Jérusálemi Tem-
plomból, és a Szenteknek Szentü-
ből el-vitt úgy mint; a Kegyelem-
nek Táblái, a Fzigy Láda, az Arany
veder Mannával tele, és az Arany
Gyertya tartto, és egyebek. Ezen
kivül a Keresztelő Jánosnak és
magának-is a Krisztusnak valosá-
gos képe, hasonlo képpen amaz

vere

kinzével
vereres Ap
és Pálnak
Jánosnak Te
vagy környi
ennek feje,
tánzáért e
Magdolna T
ros Attyána
a Rostély
pirították,
és egyéb a
a mellyeket
még vak
mind ezek
kozták, hogy
vel vácnák

MS 46/2

vereses Apostoloknak Péternek
és Pálnak fejei, ismét à Keresztelö
Jánosnak Feve kőrből valo öve,
vagy könyül kötője. Joh. 3. Ugyan
ennek feje, à mely à Herodiás =
tánzáért el üttetett. A Mária=
Magdolna Feste; A Keresztelö Já=
ros Attyának Zakariásnak feje,
à Rostély mellyen Sz. Lőcinzet meg
pirították, Ugy à Sz. Péter Lántza,
és egyéb affele hijába valoságok,
à mellyeket nem hogy hinni, de =
még csak hallani-is képtelenség,
mind ezeknek hazudozási ere ö=
kozták, hogy az embereck fel emelt fö=
vel vácnák à Reformátot

Negy

A' Reformátzio Promotoriról. Kik által vitte Isten végher azt a nagy dicsőséges munkát, itt bizonyos szakaszokra lehet a dolgot szakasztani: mert azok a kik a Reformátziot elébb mozditották voltanak vagy Ecclesiasticusok, vagy külső világi emberek Fejedelmek, vagy egyébb tudos emberek. A' belső személyek közzül leg elsőbbek ama nevezetes három férfiak, a kik Dávid három vitézinek hivattatnak, kik az ellenségeken magokat által vágván, a Bethlehem forrásból Dávidnak vizet hoztak,

a' kik

a kikre birt
tősséges mu
Zvinglius, é
égyet az Ap
kell a Kere
kár mellyi
Reformátor
Itt kérd
Zvingliust
nek tennünk
hogy Luther
val promove
glius pedig
mészetnek e
togatása, e
dikállásra a

MS 46/2

á kikre birta Isten ezt á nagy és di-
tsőséges munkát, ugy mint Lutherust,
Zwinglius, és Calvinust, és á mint égyet
égyet az Apostolok közül tudni =
kell á Keresztyen embernek, ugy á-
kár mellyiket ezek közül minden
Reformánst embernek kell tudni.

Itt kérdésben forog á Tudósoknál
Zwingliust kell é ezek közül elsőbb-
nek tennünk, vagy Lutherest? Tudjuk
hogy Luther irásssal, és disputatijá-
val promoveálta á Reformátziot, Zwin-
glius pedig az igéknek á lelki ér-
mészetnek elő nyelvel való meg ma-
togatása, és á Nép előtt való pre-
dikállásra által.

Luther-

Luther sokakban kétséget, és á-
ga indulatinak kedvező ember
volt, és sokakat tsak azért ugge-
ált, hogy szégyenlette félbenhagyni,
mert félt attol, hogyha égy állará-
sában hátra áll, á többinek-is bát-
vész, á mint maga utolso beteg-ség-
ben az Ur Vatorája felöl Philip-
pus Melantonnak vallotta meg: de
Zwinglius éppen bátor szivel bíró,
és magát mindenben alkalmaztat-
ni tudo ember volt, ugy hogy ma-
gok á Papisták-is sokszor meg di-
tsérték, mert ugy viselte magát hogy
öket személyekben meg nem bánto-
ta, azért-is á Papák,

Luth: é

és egyéb na
is Levélben

Luther nag
vselekedet
vsendesen

Mindáz
hogy elsőbb
mátzio d
mert nyil
lenébe ma
vétkeinek,
mint égy
ga halgat
formátzio
néki anny
annyit, á

MS 46/2

és egyéb nagy Papista embereckel=
is Levélben correspondentiája volt,
Luther nagy impetussal furiával
procedalt mindeneket, é' pedig
rendesen.

Mindazáltal úgy tettzik még-is
hogy elsőbb volt Luther a Réfor=
mátzio dolgában mind Zvinglius,
mert nyilván, és világoson tette el=
lenébe magát a Papának, és az ö
vétkeinek, hanem csak titkon, és
mint egy allattomban akarta a ma=
ga halgatoit disponálni, hogy a Re=
formátziot bé vennék, nem-is volt
néki annyi baja, nem szenvedett =
annyit, a Réformátzioért, neve

és e

nem citaltatott a Királlyok eleibe
mint Luther, ö volt azért a kiskm:
be mert szállani a Pápák indul:
genciájinak, és az Anyaszent:
egyházat abból a nagy Egyipto:
mi fogságból ki szabaditotta =
Isten után, és többet tselekedett
mind minnyájan ö előtte a nagy
Doctorok, a kik el-kerdették a
Reformatiot, ugymint Hussit, Hy:
eronimus Pragensis, Valdensis, -
Albigensis, & alii. A Sz. Irást Sí:
do Nyelvből Némettre forditotta, és
ö volt Leg elsö a ki a Szent Irást
a maga Német Nyelvén, a maga

Német

MS 46/2

Német Nemzetével communicálta,
és Vittemberegában az Evangeli=
om predikállásának ajtaját fel=
nyitotta.

Õ igen Nagy ember volt, a régi
Atyák irásinak tudásában-is be=
tüllerest és adakozo Istenfélõ em=
ber volt, ixjak felölle hogy egykor
egy szegény Tanulo Deák ifjument
kozzája, és kérte hogy segitsége=
légyen valamivel, és adjon urra va=
lot nékie, nem lévén semmi kökül=
lette egyébb; hanem egy Arany Po=
hár, mélyből minden napon innya
szokott vala, és midõn pénz nem=
volt volna nálla, azt a Poharat

adta

adta nékie: de leg inkább di-
tsérheres volt abban, hogy az Isten
beszédét hirdetni igen szerette,
és minden nap prédikállott, nem
csak a maga Ecclésiájában pedig
hanem uton, ut félen valahol járt,
mindenütt az embereket az igaz
hitre, és â kegyességre tanitotta,
hanem két dologban notálta atta
magát

A. Hogy igen indulatos ember
volt, és többnyire â mit fel-tett,
abban nem hagyta, hanem akár jo,
akár káros dolog volt végbe vi-
le, és csak azt akarta volna, hogy
csak maga vitte volna végher â

Refor

MS 46/2

Réformátiot, ha valaki a Val-
lás dolgában valamit akarna,
arra haragudt, félvén attol, hogy nem
néki fogják adni annak a dolognak
ujjitáſának bevéllését. Innét mikor-
Carolstadius az ō hire nélkül, a képe-
ket a Templombol ki hányatta, ō is-
mét bosszuságtol vissza rakatta.

B. Az Ur Vacsorája dolgában is i-
gen rigidus volt, és a mint Carol-
stadius ellen valo haragjábol azt ta-
nitotta, hogy az Ur Vacsoráját rák
égy szin alatt kell a Köſségnek adni;
Ugy abbol a bosszuságbol esett al-
latában meg-is maradt, sőt töb-
bekre-is ment,

ostán

osztán azt tanitotta hogy a Krisztus
testbe valosággal jelen vagyon az
ur vacsorájában, és a mint ezt a
vitsálkodást el-kezdette, ugy Cal-
vinus Jánossal-is continuálta, de
azért ő csak ugyan ember volt, a
melly meg tettzik csak a Calvinus
János szavaiból-is, mert midőn in-
tették volna az ő baráti Calvinust,
hogy miért ellensége nélkül Luthet,
még-is jol szollott felölle, ezt mond-
ván: Ha engem Luther ördögnek
mond-is, még-is meg bevallom,
és meg vallom felölle, hogy ő az Is-
tennek égyik szolgája.

Sokat

MS 46/2

Sokat ivt a Vallás dolgáról,
egy néhány Könyvekben, végre pe=
dig meg beregedvén, a maga hazájá=
ban ment, oda sokan mentenek az ö=
Baráti közül az ö látogatására, és
midön már csak halálra szintén val=
na, Melanethon Philippus, ki néki ki=
vált képpen valo jo embere volt, ezt
monda néki; Ha csak ugyan félben
hadja é az Ur Vatsorája felöl valo
Controversiát, és arra kérte, hogy ad=
ja ismét értelmét az Ur Vatsorája
felöl, hogy az Ecclesiákban valo fe=
lek, meg orvasolhassanak. igy fe=
lel néki halála orajan. En örömes=
meg tselekednem, hogy abban is

Sokat

meg

MS 4

196. Luther halála.

meg tselekedném, hogy abban-is
meg édgyezzem veletek, de tar-
tok attol, hogy halálom után min-
den tudományomnak bessi vész,
ha igy hátra állok tudományomtol; ha-
nem ti magatok az én halálom után
igyekezzetek azonn, hogy az Istennek
pér kegyességre tanittatok, és ek-
képpen Uzletiumban a hol szület-
tetett meg holt. 1549. ben 18. Febr.
életének 66dik esztendejében, az
ö teste osztán Wittembergában vi-
tetett, a holott Professor volt, és a
hol kezdette a Reformátriot, és et-
temettetett abban a Templomban, a
mellynek ajtajára az Indulgentri-
ák

Második
ák ellen va
ta, a mely
ugy mint Lu
lippus Me
us, Pomeran
Második
vagy Refor
vius Zwi

holnappal
Figurumb
és egy Cr
varost m
te a Sz. K
forditani
félben Sa
pen nevez

MS 46/2

ák ellen való Tevevéket vagyon=
ta, a' melyben Prédikátor volt-is,
ugy mint Prédikállottak felette Phi=
lippus Melanchton, és Duggenhagi=
us, Pomecianus Baráti s'mdos emberek.

Második nevezetes Prédikátor=
vagy Reformátor inkább volt, Huld=
vicus Zwinglius, ez vala már fel=
holnappal volt ifjabb Lutheránál,
Figurumban Prédikátorságot viselt,
és egy Prédikátiojával az egész=
vároſt meg ékesítette, ez-is kezdet=
te a Sz: Irást Született nyelvre
forditani, de halála következvén
félben hagyatotta. Ez kivált kép=
pen nevezetes volt az Evangeli=
omnak

omnak tiſztán való Prédikállásában, a Képeket a Templombol kivettette, a Szent vatsorát mind a két Szin alatt osztogatta, és Oltyának által változását nem hitte, és ha az Isten sokáig éltette volna, minden tudos emberek így véleked-tek felölle, hogy Lutherrel barátságban élvén, a Vallásban levő vitsálkodásokat magok között Componálták volna, de csak 14. Esztendőkig hirdette az Evangeliomot, és valamint Luther Petzilivot Simoni Mediolanensi Indulgentiarum Excommunicatorairol Genti-

MS 46/2

um nundinatores, v. illis se oppo=
suit in Helvetia.

Harmadik nevezetes Reformá=
tor volt Calvinus János, Frantzia
nemzet, Luther, és Zwinglius u=
tán sok idővel született, ettűl
kevés idővel az előtt, hogy ők á=
Reformátziot el-kezdették &c. sec.
15to. quo anno 9na Julii Pricáb
ennek Attya volt Gerhardus Cál=
vinus, Anyja pedig Margaréta Fran=
tzia Nemzet, és mineku tánna a prob
oskolait el-végezte volna, azőtűl
leitől Párisban az ott lévő Acadé=
miákban küldetett, a holott is ma=
sok felett

ollyan

200. Cal: Pappá; Polióv.

ollyan betsülleti volt, hogy már 20.
eßtendöß korában predikállott
a Községnek, a melly dology annak
az idönek szokásra ellen volt mert
ifju embernek abban az idöben pré-
dikállani nem volt szabad, ö pe-
dig minthogy igen jo Actor vala
már 20. eßtendöß korában a kö-
ségy elött kezdett vala prédikál-
lani. Ez látván a Pápáknak sok
vétkes állapotokat, a Vallás dol-
gában való szörnyü veßedelmes
ségeket el-hagyta a Papságot és
külsö állapotra adta magát, s a
Törvényeknek tanulására, és azok-

ban

MS 46/2

ban ugy proficiált, hogy kevés i=
dö mulva Juris prudentiá Pro=
fessornak hivattatott. Látván pe=
dig, hogy sok szép Törvények, és a
Régieknek Constitutioji Görög=
Nyelven irattattak meg azért
hogy azokat-is meg tudhassa, Gö=
rög nyelvét kezdett tanulni, és
ismét Páriosban ment, az alatt per=
secutiojok támott a Reformáto=
roknak, Calvinust-is bele kevelik,
mert sokszor jot szollott a Refor=
mátrio felöl, igy ötet-is meg akar=
tak fogni, azért Argentoratum=
ban szalatt, holott a Professorrak

insinuálya magát, hogy őtet is
meg akarták fogni mort a Réfor:
mata Vallásért, cher képest min:
nyárt kedvertenek ő néki, és soka:
ig ott Lakott, a Réformátrio pun:
ctumaira hogy meg tanittatott, hogy
már 21. esztendős korábam könyö:
vet ivt az Isten előtt valo meg i:
gazulásrol, és látvan hogy an:
nak a könyvnek irásáért nagy be:
Fülletbe vohna, publice confite:
ált-is, a Papista Vallást el-hagy:
ta, amakkutanna Genevábam mart
és a Genevai Academiának ak:
kori Professorait Vitenert,

és

MS 46/2

és Pharellust, meg látogatta, ezek
jo szivel látták, és mindjárt |: már az
elött néki hirét halván :| egyszer's mind
Professorsággal, és Praedikátorsággal
meg kinálták.

Azo Professorságának első esztende-
jében mingyárt egy Catechesist irt, á
mely Frantzia Országban közönséges,
minthogy Frantzia nyelven irta, ez-
zel-el-hiresedik o az egész Frantzia
Országban, minthogy tellyes igyekezet-
tel az Ecclesiát Reformálta, négy esz-
tendo multva az o Professorsága után
két hires emberek Luther, és Zwin-
glius között Controversia támadt, á Krist-
usnak az Ur

vacsso

vatsorájában jelen lére felől: édgyik
azt mondotta, az az Zwinglius, hogy
az Ur Vatsorájában a Kristust lel-
kiképpen vésszük: a' másik, az az
Luther hogy testiképpen. Ez a Genera
várossa is meg zendül a hol Calvinus
Professor volt, a Fő Tanátsos Urak
's a Papoknak nagyobb vésze-is Luther-
rel értettek az ő auctoritássáért,
úgy-mint a kik a Reformátorok kö-
zött elsőnek tartották, a ki azt tani-
totta, hogy nyak égy szin alatt kellosz-
togatni az Ur Vatsoráját, illyen fun-
damentomon, mert az Ostya Kristus
testéve változik, a holott pedig Jest

vagy

MS 46/2

vagyon, vér-is vagyon ott, de à kér
Professorok Viretus, Pharellus vgy
Calvinus-is ezekkel ellenkeröttek tar=
tottak, és à Község többnyire mind=
ezekkel értett. Mi lesz à dologból?
Egykor à Tanáros Urak arra kén=
szerítik Calvinust, és az ő Társait
hogy osztozzassanak Ur Vacsorájá,
még pedig à Lutheránusoknak mod=
jok szerint tsak egy szin alatt, pré=
dikállyanak az Ostyának Krisztus va=
lóságos Testére való által változá=
ról, amazok t. i. Viretus és Phárel=
lus már vének lévén Calvinusra ese=
nek, hogy tselekedje meg, ha tsak

MS 4

206. Calvinus az emberekk,

á Tanátsos Urak kedvéért-is, és
engedelmeskedjen-nékiek.

Õ pedig ezt felelte réá; hogy nem
engedi azt néki á lelki erméret=
hogy õ az ellen tanitson, és tsele-
kedjen á miben ötet á Szent Lélek meg
világositotta, intette öket-is hogy ne
gondolkozzanak olly keményen á Vál=
lás dolga iránt, mert á ki megtaga-
dja á Krisstust az emberek kedvekért,
á Krisstust-is megtagadja azt az õ Men=
nyei Szent Attya elött. Ezen az ifju
embereknek intésén meg szégyenlvén
magokat, azok az öreg Patriarchai
Professorok az õ;

álla

kedvekért

állatásoke

tették ma

getéssel ne

vájat min

ták, és á

játban jele

bátor Szív

lották. A

kátsos Ur

á Profess

exiliumb

get prote

vátomban

á hol már

nos, és á

MS 46/2

állatásokban annyira megerősi=
tették magokat, hogy semmi fenye=
getéssel nem gondolván, az Ur Vacso.
váját mind a két szin alatt osztogat=
ták, és a Krisnyomak az Ur Vacsorá=
jában jelen való Letét lelkiképpen
bátor szivel állatták, és prédikál=
lották. Annakokáért a Genevai Ta=
nátsos Urak fogják, mind a hármat
a Professor 's Papságból ki vetik,
exiliumban küldik, a Körség ele=
get protestálván, azért Argento=
ratomban mennek mind a hárman,
a hol már az elott tanult Calvinos Já=
nos, és a Város eleitől fogva

ellen

ellenkezőt éreett Lutherrel â Sacra-
mentumok éránt, ott azért négy esz-
tendőkig tanitották, kivált Calvi-
nus ifjabb lévén â Helvetica Religi-
ot terjeszette, Pharellus pedig, és Vi-
retus már ugy-is öreg emberek lé-
vén ottan meg halnak, Calvinus
Ísak maga maradt, és mingyárt
hire futamodik, hogy Ísak maga
van Calvinus, öxülnek Luthrk, és
â Saxoniaiak hogy ötet jobban-el-
nyomhattyák, de az Istenbőlos gond-
viseléséből esett, hogy â Genevai Fa-
nátlos Urak közül, â kik hatal-
massabb ellenségei voltak Calvinus-

nak

MS 46/2

nak, az alatt á négy esztendő alatt
tőbnyire mind el-hultak, á kik vol-
tak-is alább valo méltoságnak lé-
vén á Községtől meg gyözettettek,
némellyek á tisztségből-is le vettettek,
és igy Calvinus Jánost nagy tiszte-
séggel magok köziben élső Profes-
sornak és Paprak bé viszik. És kevés
idő mulva az egész Várost réformálta,
az egész Francia Országban presbiteri-
umot hozott bé, á mint ma szollunk-
Esperestet tett, á ki véá vigyázott, =
mint tanitanak á Predikatorok, és igy
nagy szorgalmatossággal vigyáztak véá,
hogy á Luther Márton állatásit bé

ne

ne végye, ezek igy lévén mingyárt
nagy persecutio támadt Francziaor-
szágban, és többnyire mindnyájok Calvi-
nust okozták, mert az egész országo-
ban elsőnek tartatott, és ő tartotta
a többit-is tanáttsal.

Ez azért egész Könyvet irt az
Ur Vatsorájának igaz értelmefelől,
mellyel nagyobb betsülletett szerzett
magának. Próbálta ugyan egy Solde-
tus nevü Cardinalis ezt a Könyvet
refutálni, irt-is ellene, és Genévát
ismét a Papistaságra akarta vini-
ni, de ezt a Könyvet ismét refutál-
ta ugy Calvinus, hogy maga levelet
irt néki, és vallotta, hogy

hogy meg
Azután
a Socinian
nevü Olasz
ában-is el-
nussal, a k
okoson; de
zettetnek e
káromlotta
kiket midö
magát a K
nem igaz
Mert ötet
dön ott-is
vinus Ján
égitteretett

MS 46/2

hogy meg győzettetett Calvinustol.

Azután Helvetziában támodtanak
á Socinianusok, és egy Servétus ne-
nevü Olasz, Keresztnevén Mihály Gene-
vában-is el-ment, és ott disputált Calvi-
nussal, á kit-is Calvinus refutálta, de
okoson; de nem akarta magát meg győ-
zettetnek es ménni, hanem tsak ugyan
káromlotta Luthert, és az ö követöit,
kiket midön meg nem győzhetett volna,
magát á Krisus káromlani kezte, =
nem igaz Istennek mondván; Fogják
vélte ötet á Tömlöcbe vitetik, de mi-
dön ott-is tsak káromlotta volna, Cal-
vinus János parantsolattyából meg
égetteretett.

Ugyan

MS 46

212. Calvinus meg téríti az:

Vgyan akkor támodtak Helvétziából az Anabaptisták, ÷ Uj Keresztyének, és már Genévában-is 300 voltanak, de Calvinus mind meg téritette egy esztendö alatt, és igy midön ezeket az ö tselekedeteit látták, mindenek mint valamely oraculumot és nagy Profétát vgy tartották, márként-is kegyes és Istenfélö embernek vole, és mindenekben mértékletes, kivált az ételben és italban, egész életében nötelen volt, minden nap prédikállott a Templomban, ezen kivül az Académiákban-is Professealt, halála elött pedig hat esztendövel oly nagy nyavalyában esett, melyet Kolikának hivnak, és minekutánna 54 esztendöt el-ért

voha

Anabapt

volna, ezen

zon esztendö

Romai Impe

hala, Predik

ki az Uj Tes

re forditotta

emberek-is

Ezek vol

a tudos em

annyi Dávi

magokat ál

puja elött f

titották, és

Krisztus, és

által be mo

nek tiszta

MS 46/2

volna, ezen Sec. 64. esztendejében a-
zon esztendőben mellyben Ferdinand
Romai Imperátor meg holt, ö-is meg
hala, Predikállottak felette Béza, a'
ki az Uj Testamentomot Deák nyelv-
re forditotta Görögből, és már tudos
emberek-is.

Ezek voltak tehát hármon azok
a' tudos emberek, a' kik mind meg-
annyi Dávid vitézei a' Filistéusokon
magokat által vágván a' Bethlehem ka-
puja előtt fel fakadt forrást ki tiszt-
titották, és onnat vizet merítettek: a'
Krisust, és annak emberi találmányok
által be mocskoltatott érdemét a' kép-
nek tisztán predikállották.

Követ

MS 46

214. Melánchton Filep.

Következnek ezeknek Tanitványi, és követői, kiket bizonyos szakaszokra kell osztani.

Lo. Német Országban Legelső volt Melanchton Filep, tuda bölcseségü ember, a ki már 17. esztendős korában Philosophiai Doctorságot viselt, annakutánna Vittembergai Academiában Lutheznek Professor társa volt, a hol Görög nyelvet tanitott és 42. esztendők el-folyására alatt annyira ment, a Professorságban, hogy Theologiae Doctor lévén, az egész Német Országnak Praeceptorának hivattatott, kivált két nevezetes dologokban.

Hogy

MS 46/2

Hogy mikor Luther nem mert az
Augustai Gyülésben menni Carolus
Urnak, parancsolattyára, ez el-ment,
és ottan az Augustána Confessiot, 7.
napok alatt, Deák, Görög, és Német,
nyelven irta.

NB. Hogy az Ur Vatsorája felöl valo
Tudományban, quamquam annum su-
um desiverit, és halála okáján-is ken-
szenvedette Luthert, hogy valami bizo-
nyost hadjon maga utánn az Ur Vacso-
rája felöl. de Luther félvén, hogy a' töb-
bi Tudományban-is az ō maradéki meg
botránkoznak, semmit nem mert a felöl
determinálni, hanem az egész dolgot
ō réá birta.

Ez a'

MS 46

216. Dugenhágius Predikál.

Ez á Philippus Melánchton is meg holt, anno hoc seculo 60. Cui Epitaphium Scriptum est.

„ Paxius exat „
„ Sed maximus „ ingens „
„ Corpore „ doctrina „
Religione „ Fide „

IIo. Második volt egy Dugenhágius nevü, ez-is hires predikálla emberr volt, és predikállásával sokakat megtéritett, Luther felett-is prédikálott, más neven ezt Pomeraniusnak hivták, ut supra dictum.

IIIo. Harmadik volt Carolstadius, á kiről fellyebb emlékezet vagyon, hogy Luthernek midőn az indul.

és Cá

indulgentziák
Professor társ
de mig Luthe
Fidecius S
burg nevü vá
plomokbol á
az Ur Vatto
Lett osztogat
ellensége lett
valo veszeked
hagyta, és He
tán ott Zwing
vsal ott val
formátiot
2. Helvet

MS 46/2

indulgentziák ellen szollani kezdett,
Professor társa volt Vittembergában,
de mig Luther ex metu Leonis XI-
Fridericus Saxoniai Elector, Vam-
burg nevü várában volt, addig á Tem-
plomokból á képeket ki hányatta,
az Ur Vacsoráját mind két Szin a-
latt osztogatta, és igy Luther néki
ellensége lett, kiis el-unván, azott
való veszekedest, Vittembergát ott
hagyta, és Helvétziában ment, és ott-
tan ott Zwinglinussal, Oecolampadi-
usssal ott valo Professorokkal á Ré-
formátiot promovéálta.

! 2. Helvetziában tehat Zwinglius

Oeco

MS 46

218. A Réforx elö mozdiroi.

Oecolampadius, Cárolstadius, Bullingerus, Zwinglius Calvinusnak Tanitványa, Osterv Summus amicus.

3. Francia Országban Calvinus után Viretus és Beza, qui & novum Testamentum vertit.

4dik. Angliábā Cranmerus, Bricerus, Fagius, Petrus Martyr.

A' Réformátiot elö mozditó Királyok.

(a). Mind idejére, mind tiszteletére: ve, elsö volt Fridericus Saxoniai Electorx, á ki á Vittembergai Academiát fundálta, és ottan Luthert Professorrá tette, ez után-is á Papák

dühös

á kik-is

dühösége

nek á Fia

Johannes

us, Albert

pus Hassiae

több Fejed

(b.) Angliáb

elöször egy

melyért-is

tetett á Pápa

bárátyának

á Reformat

Azután a

á ki felette

formámfokú

MS 46/2

dühösége ellen tartogatta, és La-
tociniumá alá vette. Ismét en-
nek á Fia Fridericus Johannes,
Johannes Marchio Brandeburgi-
us, Albertus Dux Prussiæ, Philip-
pus Hassiæ, és Német Országnak
több Fejedelmei.

(b.) Angliában Henricus VIIIdus á ki
elöször egy Könyvet irt Luther ellen,
melyért-is Fidei Defensornak nevez-
tetett á Pápától, de azután Lutthernek
barátyának vallotta magát, és Angliá-
á Reformatiot el-kezdette.

Azután az ö Fia Eduardus VIdus,
á ki felette nagy Larmonsa volt á Re-
formátsoknak, de meg

de még ifju korában cum esset annŏ
16. meg étetteretett. Azután ismét ama
hires Angliai Királyné Asszony Eli-
sabetha 1560. noha Eduardus és Eli-
sabetha között volt még egy Mária
Királyné nevü Angliában, à ki máso-
dik Jézabel volt, à Réformátusokat
ölte 's ölette, Cramerust-is az Angli-
ai Királyok Réformátorát meg égeté
te, de ezt az Ur Isten hamar kitörlötte.
(c). Franzia Országban ama nagy 7.
Királyok IIIdik IV. Királyok, ug ca-
tharina Regina Navarrd, Inket Cal-
vinus-is à maga Theologiájat Calvi-
nusnak dédicálta.
(d). Lengyel Országban Sigmond Ki-
rály

viszont he
rály meg er
nak szabad
(e). Magya
à kinek Mo
ra, à hol à
el-veszett, a
tott à Réfo
2dik Lápa m
totta, őtet, h
fligyet fel
gen meg gyö
tzon meg ma
hadbol visszá
vett arra ho
gye, à mely

MS 46/2

rály meg engette a Reformátzio-
nak szabados folyását.

(e). Magyar Országban Lajos Király
a kinek Mohátz mezejében volt har-
tza, a hol a Magyar Országnak szine
el-veszett, alkalmatossságot szolgálta-
tott a Reformatziora, mer Julius
2dik Pápa minekutánna fel szabadi-
totta, őtet, hogy a Törökökkel kötött
fligyet fel bontsa, a Törökötől i-
gen meg győzettetett, és azon a har-
tzon meg márade Nemesség abból a
hadból vissza jövén, alkalmatosságot
vett arra hogy a Reformátziot be vé-
gye, a mely határzot ugyan meg-is.

Sik.

um esset anor.
in ismét ama
Asszony Eli-
ardus és Eli-
egy Mária
m, a ki más-
emátsokat
-is az Angli-
rat meg égeté
ar ki törlötte.
ma nagy 7.
lyok, ug ca-
2, Inket Cal-
iáját Calvi-
igmond Ki-
rály

MS 46

Siratott országban az egész Magyar
Országi Nemzetség.

Szolyunk már a Réformá
tzionak Promotorirol

I.) Első volt Erasmus Rotterodamus, Lapista Ember, a kiis mind irásival mind tanitásival segi: tette Luthert.

2.) Cantius nagy Lapista Historicus, a ki a Reformátoroknak nagy Fautora volt; Ő felölle azt jed= zették fel az Historicusok, hogy mi: dön a Réformazionak kezdetivel sokan el-mentek ő hozzá a Bará=

rok

tok közül t
mondaná m
Réformatri
lebe nékiek
& dic: miser
kem Barát
kéred bünöd
dig-rs a Pa
tsok után
mátusokko
3.) Károlus
sz'or ellens
onak, de a
és a Réform

MS 46/2

tok közül tanátsot kérdeni, hogy
mondaná meg, mit itél á felöl á:
Réformatzio felöl, és tsakazt fe=
lelte nékiek; Vade fratres in cellam,
& dic: miserere mei. Meny-el lel=
kem Barátom vagy Fraterem, és
kérd bünöd bocsánattyát, hogy ed=
dig-is á Papák tolgatag taná=
tsok utánn jártal, és ekkor á Refor=
mátusokkal.

3.) Károlus V. Imperátor á ki elő=
ször ellensége volt á Reformátzi=
onak, de azután Promotora volt,
és á Reformátzionak szabados fol=

lyá

lyását engedte az Augustai
Gyülésben, és békeséget szerzett
in pacificatione Passaviensi.

4) Negyedik volt, Ferdinándus I.
a' ki a' Reformátziok békeségét
confirmálta, és az Ur Vatsorájat
két szin alatt vette, 's a' maga Bir:
dalmában is ugy parantsolta osz:
togattatni; sőt a' Papák köz:is
voltak a' kik a' Reformátziot nem
annyira tilalmazták, ü: m: Ale=
xánder Papa, és Clemens VII. Noha
az A. sz. egy házunak ellensége volt
elsőben, de ebben dissérerets, hogy

az.

MS 46/2

az Augustiai Gyülés után à Saxo-
niai Electorhoz maga követtségét
küldötte, 's azt irta; hogyha még két
esztendeig à Vallás dolgában közön-
séges Gyülés nem lesz, tsak ugy
látya, hogy meg kell engedni, hogy
à ki melyik Religiot akarja, azt
kövesse, holott az elött 16. eszten-
dökkel sem volt közönséges Gyülés.
Eddig azokrol à kik à Reformá-
tziot vagy szándékkal, vagy tsele-
kedettel promoveálták.

V. Rész, A Ref. Elömenetelir:

Mikeppen ment elö Isten sege-

delme által a Reformátzio.

Ez rövideden így volt; hogy mi-
nekutánna mindenfelé hire ment
volna, mi történt Helvétziaban, Né-
met országban, miképpen ellene-
tették magokat a Pápák corrupti-
ojának, a kik ellen vétetni éppen ol-
lyan volt akkor mintha az Isten
ellen ütöttek volna pártot, minde-
nek mind felső, mind alsó rendek, -
mind Politicusok, mind Ecclésiasticusok,
mind Királlyok, mind Fejedelmek, Pa-
pok, és a Község-is el-unván a Pá-
páknak jármát, azonban az Isten-

Lelkétől-is

MS 46

A Ref. elö-

indittatván,
kat, és elsö
zattyát abr
akkor kevés
a többek kö
jedzették meg
dön Péli sik
na, és az uton
Nadrága el-
dotta: Nem a
ést a Nadrá
a Misét abco
az Ur Vacsorá
alatt vették, a

MS 46/2

indittatván, össze hatlották magok-
kat, és elsöben-is a Miſének áldo-
zattyát abrogálták, a' melynek már
akkor kevés bersi volt, ut patet; mint
a' többek között, egy fö emberröl ak-
jedzették meg a' Historiák, hogy mi-
dön Péli sik utan a Miſére ment vol-
na, és az uton el-esvén, az ö granát-
Nadrágja el-szakadt volna, ezt mon-
dotta: Nem adtam volna Száz Miſe-
ét a Nadrágomat. Leg elsöben-is
a Miſét abrogálták, tehat azután
az Ur Vacsoráját mind a két szin.
alatt vették, azután a Képeket han-

ták ki a Templomból, némelye-
ket azok közzül a Tengerbe hán-
tak, némelyeket meg égettek, néme-
lyeket Szekérre raktak, és a Pá-
pához küldöttek, azután a Clas-
tromok pusztán hagyattattak, mert
a Barátok meg házosodtak, az A-
pátzák Fejéhez mentenek.

Azután Solemnis Disputatiok
estenek, és sok helyeken a Tudos
emberek Theatrumot exigáltak,
oda egyelőrleg mind Páprista, mind
Református emberek egybe gyülte-
nek, és ugy probálták közönseges

hely

MS 46/2

A Ref. Elöl
helyen, ki állat
a Reformátusok
táké. Es a Pap
hogy a Tradici
mindent abból
azokat nem ad
deneket a Szen
a melyen oszta
tanak, és igy a
semmire sem
denütt meg gyó
szájjal ezt kia
pistá, Vicri Sum

Ezek után o
formáit, 's kim

MS 46/2

A Ref. Elömenetelix: 229.

helyen, ki állatása volna igazabb:
a Reformátusoké, é? vagy a Páprs=
táké. Es a Páprista Doctorok mind=
hogy a Traditiohoz szoktanak, tsak
mindent abból probáltak, a mieink=
azokat nem admittáltak, hanem min=
deneket a Szent Irásra huzzanak,
a melyen osztán amazok boszszankod=
tanak, és igy a Kösség halván hogy=
semmire sem mehetnek; hanem min=
denütt meg győzettetnek, egy szivvel
szájjal ezt kiáltották: Victi sunt La=
pistæ, Victi sunt Papistæ.

Ezek után osztán Közönségesen kimnek
formáit, 's kimnek ága

ágazatit irták, minémü volt elsőben is az Augustana Confessio, Scripta à Philippo Melanctone, mely ellen mingyárt à Papisták-is Refutatiot irtak, és igy mind à két fél között in Suspenso volt à dolog, hanem Carolus V. Imperator azt végezi, hogy légyen is: mét Publica Disputatio, és hánnyák vessék meg azt à Confessiot. Minekokáért hét Református, és hét Papista Doctorok válosztattak; à Reformatusok közzül első volt Philippus Melanctor, ex Pontificiis Eccius, Lutheri hostis. Igaz az hogy sokakban engedtek elő-

Szőr

8

szőr à Reform
à könnyü, és
ki es mérette
de mikor à n
Ha à Papa fe
nak: kell é a
ségre esküdn
Zért meg b.or
Kedves lett K
cta tsak el- o
fel gyült Fej
magokban, hog
à Vécig à Pap
Smalfaldia V

MS 46/2

ször a Reformatusok a Papistákk,
a könnyü, és nem annyira a Lel=
ki esmérettet meg sértö dolgokban;
de mikor a nagyságára mentek um:=
Ha a Pápa feje é? az A. Sz. égyház=
nak? kell é a Papoknak a Nötelen=
ségre esküdni; Lehet é a bünt pén=
zért meg botsátani? & nagy vesze=
kedés Lett Közöttök, és igy ve infe=
cta tsak el-oszlottak a Disputatiora
fel gyült Fejedelmek, és el-végezik=
magokban, hogy támodjanak fel mind
a végig a Papák dühösségek ellen. Sőt
Smalfaldia Városában a Fö. renden

Lévö

lévő Reformátorok egyben gyülvén egy máshoz esküsznek hogy törökkel lyék-el a Pápista Vallásra.

De Károlus V. akkori Romai Imperátor ezt meg halván magá követtyét küldötte hozzájok, hogy tsendesedjétz le; mert hat honapok alatt arra vészi a Pápát, hogy Concilium-ot indicályon; de a Pápa nem akarta, mert félt attol, hogy ollyan nagy Zenebonában nem engedik meg néki hogy ott első Légyen; azért a Reformatusok ismét Francofurtum-ban ujjobban össze esküsznek.

Akkor

Mo 46/2

A' Ref: Elöm

Akkor az An

Cap VIII. oda m

dötte, ízenyen

ten hozzájok a

halván Károlus

jedzek, és igy

tyét küldötte h

nékiek: Hogyha

légyen Concilium

Könyvet borsát

mentumokkal

nem a Pápát

indicályon, ha

rakat, az ala

kiának Királ

MS 46/2

Akkor az Angliai Király Henri-
cus VIII. oda maga Követty-ét kül-
dötte, izenvén hogy ö-is a Pápa el-
len hozzájok adja magát. Ezt meg
halván Carolus V. és a Pápa meg-
ijedtek, és igy a Pápa maga Követ-
tyét küldötte hozzájok, ezt izenvén
nékiek: Hogyha tettzik Mantuaba
Légyen Concilium: de Henricus VIII.
Könyvet borsátott ki, melyben Argu-
mentumokkal meg próbálta hogy
nem a Pápát illeti, hogy Concilium-ot
indicáljon, hanem a Romai Impe-
rátort, az alatt Svétziának és Da-
niának Királyát magá

magához hoditotta, és annál bátrab
ban ellenébe tette magát a Pápa au=
ctoritássának, mellyet látván Paulus
xxx. Fridentumban Concilium ot indi=
cal, és oda citalya a Protestans fe=
jedelmeket; u:m: Fridericum Saxo=
nia Electorem, Filepet Hassianak
Fejedelmét &c. De ezek nem compa=
reáltanak, ez mondván; Hogy az nem
igaz Concilium, mert a Pápa indical=
ta, már pedig nem a Pápa hatalmá=
ban vagyon hogy Concilium ot indicalyon
A Frantzi Király sem approbál=
ta, mert ott többnyire mind a Papok

nak

MS 46/2

A Ref. elöme

nak Vasaluffi Lak

tumban azért a P

mentziában gyülbe

ták a Fridentinu

tatiojat, és azt a

Obs. Ez a Frid

18 egész esztendö

Anno 1545. ad Ann

A Pápa tsak el-S

hogy ök ott nem c

Carolus V. és a P

bonába rendelne

gyes Disputályák

megyen Luther-is

tagsa Eccius,

MS 46/2

nak Vasalusi Lakzainak ÷ Fridem=
tumban azéret a Protestánsok Vox=
matziaban gyübek össve, és ottan ix=
ták a Fridentinum Concilium refu=
tatiojat, és azt a Conciliumtk offerálták.

Obs. Ez a Fridentumi Concilium
18. egész esztendökig állott, mert ab
Anno 1545. ad Ann 1563. duravit.

A' Lápa nak el-szégyenlette magát,
hogy ök ott nem compareáltak; azéret
Carolus V. ö a Lápa ismét Ratis=
bonába rendelnek helltyet, hogy me=
gint Disputályák meg a Valtárt, oda
mégyen Luther-is, és az ö vetélkedö
társa Eccius.

másod

mávod magával; de á feletébb va-
lo Disputatio miat, á két Darátok
forro Hidegleléssben ernek, és igy
megint el-oszolnak.

Az Imperátor meg haragudz, hogy
mind inkább inkább látta nevekedni
á Reformatziot, azért ismét Fried:
Saxonid Electorem, és Filep a
Hassiának Fejedelmet Fridentum-
ba citálya: de akkor sem mentek;
azért szép tsendesen á Pápa, és
Carolus V. össze gyüjtik á magok
hadjokat, és nagy persecutiot
kezdettek, ezt halván á Franziai

Kiraly

MS 46/2

Király a Reformátusok segi=
tségekre mégyen Aô. 46. és igy a
Protestánsok öszve szöveckezvén
Aô 47. h. S. a Pápa-'s Imperátor.
ellen kardot köttnek, mind a két részről
nagy vér ontások lésznek, és az öszve szö=
vetkezett Protestans Fejedelmek annyi=
ra meg szorittatták volt a Pápa Vitéze=
it, hogy égy ora alatt mind-el-veszhet=
tenek volna, hanem az Ur még-is meg
kivánta öket hagyni, és az Imperator
Serege segitségekre menvén, a két nagy
ro a Reformátusokat meg győzte ke=
ményen prosequálta, és sokak a kik
még a

Réli
8

Religioba nem annyira fundálhattak,
ismét a sok üldözést el-unván a
Páprostaságra vissza tértek.

Frid. Saxonid Electort.-is
meg fogták, a' másik pedig Hassiá-
nak Fejedelme Filep el-szakadt:
de meg halván hogy Fridericust kez-
ben akadt, magya-is kézben adta ma-
gát, és Carolus V. lábaihoz borulván,
kérte hogy borzássa ki Fridericust: de
az Imperátor mind a kettőt, mintá
közönséges Társaságnak meg hábo-
rítóit Hispániába küldötte, és csak
nem az egész Saxoniát occupálta.

Vittem

8

A' Ref. elöm

Vittembergában-
annakelőtte öt
holt Luther. So
si közzül azt
ná fel az ő Fej
de nem tselekе
az Electornak
lál a fején, me
ta sokaknak
tentiat mitiga
lyében "örökké
vala Tömlöczre
Ert meg ekt
lector, az Elec

MS 46/2

MS 46/2

Vittembergában-is el-ment, de már
annakelötte öt esztendövel meg
holt Luther. Sokan az ö Tanátsos-
si közzül azt kivánták, hogy àsat-
rá fel az ö Fejét, és égetterné meg;
de nem tselekedhette: Hispániából
az Electornak meg izeni hogy ha-
Lál à fején, még-is mindazonál-
tal sokaknak kéréseikre, azt à Sen-
tentiat mitigálta, és az halál hel-
lyében örökké való vagy holtig
való Tömlöczre ítélte.

Ez meg évtven Friderictus El-
lector, az Electorságot Mauritzi-
usnak

wsnak, a ki az ő Rab társának Fi-
lepnek a Hassiai Fejedelemnek At-
tyafia volt adja. Mikor ezek igy-
folynának, az Imperátor ismét An-
gustába gyülést hirdet, és ottan
mandatumot ád, hogy minden a
Tridentumi Concilium végezése sze-
rint hidjen; de még akkor, nem vé-
gezödött volt-el ez a Concilium, a-
zért hogy addig-is tudják magok-
kat miher tartani, egy Interim
nevü könyvet irtak a Páposták,
melyben a Religionak punctumit
le tették, és majd 4. esztendeig

ezt

MS 46/2

ezt tartották, az ő Religio-
joknak regulájának.

Mikor azért a Reformátusok-
nak állapottyok illyen siralmas vol-
na, ismét csak nyögtek a Papista-
ságnak járma alatt, sokan pedig
el-unván a nagy Persecutiot, ismét
a Papistaságra tértek, hanem az
Isten fel indította azt a Mauritzi-
ust a ki Fridericus helyében Saxo-
niának Electorra lett; Ez titkon az
egész Német Országnak Fejedelme-
it el-járta, és allattomba ki vette
belöllök, ha akarnának é még a

Pápá

MS 46

Pápának ellene mondani, azoknak
jármokat le vetni, és azok ellen
kardot kötni, és többnyire minnyá-
jan resolváltak magokat; Annak-
káért összve szedik à magok hadját,
és Mauritzius à több Német Ok-
szágj Fejedelmekkel leg elsőben-is
az Impecátor ellen rebellált, és
ezt éppen Bétsig üzte, az ö Városát
pusztította, egette, ezt látván az Im-
perator meg ijed, és békességre kéri
ismét à Reformátusokat, és igy à
Tridentumi Concilium-is el-oszlott
& Aº h. sec. 52. Passaviumbã

bé
8

A' Réfor:

békeſséget

Obs. Ez

Saviewsis,

hogy soha

vagy az Im

gában ne

Le; Ezsrené

tettzik az

volwt V. Im

békeſsége

wt L. volt

tokrá Lév

firmálta

Similiam

MS 46/2

békeséget szerzettek.

Obs. Ez á hires Pacificatio Pat.
Saviensis, á melyben Concludaltak,
hogy soha többé senki-is á Páp'at
vagy az Imperátort á Vallás dol-
gában ne köveſſe, és ne hajtson vél-
Le; Ĭsrenė á kinek melyik Vallás
tettrik azt köveſſe; ezek ertek fá-
rolus V. Imperátorságában; de á
békeségnek közben járója Fridéri-
cus I. volt, ez-is aztán Imperá-
torrá lévén ezt á békeséget Con-
firmálta. Ez után ismét volt Ma-
ximilianus II. á kit-is elégé ic-

gealt

MS 46

gyálc Pius V. Papa, hogy bossa fel a Passaviumi végezést, de nem tselekedte, sőt magának Symbolumul ezt választotta; Confidentiis dominari velle est Celli arcem invadere, így a Religionak szabadságát meg engedte.

Ez után valo Imperator Rudolphus II. Szinte ezt tselekedte, annyira hogy már ma az Impecatorok etkiüvésekben benne vagyon, hogy mind az három Vallást oltalmazzák, és így vitte Isten elő Nemet Országban a Reformátot sokto-

visek, és p

Második

volt Helvét

lyről-is szol

meg mondo

ponálta m

Simoni M

tiarum nu

egész Helve

Reformátzi

is Figurum

tott, és több

látták a Pa

volnak, hogy

MS 46/2

visek, és persecutiok között.

Második helye a Reformátziónak volt Helvétziában, ennek elö meneteliről-is szolyunk valamit. Felyebb meg mondok, hogy Zwinglius opponálta magát itten leg elsöben-is Simoni Mediolanensi Indulgentiarum nundinatori, azután az egész Helvétzia, az ö példájára a Reformátziot bé vette. leg elsöbben-is Tigurum, és Basilea Reformálta-tott, és több fö Városok. Midön ezt látták a Papák követei, mindazon voltak, hogy ottan-is légyen disputa-

tio

MS 46/2

tio à Vallás felöl, és determinál-
tatván egy bizonyos nagy Theatrumot
tsináltak, 's oda nagy sokasággyülte
's hatalmason meg disputáltak,
és mingyárt arra à leg elsö dispu-
tatiora 600 Ecclesiasticusok Refor-
máltattak, és igy à mint láttyuk it-
ten boldogabb elömeneteli volt à
Reformátrionak, mert mingyárt az
elsö Generalis disputatio utánà ke-
peket à Templomokbol ki hántak,
Anno. h. sec: 23.

Obs. Még 1516.ban, kezdette volt
Zwinglius lassan lassan à Réforma-

tziot

tziot Helvétzi-
thernek hire-
szen, és igy m-
disponálta ö
tziora, 's akk-
néki azokat
ni. Végre ped-
tott à Helvét-
1516. Esztend-
meg bövitett
gyacok subsc-
Harmadik
nak volt Bel-
tett 1522.ben

MS 46/2

triot Helvétziában, mikor még Lu-
thernek hire sem volt, azon à ré-
szen, és igy már azelőtt mint egy
disputára õ Helvétziát à Réforma-
tziora, 's akkor osztán könnyü volt,
néki azokat à maga részére hajta-
ni. Végre pedig Aõ 1536 iratta
tott à Helvétzi ai Confessio, mely
1566. esztendőben ugyan ottan
meg bővitetett, melynek mür Ma-
gyarok subscribáltunk âo 1567.

Harmadik. helye à Reformatzio-
nak volt Belgiumban, mely kezde-
tett 1522. ben, és mind à' 29. dikig

terjed

terjedett, akkor pedig egész Klau-
mokban à Barátok mind Reformá-
tattak, & sic etiam reliqua regna
horum exemplo mota sunt: adeout
in Gallia 1523 Evangelium doceri
incepit. Gratianopolisban, Tolen-
tumban, Lengyel Országban, Anno
1525. Silesiában ugyan akkor:
leg elsöben Baranzlo Reformálta-
tott Baranzlai Ambrus által, de
már az előtt, kezdett volt egy Fur-
zo Janos nevü ugyan Baranzlai
Püspök à Reformátziorol gondol-
kodni âo 1523. & sic per consequens

Prim

MS 46

primorum R
his Versibu
Zvinglius
Saxos
Gallos Cal
Exam
Lixanos.
que
Dospius a
hagy
De hogy á
ne felejkezz
gokrol elme
gyar, ér Ex
keppen vette

MS 46/2

primorum Reformator Nomina-
his Versibus sunt comprehensa:

Zvinglius Helvetiam docuit,
Saxonesque Lutherus:
Gallos Calvinus, Scotos, Knoxus,
Cranmerus Anglos.
Livanos. Radivius, Olevianus-
que Polonos.
Dospinus ast Belgas, tu Dugen-
hagie. Danos.

De hogy á magunk Hazájárol el-
ne felejkezzünk, midön már Ok's á-
gokrol elmélkedünk, szolgunk Ma-
gyar, és Erdély Ok's ágárol-is, mi-
képpen vette bé á Réformaôt.

Még

Még pedig hogy à dolgot elei-
től fogva kezdjük, bizonyos pun-
ctumokra kell à dolgot tednünk.

1. A Luthertől kezdetett Refor-
mátzio előtt 100 esztendővel már
à Magyarok Hus János Tudo-
mánnyát bé vették és nyilván-
vallották.

2. Krisztus Urunk Születése
után 1420. esztt: à Magyarok Sig-
mond Királyokkal, à ki 28. Ma-
gyar Király volt, mikor az Evangeli-
umi igasságért prosequáltatnak,
és sokan à Vallás miat vak égő
pálczával küldettettek ki Magyar Or-

MS 46/2

3. Ezeknek a Magyaroknak egy
része Oláh Országban ment, és ma-
is fel vagynak ottan azö maradéki,
és velünk ugyan azon egy Vallást hir-
nek, némely része pedig Magyar Or-
szágban Lappangott; haec facta =
sunt Aô. Xti 1424.

4. Noha az Evangelium ellen sé-
gi minden igyekezettel azon voltak,
hogy az igasságnak követöit egész-
szen el-vesszék, de az Isten meg
hagyott ö közöttök sokakat, és a
Pápristaságnak dühösségei között-
is ugy meg nevelte Isten azoknak
Számokat, hogy 1588. Ecclesiájok
volt

dolgot elei-
rongos pun:
szednünk.
dereteRefor:
tendövel már
nos Tudo-
nyilván-
Lüleresse
MagyarokSig:
ki 28. Ma-
az Evangeli:
quáltattak,
at vak egy
i Magyar Ol:
3. E.

volt á Magyaroknak, és gyülést.
-is tarthattanak.

5. Abban á Gyülésben á magok hiveknek Articulusit irtanak á Magyarok, még pedig azoknak majd az értelme volt, mint á melyeket azután 50. Esztendővel irtanak Helvétziában, és azoknak á hitnek articulusait á magok Királyoknak Ladislaus VI. mtk á Magyarok 33. Királyának Küldötték; melyek akkor vádolták őket á Vallás dolgában, és azt á Confessiot mintegy magok mentségére irták, hogy láss á Király, hogy ők semmi Eret

nek.

nek Tudomá
Isten á Kirá
jok hajtotta
ri Ország gy
rály azt Co
6. Ezek a
tán hallatni
hive Magyar
zek igen meg
Országokban
találtatnak;
tudhassák á
azt Valyák
bektől Refor
á mit ők, és

MS 4612

nek Tudománt nem hiszrnek, és az
Isten a' Király szivet ugy hozzá=
jok hajtotta, hogy a' Gyula Fejérvá=
ri Országgyüléseben maga a' Ki=
rály azt confirmálta.

6. Ezek az idök után kezdet ost=
tán hallatni Luther, és Mélánchton
hire Magyar Országban, a' mellyen e=
zek igen megörültek, hogy a' felsöbb
Országokban-is övéllek égyet értök
találtattak: Minekokáért hogy meg
tudhassák a' Magyarok, hogy ugyan
azt valyák é a' Luthertöl és egye=
bektöl Reformáltatott Ecclésiák
a' mit ök, és hogy a' Reformátziot

ostán

oszrán jobban terjeszhessék Magyar
Országba, tehát a tudos emberek
így kezdettenek fel menni elsőben
is Académiákra, hogy onnat az E-
vangéliumnak tudományát nagyob
mértekben le hozhatnák.

Leg elsö azért a ki Academiák-
ra ment Magyar Országról volt
égy Martinus Cirianus nevü, ez
meg halván Német Országban a Vit-
tembergai Academiának hirét mel-
lyben Luther a Szent Irást tani-
totta kivánta meg tudni, azt-is-
mit tanitanak, még akkor Luther-
is élt, és ö volt első Professor,

MS 46/2

2dik volt Melancton Filep, a' ki Luthernek igen nagy barattya volt, és ennek adták meg leg elsõben: azt a Titulust, a melyet ma Academiákon az elsõ Professorok hivattatnak, hogy Magnificus Doctornak neveztessék, hole facta fuit Anno Christi 1522.

Ezt követték osztán többek is, mert 1524ben, egynehányon fel mentek, minekutánna amaz elsõ le-jött volna, és az Academiakon tanito Doctoroknak nagy: böltsességeket meg beszéllette volna; úgy mint: Lutzi Diener Magyarsi, Gleba.

MS 46

Gleba Balár Budárol valo, Gal-
szetzi István, Devai Biro Mate
Debreczeni Gergely és egyebek.

7. Az 1523. pedig megh ixigy-
lette a Sátán az Evangeliumnak
illyen bővfolyását, és az ő Orszá-
ghának romlását Magyar Orszag-
ban; azért nagy persecutiora in-
ditotta a magha fiait; megh pedig
illyen alkalmatossággal: hogy vol
akkor Magyar Országban, egy if-
iu gen ifiu Lajos nevü Király, a ki
a nagy Lapista Püspökökfel ül-
tettek a Reformátusok ellen, és
a Közönséges Ország Gyülésben

el-vé-

A' Réfor
el-végezte,
Maxton ke
az ő Orszag
válogatás
sok, akár
gyárt öle
De az Iste
zetiben, ha
probáltatá
mindazonál
tolta, mert
dinálnak ö
kel kötött
mely hit Sz
bizette, h

MS 46/2

el-végezze, hogy valahol Luther=
Márton követöi találtatnának
az ö Országában, minden Személy
válogatás nélkül akár Politicu=
sok, akár Ecclésiásticusok min=
gyárt ölessenek, égessenek.
De az Isten öket abban az igyeke=
zetiben, ha kevés ideig az ö Veinek
probáltatásokra el borzátotta-is,
mindazonáltal felette igen meggá=
tolta, mert egy Juliánus nevü Car=
dinálnak összetörözéséböl a Fökök=
kel kötött frigyet fel bontotta, a
mely hit szegéséért az Isten ugy mely
bünnette, hogy az egész Magyar Or=

szag

MS 461

szág szinét a Mohátz mezejében
többyire mind el-vesztette, mely
harczot-is siratott meg azo kö-
ben egy Loëta: Me nisi Pontifices
jussissent rumpere foedus; Non
ferret Scithicum Pannonia ora
Jugum. Ez harcz esett Anno Chri
1526. Az Isten pedig ezt a har-
czot, és persecutiot a Reformá-
tionak elö menetelire fordito-
ta, mert a meg maradott Nemes-
ség, Mind Magyar, mind pedig
Erdély országában meg kesered-
ven sok szép Attyafiainak hala-
lokon, melyben mind vala a Pápá-

nak.

nak istente
szivel, Lélek
a Pápaknak
minthogy m
magokat vi
és egyéb
matosoknak
vettek volt
jokat, Leg el
delyben ke
meg pedig
vosnak ak
fiából valo
nevii, 2dik
dos emberr

MS 46/2

nak istentelenségeket okozták, egy
szivel, Lélekkel azon voltak, hogy
á Papáknak Contradictoriusainak, és
mintsem hogy még ez előtt nem mestek
magokat világosan, mint á Német
és egyébb Országiak olyan Refor=
mátosoknak mondani: nem-is=
vettek volt bé azoknak Confessio=
jokat, Leg elsőben-is aó 1526. Er=
délyben kezdődött á Reformátio;
még pedig Szebenbe, á mely Vá=
rosnak akkori Lappai édgyik Sile=
siából való fi, Lectus Surdefer=
nevii, 2dik Rámáth Mátyás tu=
dos emberek voltak annak

á Vá

mezejében
ette, mely
eg az ő képe=
i Pontifices
eldus; Non=
nnonis ora
t Aó Cri
rt á hat=
Reformá=
ce fordítot=
dott Newes=
nd pedig
eg kesered=
inak hala=
tak á Papák=

nak.

MS 461

260. Ötödik Rész.

à Városnak Réformáloi.

Azután attol az egy Városfrol ker-
dett à Luther, és Melancton tudo-
mánnya terjedni az egész Erdély
Országában, mert à Szebeni Kalmá-
rok Német országból sok drá-
ga portékákat ki hozván azok
köz sok szép Könyveket-is ki hoz-
tanak, az után 1588.bán à Je-
suitákat Erdélyből mind ki haj-
tották, és így à Réformátzionak
boldog előmenetele volt, mind ad-
dig mig nem ossztán à Réforma-
tusok békessége egy Blandrátta
revii Socinianus Medicinl

Doctor

MS 46/2

Doctor által meg nem háboritta-
tott, à kiis Johannes IIdus Király
és Erdélyi Fejedelem Országlása
alatt à Sociniana Vallást Erdély-
ben bé vitte.

A' Körös, és Maros között Lé-
vö Tartománt égy nagy emléke-
zetü Uri Aszszony Jaksic Péterné
réformálta, à kiis nem szánván à ma-
ga ideig valo költségét, az Istennek é
jeles munkáját elébb vitetni 1529.
& 1530.

Debreczen Városát égy Pap Dá-
lint nevü Pap Reformálta, à ki-
nek hirét Török Bálint nevü nagy

fö-
em

MS 461

fő ember meg halván Felső M. Ox-
szágból, Páparol a Reformatziónak
nagy költséggel el-hozatta.

Berekszászt, egy Radán nevü Ke-
resztt nevére Bálás Reformálra, a
ki ugyan ott Martirommságot-is Sze-
vedett.

A' Szilágyságot egy Berezki ne-
vü Reformálra.

Munkács Várat, és abban lakoſó
embert Perecsin Perest egy Kalmár
tzi Márton nevü reformálra.

Ujhelyt. és az egész Bodrak kö-
ül valo Jractust egy Silvási ne-
vü ember reformálra.

S. Larakot, és ottan Lako nagyſó.

embere

embert Ere
Coll: Fundato
ki Ref. Coll.
pári István
vüek, a kik
málták 15
Patáki Coll
delme, és
áll, és az Is
tőviſek köző
nak ezen
Ennek a
tü nagy-fő
nek példáj
és Ure em
ama nagy Ex

MS 46/2

embert Erdeji Peterst, a' Pataki Ref.
Coll: Fundatorat Reformálták a' Pata-
ki Ref. Coll. Leg elsö Professorai, Ko-
pásti Istvan, és Szikszai Mihály ne-
vüek, a' kik a' Collegiumot-is Refor-
málták 1549. ben. Ugy hogy már a'
Pataki Collegium miolta Isten kege-
delme, és gondviselése alatt fenn
áll, és az Isten igéjét, ha szinte sok
tövisek között-is hirdeti már an-
nak ezen 1774. dik. esztendeig. 225. esz-
jé

Ennek a' példás nagy emlékeze-
tü nagy-fő embernek Erdeji Péter-
nek példájára ostán sok Familiák
és ugy emberek Reformáltattanak,
ama nagy Erdeli Familiák,

Bottyán

Bottyán, Zrinyi, Illésházi, Kurzo, Károlyi, Borskai Familiák mellett.

Ez a Sztárai Mihály Reformálta a Baranyát, és a Dráva mellyékén mind a Fokokat, mind a Magyarokat, a ki Debreczeni, és Tolnai Predicátor-is volt.

De a felyebb meg irt nagy Famíliáknak véltképpen valo fö indirója volt egy Predichtor nevü Péczi Papista Püspök, a ki maga ben volt a Tridentumi Conciliumban; de ott-is sokat disputált a Papista Vallás ellen, és midön semmit nem tehetett a Papák vétkeinek, és fel fuvalkodságaiknak,

a Pápis-

a Papistra V
tálta, hogy
igyekezettel
Püspökségé
kat egésszé
vitte a mag
ta volna, ho
alatt valok,
édgyet érte
tatott a Pi
egy Reform
gül el-vett
bet tett a2
tán Szerge

8. Ezutá
Reformátu

MS 46/2

à Lápistа Vallást annyira meg u-
tálta, hogy onnét haza jöven, egéss
igyekezettel azon volt, hogy à maga
Püspöksége alatt valo Tartományo-
kat egésszen réformálya, sokra-is
vitte à maga halgatoit, és midőn lát-
ta volna, hogy már az ő Püspöksége
alatt valok, többnyire mind ö vélle
égyet értenek, maga-is Réformál-
tatott à Püspökséget el-hagyta, és
egy Réformáta Vri Atyfiont felesé-
gül el-vett, 's ennek példája legtöb-
bet tett az Vrak között, mert azu-
tán Szerzetről kapták à Réformáot

§. Ezután nyerték meg osztán à
Réformárusok azt-is, hogy Püspö-

Köt

köt tehessenek magok között, mind
Magyar Országban, mind Erdélyben,
nevezetesebbek azok közül Ma-
gyar Országban ezek 4. voltak.

A. Melius Péter, ez már meg ál-
lapodott idejü ember volt, hogy az
Oskolába ment tanulni, és az Abe-
cét már bajuzos korában kezdet-
te tanulni; mikor ő tanult volna
egykor, fel szoval olvasván az Abé-
cét, a Professor háta megé lopodzo-
dik, és sokáig ott halgatta, mirso-
da buzgósággal tanul, é szegény
észre vévén, el-szégyenli magát, mel-
lyet látván a Professor, igy bizta-
tá meg; No most disce melius

Peter

Péter, jo en
és az oltá
a Mélius
lusznak hi
na felette t
oskolait e
va ment V
1556. sok
Erdélyben,
levelet irt
jön-le Vitte
Arianismu
nak tudo
jövén Le a
neki első
's innen L

MS 46/2

Perre, jo ember lesz még re belölled;
és az oltárol fogva réa ragadott
a Méliusz név, 's mind eddig Me=
liusznak hivatott. Ez annakután=
na felette tudos ember volt, és ö az
Oskolait el-végezvén. Academiak=
ra ment Vittembergába, de Anno
1556. sok Arianusok támodtak,
Erdélyben, 's M. Országban-is; azért
levelet irtanak utánna, hogy jöj=
jön-le Vittembergából, és a maga
Arianismusz alatt nyögö Hazája
nak tudományával szolgályon;
jövén Le azért, mingyárt Debre=
czeni elsö Laplett, a Tiszán tul=
'S innen lévö Ecclesiáknak
Lüöpök.

Perre

MS 46/2

Püspökje-is egyszersmind; ezt azért 1558ban. jelen Könyvecskéjében az Arianusok ellen, és ki nyekre az akkori Fejedelem, és M. Országi Királytol, Joh. IIdiktol, hogy az Arianusoknak Letsendesítésekre, Gyula Fejérvárott Gyülés legyen, és ottan sokat disputáltak Blandratával, és az Társaival; E volt hát Leg elsö Püspök a Reformátusok között, M. Országban.

B. Ennek halála után tették Göntzi Györgyöt, ugyan Debretzeni Papot, a Melly Péter Társát Ao 1577. 's városi Gyülésben confirmálták.

C. Ez

MS 46/2

C. Ez után Gönzi Máté névüt,
á' kit á Foronyai Gyülésben confir-
máltak, Anno sctí 1590.

D. Ez nem sokáig élt, ismét á
helyett tették Dánfi Benedek ne-
vüt, ezt pedig Károlyban válosz-
tották Aô 1599. hifuere in Hung:
Erdélyben-is ebben á Seculum-
ban 5. nevezetes Püspökök volak:
1. Dionisius Alesius, 2. Andreas
Sándor, Dévai Prædicator. 3. Gön-
tzi Máté Magyar Országol, Er-
délybe ment, & fuit Minister Agyo-
politanus. 4. Joh: Ungvári Lasco
Albensis. 5. Kállenéki Dalár Al-
vinzi Prædicator.

Minek

MS 46/2

Ötödik Rész.

Minekutánna à Réformátzi-
ot igy jo karban helyheztettékvol-
na, azután bátrabban kezdettek
Gyüléseket, Synodusokat tartani,
Magyar Országban-is à Réform-
tusok, melyek közül leg nevezet-
sebb közönséges Synodus celebrál-
tatott leg elsőben Debreczenben, Anno
1567. à hova gyültek à Tisán tul,
és innen valo Tanitok. 17. Sem. Or-
szág alatt valok, és abban à Synodus-
ban vették-bé à Helvética Confessiot
melyet irtanak Helvétziában Anno
1566. melyet kezek irásival-is à Ti-
gurumi, Beñai, Genevai, és egyébb A-
cademiák megerősitettek.

Azon

MS 46/2

Azon jovallották, és bé vették az Angliai, Scotiai, Frantziai, és Belgiumi Ecclesiák, sőt a Német Országi és Lengyel Országi Ecclesiák-is bévették.

Így vitte tehát az Istren a Réformatziot elöbb elebb, M. Országban-is, azután több Confessiokat-is ixtanak, mint Fegyveren, Barsán, Erdöön Tornyán, Bereckszászban, Váradon, Kálvolyban, és egyebütt-is, hol édgyik, hol másik vétkeiket abrogálták, most az auricularis Confessiot, most a Papok nötelenségét, most a Papok rendiröl, öltözetiröl, tanitásoknak rendiröl; most egyebekröl tévén Förvényeket.

Hatodik.

MS 46/2

A' Réfor: meg gátoloirol.

1. Kiváltképpen valo meg gátologa volt az Ördög a Reformatzionak, a kinek az a szokása, hogyha Isten magának Házat épit, ö-is az Isten Templomának ellenében magának Kápolnát építtet.

2. A' sok Erettnekségeknek támolydása, mert az Evangeliumi Szabadsággal visszaélven, Sokan Erettnekségekben esnek; mint az Anabaptisták, Enthusiásztak, Socinianusok, Arianusok; ezekhez járulnak Jésuitáknak-is támodásuk, mert Ignatzius Lajos, Katonából lett Barát, a Pápák engedelmébül egy

A' Ref: meg

szerzetet tá
sus követéfe
zett, a Jésu

Ezek ellen
gjanak, mondva
aut in nativit
morte; si in
fine; si in v
morte Lar

Ezek má
tusoknak te
deneket tal
meg vetvén
gyekezettel
irást, és a
Vallásaiknak
kik meg ev

MS 46/2

szerzetet támosztott, á melyet á Jé=
sus követéséről Jésuitáknak neve=
zett, ’s Jésus Társainak.

Ezek ellen szépen jádzott égy lo=
gicus, mondván; Si sunt Socii Jésu=
aut in nativitate, aut in vita, aut in
morte; Si in Nativitate, bovem & A=
sinum; Si in vita Publicani, Si in=
morte Latrones.

Ezek már látván á Reforma=
tusoknak természetet, hogy min=
denekét rosz Szent Irásra huznak,
meg vetvén á Traditiokat, egész i=
gyekezettel igyekeznek tanulni á Sz:
Irást, és á mint Lucher á maguk
Vallásaiknak állorásokra vagyanni,
kik meg erősítsnek á Lápa ellen=

MS 46/2

xiráſsának oltalmazáſára, és ha-
ezek eddig a Páprastaſágnak egér
vállainkon nem taxcották volna, mint
a Poëták kölcsik Atlaſcol teljes-
séggel le dült volna; de ezek mind
titkon, mind nyiltván, mind ſzaba-
dos, mind tilalmas utokon akar-
mind a vég oltalmazni igekeznek.

De leg inkább meg gátolta a Re-
formátiot, az a nagy gyülölség, a
mely Carolstadius, és Luther között
támadott, az Vr Vacsorája felől; a
mely ma is meg vagyon az ő mara-
dékaikban, még pedig nagyobb-
mértekbe, a midőn edgyik rész
magát Lutheránusnak, másik

rész

rész pedig K
A mely mái
gyon olyan na
hogy meg tud
Obs. Ab, é
támodtanak
a kik a ſzent
Len valonak
nevezetſzeb
nus Kémnit
Ezek egy
lyet Liber C
tiſmusnak,
nek; Melybe
laráſokat in
Luther, ugy

MS 46/2

vesz pedig Kálvinistának nevezi.

A mely mái ellenkezés, miért vagyon olyan nagy mértékben közöttünk hogy meg tudhassuk.

Obs. Ab, é, Luther halála után támodtanak olyan Ubiquitariusok, a kik a Sacramentum testét mindenütt jelen valonak tanitották, kik közül nevezetesebbek voltanak; Smidlin nus Kemnitius Littecus stb.

Ezek egy Könyvet irtanak, a melyet Liber Concordiae, vagy Syncretismusnak, quod idem est, nevezte nek; Melyben sok olyatén vétkes állitásokat irtanak, a mely felöl Luther, ugy nem-is álmodott, p.o.

hogy az

MS 46/2

. hogy az Isteni természetének tulaj=
donságára lettenek a Kristusban az
Ur Vacsorájában a consubstantiot.
Már ők azt akarták, hogy minden
Reformatus ember annak a Könyv=
nek subscribályon, a ki pedig nem a=
kar, ne-is nevezteßék Augustanus=
nak, mivel pedig sokan a Lxo teßta=
sok közül neveztetßen Dániában,
egész Városok Familiák nem sub=
scribálnának, azért két részre szaka-
dtanak, ególyik minthogy Calvi=
nust követte Calvinistáknak, á mi=
sik Lutheristáknak neveztettek.
Mindazon által már az előtt=
meg volt ennek a visszálkodásnak

Fund

fundamento
vebben meg L
Luther a' Vac
Vnnyrol. prof
lecie: Saxo
Vácában Va
tatta őtet
vén az akko
ségétől, az
sa Carolstadi
elébb vitte á
bergából á Fe
hányatta, és
szín alatt os
meg haragud
telekedre

MS 46/2

fundámentoma, á mint felyebb bő-
vebben meg láthatni; mert midőn
Luther á Vormázia Gyüléſben Car:
Vnnak. proſcribáltatott, akkor Fri-
dericus Saxonia Elector á maga
Várában Vamburgumbá lappan-
tatta őtet egéſz 10. holnapig, fel-
vén az akkori Leo X. Pápa dühös-
ségétől, az alatt az ő Profeſſorſá-
sa Carolſtadius Andráſ, mind élébb
élébb vitte á Reformátziot, és Vitem-
bergából á Templombol, á Képeket ki
hányatta, és az Vr Vacsorájat Ke-
rsin alatt oſztogatta, á melyen igen
meg haragudt Luther, hogy mieſt
telekedre az ő hire nélkül;

az ész

MS 46/2

azért ismét a Képeket viszsza hordatta; és magát Károlystadi= ornak nyilván való ellenségének lenni declaralta: Sőt azt irják a Historicusok, hogy pénzt-is vet= tetett, és ugy küldötte el Károl= stádiumnak, in hac inscriptione: Hac pecunia adoptate, in hoc sem perpetuum: azután egyebekben= is ellenkezött éreztetnek, & Anno 1527. Könyvet irt Lucher Károl= stadius ellen, de 55ü. 2bol. S. Edna.

Ennek a viszszalkodásnak le-tsen= derisére osztán, a nagy emberek fyü= lés hirdettenek Márpurgumbā. és ottan mind a kettőt a Lelki

esmé

esméretre tá
az Istenért-v
az Ordoj gy
nyira meg a
máriot, és h
után meg bé
mindenben n
nem az Ur Va
meg nem edgy
tal azt igért
viszszálkodnak
Hac mort
lenkernek egym
és a Reformátu
Marcsius S
számlál, én pe
tek arok köz

MS 46/2

esméretre támoftották, 's kérték
az Iſtenért-is, hogy tegyék leaſt
az "Ordói" gyülölſéget, á mely an-
nyira meg akadájoſtratta á Refor-
mátiot, és harmad napi diſputáció
után meg bikéllettek, többnyire-
mindenben meg édgyeztenek, ha-
nem az Ur Vatsorájában éppen-
meg nem édgyezhettek, mindazál-
tal azt igérték, hogy többé nem
viſzpálkodnak, hánem égymáſt el-tiſzik.

Hát most hány dologokban el-
lenkeznek égymáſsal á Lutheránuſok,
és á Reformátuſok v. Calviniſták?

Maceſius Samuel 92. dologakat
számlál, én pedig égy nékányokat emli-
tek azok közzül.

I. Az

MS 461

1. Az Ur Jésus Christusban az ő Isteni személyének az emberi természettel való egyesüléséről hisszük a tulajdonságokra nézve confundáltatnak lenni; Communicatiónem idiomatum vocant, t. i. azt hisszük hogy az Isteni tulajdonságok közül némelyek — Omnipotentia, Omnipresentia, Omniscientia, az emberi természettel-is közöltetett.

2. Nem hisszük, hogy az Isten az embert á haragra-is el-rendelte volna; hanem hogy minden embereket az üdvességre választott, de hogy el-kárhozznak magok az okai.

3. Hogy az elve el-látott hitből

Szen

A' Réf. m

szen az örök

4. Hogy á
kert meg

5. Az au
ségesnek n

6. Hogy m
Isten nevet
re etvén,

7. Hogy a
ket, Oltáro
gyéb sok Láp
meg tartr
De leg
tsoráját o
alatt vészik
abban a' Chr
donképpen

MS 46/2

Szen az örök életre való el-választás.

4. Hogy a Krisztus minden emberekért meg holt, és eleget tett.

5. Az auriculatis Confessiot Szükségesnek mondják lenni.

6. Hogy mikor meg halunk a Je-sus nevet, ottan mingyárt térd-re esvén, Süveget kell vetni.

7. Hogy a Templomokban Képeket, Oltárokat, kell tartani, 's egyéb sok Papista Ceremoniákat is meg tartnak.

De leg nagyobb, hogy az Ur Vacsoráját ostyával, és tsak egy szín alatt vészik, 's azt mondják, hogy abban a Krisztus testi képpen, tulajdonképpen vészik, mert

MS 461

mert azt tartyák, hogy á Krūs=
Jesse ott vagyon tulajdonképpen az
Ur Varrosájában; de alatt, és fe=
lette é? vagy beme az Ostyának?=
nem tudják; Azért illyenképpen de=
reminályák, hogy alatta-is, felette-
is, közepében-is ama Szer. In, cum,
Sub, totum turbant Vocabula mundum.

Láttyuk tehát mely sok, és nagy
dolgokban ellenkeznek már ma mi=
velünk á Lutheránusokat; Sőt so=
kan ollyan Ördögi gyülölséget tar=
tanak, hogy á Papistaknál, és e=
gyébb exetnekeknél felyebb gyülöl=
nek, és inkább utálnak bennünket,

és á hol

MS 46/2

és à hol modjok vagyon benne meg=
is mutattyák. Vagynak mindazonál=
tal olyanok-is à kik békeségnek
szeretői, és eleitől fogva azon vagy=
nak, hogy à két Vallást egyben é=
gyezzesék; à mint igaz-is hogy kön=
nyü volna mi közöttünk az egyes=
ség, mert sic ut supra dicitum; ele=
inten vak az Ur Vatsorája felöl
volt à dezekat Controverssia, ott=
is nem annyira jött Kérdésben à
sém Testének, és vérének velünk
való közösülése, hanem vakannak
modja, ú hogy lelkiképpen vagy
testiképpen vétetik é az Ur Jésus
az Ur Vatsorájában?

Mi Lel=

MS 46/2

Mi Lelki képpen, ők Testi képpen mondják, és vagy az Ostya felett, vagy alatta, vagy benne Lenni ranit: tyák a Krisztus Testet.

Ez iránt-is midőn Helvétziából Luthernek irtanak volna, hogy lenne békeség köztök, Luther akkor beteg volt, hanem betegségéből fel gyógyulván irt a Helvétusoknak, és a Helvética Confessiot approbálta, azt irja a felől, az Ur Vacsorájában a Krisztusnak tsak Lelki képpen való jelenlétében ü: ugy mond:ü mind-azonáltal igyekezünk azon, hogy Légyünk egymás-

nak szere

A' Ref. meg

nak Szeretői

Minék

tünk, hogy k

hogy vele

egy Akol, és

kedje azt, h

mel énekelhe

Hát, azt, a

vid Király

ban: Imé m

gyönyörüs

az egyenes

Laknak.

MS 46/2

nak Szerzői.

Minékünk pedig ez á tisz-
tünk, hogy kérjük az Istent azon,
hogy tselekedje azt, hogy Légyen
égy Akol, és égy Pásztor, és tsele-
kedje azt, hogy nagy Lelki örö-
mel énekelhesse, az Anya-Szentégy-
Ház, azt, á mi vagyon á Szent Dá-
vid Király CXXXIIIdik Zsoltárá-
ban: Ímé mely jo, és mely nagy
gyönyörüség az Atyafiak közt
az egyenesség, ha békével égygyütt
Laknak. Vége.

MS 46/2

İGAZ

TŰ

K. Mi ért

F. Három

I. Mer

lyeket m

II. Mer

à melyeket

III. M

à melyet m

El

K. Miket

el nem h

F. Sokat

kat nem

I. Ho

MS 46/2

IGAZ VAILÁSNAK TÜKÖRE.

K. Miért nem Készsz te Lápirsrava?

F. Három kivált képpen valo dolgokert.

I. Mert ollyakat tanitanak, mellyeket mi el-nem hihetünk.

II. Mert olyakat parantsolnak a melyeket mi meg nem tselekedhetünk

III. Mert olyakat tselekesznek, a melyet mi-el-nem szenvedhetünk.

ELSÖ RÉSZ.

K. Miket tanitunk a melyeket-is el-nem hihettek?

F. sokat; de kivált ez 5. dolgokat nem hiszszük.

I. Hogy az Ur Vatsorajában le-

vö Ke.

vö Kenyér, és Bor a Sacramentomnak tekintetében szentségyházának feje, és hogy ő minden tselekedetiben tsalhatatlan ember.

III. Hogy mihelyt ki mégyen a Lélek az emberből, nem mégyen minnyájan a Menyországba, vagy Pokolba, hanem másuvá.

IV. Hogy a Menyországba levő Szentek láttyák, tudják a mi nyomorúságinkat.

V. Hogy mi hittől szakatt Eretnekek légyünk.

K. Mikor

K. Miért nem hiszed, hogy az Úr Va=
csorájában lévö Kenyér, és Bor,
a' Krisztus tulajdon vérévé és Testévé=
válik.?

F. Azért nem hiszszük:

1. Hogy annak a' Tudománnak
semmi hire nintsen a' Szentirásban.

2. Mert ez a' Tudomány az Ur
vacsorájának szerzésével ellenkezik.

3. Mert ez a' Tudomány Krisztus
Urunk születése után-is nem volt,
800. esztendövel a' Keresztyének között.

4. Mert az Istennek beszédével
ellenkezik.

1. Ellenvetés: Azt mondja a'
Papista: a' Krisztus a' vizet borrá
változ

4. Első Rész.

változtatta á Kána Galileában.
Joh. 2. Kétszer á Moses páltzá-
ja természet szerint való kigyó-
vá változott. 2: Mos. 4: 4. Meg fele-
lünk mi Reformátusok's azt mond:

Ugy vagyon hogy á Bor vizzé vál-
tozott, á Lázár-is kigyóvá, de nem
olvassuk sohol-is á Sz. Irásban =
hogy az Ur vatsorájába Levő kenyes
és Bor á Keresztnek tulajdon testé-
vé, és Vérévé változott volna, vagy
fogna válni; azért nagy különbség
vagyon az el-változás, és el-válás
között, mert á Ur természet szerint
való Borrá változott, mert borize

és szagja volt, à Veszkö-is termé-
szet szerint való Kigyová válto=
zott, mert mozgott. De az Urva=
csorájában való Kenyérnek, nints
emberi ábrázattya, â bor-is nem
vér színü, nem vér szagu, hanem
bor ízü és bor szagu.

II. Ellenvetés, Lám azt mon=
dja Krus Urunk, Ján. 6. 55. Az=
én testem bizony étek és az én Vérem
bizony ital.

F. Mi sem tagadjuk azt, hogy nem
az à Krus jegyére nézve; hanem azt
tagadjuk, hogy azzá változzék, mert
ez nem à testi szájnak, hanem à Lé=
lekneк érzékenységének, hitnek álttala, mert ü-

gyan

qvan ott meg felel édes Idvezi-
tünk, 6. rés. v. 63. mikor zugo-
lodranak volna a' Sidok a Kñus
beszédében, a kik test szerint ex-
tettek, azt mondja nékik; a Lélek
az a mely meg elevenit, a test nem
használ semmit, a beszéd melyet
én szollok néktek Lélek, és élet.

K. Miképpen mondhattyátok re-
hát a Lényeget Kñus Testének, ha
azzá nem válik?

F. II. Akképpen, a miképpen a Kñus
Köpiklának mondatik 1. Cor. IV. 4.
És mennyájan egy Lelki italt itta-
nak, még pedig a Köpiklában, mely

"öket követi vala, à kőfikla pe=
dig Krisus vala.

II. Akképpen mondatik à Krisus Kényérnek, à miképpen à Husvéti Bárány által meretet. 2. Mos. 12. 12. Mert által mégyek az Egiptomnak földén ez éjjel, és meg "ölök minden első szülöttöt, à Bárány pedig à Krisus Jésust jegyezte. Jan. I. 36. Ez az Istennek ama Báránya. Ez à tudomány az Ur Vacsorájával el=lenkezik, és annak kérdésével, azt kérdem én azért à Lapistától? K. Hol volt akkor à Krisus mikor ki osztogatta az Ur Vacsorájat? E=gyebet nem felelhet; hanem azt

mondja

mondja, hogy az Asszonálnál ült,
én azt mondom.

1. Ha a Kényér a Krisztus tes-
tévé változott volna, ott volt vol-
na tehát a tálban-is, a Tányé-
ron-is, és azt adta volna a Ta-
nítványoknak-is, és a maga Testét,
azt vette volna kezében-is a mely
képtelen dolog.

2. Meg szegre volna a maga tes-
tét, az-is képtelen dolog, hogy Krus
Urunk a maga Testét meg szegrevol-
na mint a Páposták az Ostyát meg
törik. Hogy pedig abban a kis Os-
tyában Testestől, Lelkestől beléré-
jen a Krus, és ott a Paprol meg

töret

töretessen
mert ebből
is Krus
Krusnak
gyik, a m
ról; a m
az Ostyáb
len Judo
Urunk, J
ha azt m
Kusztában
a kéjtek h
még el-ne
te meg tö

3. A' Je
vel ellenk

törettessen, éppen lehetetlen dolog,
mert ebből á jöne ki, hogy á Pap=
is Xtus Jesust hínálna, ész így á=
Xtusnak kétféle Teste vagyon, é
gyik, á mely Szülerett Szüz Máriá=
tol; á másik á mely á Laptol, ész
az Ostyában vagyon, á mely Képte=
len Tudomány. Azt mondja Xtus
Urunk, Math. 24. 23. Ne hidjétek
ha azt mondják, hogy im itt vagyon á
Pusztában á Xtus, ne menjetek ki
á rejtek házakban, ne hidjétek, mert
még el-nem jött, mert így á Xtus Tes=
te meg töröttetett volna.

3. Á' Jesus Xtusnak az ő beszédi=
vel ellenkezik, mert azt mondja

Luk.

Luk. 22. 19. Ez az én testem, mely ti
értettek adatik, ezt tselekedjé-
tek az én emlékezetemre. 1-Cor 11:24.
Pál Apostol az Isten Lelke által azt
mondja: Vegyétek, egyétek ez az én
Testem mely ti értettek meg töret-
tetik, ezt tselekedjétek az én em-
lékezetemre; a mit pedig az em-
ber szemeivel lát, nem kell azt
hinni, tanitani arrol emlékezni.
Itt pedig Krisztus Urunk azt mondja:
Ezt tselekedjétek az én emlékeze-
temre, az holott pedig emlékezet
vagyon, ninsszen ott jelen lérel.
4. A' természeti okossággal
ellenkezik, ha a Kenyér Krisztus

Krisztus Jesusnak valnék, jöne valamely Pogány ellenség, azt a Szentelt Kenyeret égetné meg, és így a Krisztus Jesust meg égetteténék.

K. Mit visgálod olly mélyen azokat, vagy el-hidjük Lám a Szent Háromságban egy állatban hármat hiszünk, Atyát, Fiut, és Sz. Lelket.

F. Ugy vagyon ugyan, hogy valamelyeket Isten a Sk. Irásban kijelentett, mind el-hiszszük; de azoktól vagy egy virgulátska sincs.

A II. Ellenvetés's arra felelés.

K. Miért nem hiszed, hogy a Romai Pápa Feje az Anyaszentegyházának;

Lásd

12. Első Rész.

Lám azt mondja Ő̃nőr Urunk, Mat:
16: 18. De én-is mondom néked, te
Péter vagy, és ezen a Kőszikla-n épi-
tem fel az én Anyaszentségyházamat,
és a Pokolnak kapui nem vehet-
nek azon diadalmat.

F. I. Mert nem Péternek mondot-
ta ezt; Rajtad épitem fel az én
Anyaszentségyházamat, hanem az Ő
Vallás tételeke mondotta: Péter
Apostol pedig sokakba még esett,
tsak addig-is mig Ő̃nőr Urunk a
Fára feszitteretett, mert mikor je-
lentette volna-is Urunk az Ő ha-
lálát, hogy sokat kellene néki szen-

vedni

vedni, Jér
dja Ő nék
nak, ugyan
Jésus pe
mondja n
töllem, ár

Más f
vehet am
t.i. a Jé

2. Hib
nyaszentség
nak két
Ephes. 5.
Férfiu fe
a Ő̃nőr
és ugyan

vedni, Jézusalembé Péter azt mon-
dja ő néki: Kedvez Uram magád-
nak, ugyan ezen 16. részbé IX. 23.
Jésus pedig réá fordulván, azt
mondja néki; <u>távozzál-el-Sátán
tőllem, általám omlás vagy nékem.</u>

Más fundámentomot senkinem
vehet annál, á mely elsőben vettetett,
t.i. á Jésus Krus, 1. Cor. 3: 11.

2. Hasonlatosság a Házassági
nyas. egyházról, ha valamely Aszszon-
nak két Férje volna á tűda volna.
Ephes. 5. 23. Mert á miképpen á
Férfiu feje az ő Feleségének; ugy
á Krus is feje az Anyas. egyháznak.
és ugyan ő meg <u>takarja</u>

tartoja a' teſtnek, itt pedig az A:
Sz. e. háznak egy fejénél többről nem
emlékezik az Istennek Lelke.

3. Nem mert valahol elö számlálja az Sz. Irás az egyházi rende-
ken, sohol azok közt nem említi,
hogy a' Jézus Krisztusnak volna ki-
vül több feje az A. Sz. é. háznak;
Továbba, mert az egyházi rendek
között egy sem tétettetett Urrá,
az Ecclésiában, Mat. 20. 25:26.

Obj. Lám Krisztus Urunk nyilván-
mondja Sz. Péternek, te hivattatol
chefának a' Köfiklának, ö raj-
ta épittetett hát fel az A. Sz. é. Ház.

F. Nem.

F. Nem, mert az Ő Isteneben való állhatatos Vallás tételeiért hasonlíttatik a Kősziklához, avagy áshon meg mozdulhatatlan hegyéhez. Solt. 125. I. W.

K. Miért nem hiszed, hogy a Romai Pápa minden dolgában csalhatatlan ember?

F. Azért nem hiszem, mert az Isten mindeneket a bün alá rekesztett az esett után Rom. 3. 23. Mert mindenek vétkeztenek, és az Isten dicsőségétől el-maradtanak, és mind az egész világ méltó Legyen Isten előtt a kárhozatra az Isten irgalmassága nélkül:

Solt

Solt: 11b: 11. Minden ember ha-
zug, a'ki jot tégyen trak egy-is
nintsen.

III. ellenvetés.

K. Miért nem hiszed, hogy miheje
a' Lélek a' Testből ki mégyen nem
megyen mingyárt Meny Országba
vagy Pokolba, hanem Máshova?

F. Azért nem hiszem, mert nem
emlit többet a' Sz: Iras két hely=
nél, Mat: 7. 13: 14. Mennyeczekbé
az "Örök" életre a' Szoros Kapun;
mert Szoros Kapu, az a' mely vi=
szen az életre; de Széles Kapu az
a' mely viszen a' vesztedelemre, ersó=
kan vagynak a' kik azon

bémen

bé mennek, és â kik azon járnak.

Ellenvetés.

Azt mondja â Pápista; lám azt mondja Zak. 9. 11. Meg szabadi= tottam â te fogjaidat â kutbol â melyben viz nem vala.

F. Nem érti itt Zakariás az har= madik helyet, hanem érti az Ó Tsbé= li Szérémoniát, â Moses el-viselheté= len jármának terhe alatt nyögő Á. Sz: é. Hús állapottyát. Szel. 15. 10. Miért kisértetek az Istent â Tanitványok= nak nyakokban oly igát vetvén, â mel= lyet sem mi, sem â mi Atyáink el= nem viselhettünk. Ugyan azon képpen meg felel Zakariás 9. V. Örüly e= Vossen

röfsen Sionnak Leánya, Örvendez fé-
rufaleumnek Leánya: Imé a te Kirá-
lyod el-jö teneked, igaz ér Szabadi-
to ö; Ite pedig Szollak Uj Tſztomiát.
Sz. é. Hárnak örömérül, hogy már el-
jött az idö melyben az ô Tſztomi kut-
ból, avagy a Fömlöztből ki Szabadul-
tanak, mint ezt bizony ittya az Is-
temnek Lelke Ezsa: 62. 11. Imé az Ur
hirdeti minden földnek határáig
mondjátok meg a Sion Leányának,
Imé el-jött a te Szabaditod, és az
ö jutalma ö vélle vagyon: Jsmet
Ezsa: 61: 1. Az Urnak Lelke vagyon
én rajtam, hogy a fogjoknak Szaba

dulást

dulást hir
tetteknek
sát hirdes
ást a Pur
azt mondj
hozatásro
a Ctus ba
Ctusnak
minden
hát a Pu
Luk. 16: 2
teték az
hala ped
az örödög
kezik Lu
ról.

dulást hirdessek, és a meg kötöz=
tetteknek a Jöm lötznek meg nyilá=
sát hirdessem. Nem érti itt Zakari=
ás a Purgátoriumot, Pál Apostol=
azt mondja: Rom. 8. 1. Semmi kár=
hoztatások nintsen azoknak, a kik
a Christusban vagynak, és ha a Jésus
Christusnak vére tisztit meg minket
minden büneinkből, miért kellene
hát a Purgátoriumnak szenvedni.
Luk. 16. 22. Meg hala Lázár, és vi=
teték az Abrahám kebelébe, meg
hala pedig a Gazdag, és viteték
az Ördögtől Pokolba; itt semmi emlí=
tetik Lukács két helynél több hely=
ről.

Eleget

Eleget fizettek volna a Gazdagért ha ki Szabadíthattak volna a Pokolból.

IV. Ellenvetés

K. Miért nem hiszed, hogy a Mennyországban lévő" szentek láttyák és tudják a mi nyomorúságinkat?

F. Azért nem hiszem; mert azt mondgya Sz. Dávid 146. Solc: IX. 3:4.= Ne bízzatok az embereknek fiaikban, és a Fejedelmekben, kiben nintsen Szabadításra való erő, ki mégyen az ő Lelke, és ők földé lésznek, az naponként-vész minden gondolattyok.

2. Mikor a Tanitványok kérdet-
ték volna, miképpen kellene imád-
kozni, nem igazittya édes Idvezitőnk
á meg boldogult szentekhez, Péter-
hez, Pálhoz; hanem azt mondja né-
kiek: Mi Atyánk. s.a.t. Az elso pa-
rantsolatban-is azt mondja 2. Mos. 20.
3. Ne légyen teneked idegen istened. s.at.
K. S. Obj. Ha az elöket szabad segi-
tségül hivni, miért nem tehát az hol-
takat, lám Moses eredezett az Izra-
él népéért, és meg halgatta az Isten 4.
Mos. 14. 20. És monda á Jehova meg
Megyelmeztem á te bessédet szerént.
I. F. Mert arrol mind példáink-
mind parantsolatunk vagyon, hogy
az elö

az élöket kérjük, hogy érettünk e-
sedezzenek, de erröl sem példánk,
sem parantsolatunk nintz, hogy a meg
holtakat hirjük segitségül, nem kell
pedig az idveſség dolgában fellyebb
bölcselkednünk a mint meg vagyon
irva; 1. Cor 4. 6.

2. F. Mert az élökké segitségül va-
lo hivásra, nem Vallásbéli; de a meg
holtaké az. Annak kell tsak egye-
dül esedeznünk a ki a szivekett és
gondolatokat láttya 1. Kir. 8. 39.
Te halgasd meg a mennyből, és fizes
meg kinek kinek az ö utai szerint,
mert te egyedül látod az embe
szivének gondolattyát. Maga-is

azt mon

azt mondja edes idvezitőnk, Jan=
14. 6. Senki nem mehet az Atyához
hanem rajtak én általam. Esa. 8. 19.
Avagy az elők felől az holtakrol-
kell é tudakozni, a Törvényre es an=
nak tanitásara halgassatok.

Ellenvetes

Lain itt é Világon-is Körben járok=
által mennek az Urakhoz.

F. Ugy vagyon, de Ők Urunkma=
ga hiv, mondván; Jöjjetek en hoz=
zám minnyajan a kik megfaradt:

V. Ellenvetés.

K. Miert nem hised S. hogy re hit=
től szakadt Exetnek vagy, hiszen
vak Calvinus Jánosrol fogva va=

gyon

 ~~Első~~ Rész.

Qyon á te Vallásod?

I. F. Nem attol fogva vagyon, mert az én Vallásom az Apostolok és Profétáik fundámentumán epi= tetett. Eſes. 2. 20. Kik fel epitet= tek á Profetáknak, és Apostolok nak fundámentumán, melynek bel=ső szegelet köve á Jésus Exus.

2. F. Régi az én Vallásom, ez még á Paradirsomba-is volt, á Pátri= árkák idejekben-is volt, mert á melyeket azoknak az Isten hirdi= tett, azokat hiszem, és Vallom.

3. F. Nem illik réám az Exetnek embernek le irásra, mert én hi= szem á Teremtő Atyát, á Megvált

Fiut

Fiut, á me
á telyes
mondja pe
Az Exetne
inség ura
K. Hol v
á Ji Valla
1. F. En
Ecclésiába
postolok, h
ket kell s
2. Hogy a
ben kellen
Istent kép
3. Az f
Vallásom

Fiu, à meg szentelö Sz Lelket's
à teljes Szent Háromságot, azt
mondja pedig Sz. Pál Tit: 3. 10.
Az Eretnek embert egy vagy ket
intés után meg vesse.d.

K. Hol volt Calvinus János előtt
à Fi Vallástok?

1. F. Én is az kérdem, melyik
Ecclésiában tanitottak, azt az A=
postolok, hogy à meg holt Szente=
ket kell segitségül hivni.

2. Hogy à Sz. Háromságot Képek=
ben kellene ki ábrázolni, és az
Istent Képekben kellene téstelni.

3. Azt felelem à Kérdésre, hogy
Vallásom mindenkor volt, de mel=

lyik

Első Rész.

lyik Városban, vagy Tartomány-
ban, azt nem tudom, mivelhogy nem
olyan szüksége az idvességre. Tu-
dom hogy volt az Apostoloknál, és
az Apostolokat követő Keresztyé-
nyeknél, mert az én Vallásom meg
égyezik az Apostoloknak tudomá-
nyokkal; Mi Atyánkal; Hiszek égy
Istennel, Fiz Parancsolatokkal,
Sacramentumokkal, és így Csu-
pán János nem tanitott új Vallást,
hanem a Sz. Irásson Fundáltatott
Vallást ujjitotta meg. de tiszteletre tudtok.

Második Rész.

K. Melyek azok, a melyeket mi pa-

xanssolunk, 's meg nem szelekedhettek?

F. I. A' Szentetett állatoknak sze-
zirségül valo hivása.

2. Azokra valo eskövés.

3. Azoknak számokra Oltárok,
nak, Templomoknak, és Innep na-
poknak szentelésére 's többek effélek:

K. Hát szabad ugyan nem szabad
a Szentetett állatokat Imádni, és
öket segitségül hivni?

F. Semmikeppen nem, mert az e-
gedül szabad az Istent illeti.

2. Mert az Isten parancsolatja
sok. 50 14. Áldozzál az Istennek
dicsérettel, és add meg a Magosság-
ban lakozo Istennek, a te fogadásodat.

3. Mert

3. Mert tsak annak lehet imádkozni, á ki á mi hitünknek tárgya, az honnan, illyen Argumentumot tsinálok; vagy hisztek Ti á Jeremiás állatokban, vagy nem, á melyeket segítségül hivtok, ha hisztek, ne nehezteljetek, hanem örömest vegyétek á Bálványozói nevet, sőt átok vagyon fejetteken az Isten mondása szerint. Jer. 17. 5. Ezt mondja az Ur; Átkozott á férfi ki bizik emberben, és erősséget helyheztet á Testben, és az ő Szive el-távozott az Urtol.

2. Ha nem hisztek benne, hogy méltók ők az Aptok mondása

ellen

ellen segitségül hivni. Rom. 10. 14.
Mimodon hivják segitségül a' kiben nem hijendek.

3. Mert nyak azt kell segitségül hivni, a' ki minket meg segithet, meg halgathat. Zsolt. 65. 3. Te hozzád mégyen minden test, ki meg halgatod a' Könyörgést.

4. Mert valamiképpen az Ő Fiában, nem szabad volt senkinek az Istenen kivül áldozni, mert halált nyapott Innen annak fejéhez, a' ki azt meg mérte volna próbálni. 2. Mos. 22:20. Ugy szinten az Uj Fiában nem szabad senkinek az Istenen kivül imádkozni.

I. Ellenvetés.

Nem imádjuk mi a' Szentek a' Latokat, a' melyek Istennek nyajdonai

hanem

hanem tiszteljük, és becsüljük
mint Istennek Szent Embereit.

F. Különben Tanitanak, nem=
csak a ti Doctoraitoknak magános
Iskolai, hanem meg a ti Közönséges
Symbolumaitok, és Catechesisek, és
a' mint a' Tridentumi Catechesisek
világoson tanittya, hogy az Angyalo=
kat imádni kell a' Keresztyénektől.

II. Ellenvetés.

Az imádás vagy felsőbb, vagy alsobb
a' felsőt csak Istennek egyedül kell
tartani, az alsobbat pedig a' Szen=
teknek, és az Angyaloknak-is lehet
tulajdonitani, minden bálványozás
nélkül, mert a' Bálványozás az, mi=

dönaz

dön az Istени tiſztelet terемtett állatoknak tulajdonittatik, mint Istennek, mi pedig Isteni tiszteletett nem tulajdonitunk, ugy a Szenteknek, mint Istennek, hanem mint Isten barátinak.

F. I. Tagadjuk hogy volna illyen Külömbség az imádásban, meg engedjük ugyan hogy a külső tiſztelet=Letben vagynak grádusok, a személyeknek méltoságokhoz képest, de az Isteni tiszteletben nintsen.

2. Ugy a Borjut tiſztelő Izraeliták sem lehetne bálványozók mondani, mert nem lehete ugyan a Borjunak tulajdonitani tiszteletett, mint Istet, mivel nidták azt, hogy

hogy a Borju nem valóságos Ln.

3. Ez a' ki fogás vak olyan, = mint a' parázna asszonyságban találtra= tott Aszszonyi állat meg tőklelné a' maga Száját, és taggadná, hogy ő parázna volna, minthogy vala= kivel közösült, nem úgy mint azō Fészjével, hanem mint azō Fészjének Bátty ával.

III. Ellenvetés.

Az Eccla parantsolya, vgy a' Szü= leteknek tiszteletet, és segitségül valo hivásokat, mint jo, és hasznos = dolgot; de nem úgy mint Kügségest, és egy árolyában parantsolvarott.

F. Különben tanit a' Romai Catechi= Sis, a' mely nyilván parantsolja, hogy

Szügs.

szükségét a Szentekneк kegyelmek-
hez folyamodni, és segítségekhez, és
őket szükség imádni, és tisztelni, ez-
okát adván, mivelhogy a mi Idvesse-
günknek oltalmát, és elő mozdítását,
magokhoz vészik.

IV. Ellenvetés.

Csak egy oly formán folyamodunk
mi a Szentekhez, mint egy é világon
való Atyánkfiához, a mi szükségünkbe.

K. Szabad é Világon levő Atyánk-
fiához a mi szükségünkben folyamod-
nunk: de nem szabad a meghalt Szen-
teknek Istени tiszteletet tulajdonítа-
nunk, a mely két dolog egymástol sokat
különböz

2. Ez utolsonak semmi nyoma nints a Sz. Irásban, sőt ezzel tilalma.

V. Ellenvetés

Nem esedezünk mi a Szentekhez, mint valami fő Szerző okokhoz, hogy vagy jót adjanak, vagy gonosztól szabadítsanak meg, nem-is olyan Könyörgésünknek formájával élünk azokhoz, mint az Istenhez, és nagy Különbség vagyon a Szentek segítségül való hivásának modja között, mert az Istent hívjuk segítségül, hogy mi rajtunk Könyörüljön, a Szenteket pedig hogy mi értettünk Könyörögjenek Istennek.

F. Hasontalan ki fogás ez, és a ti praxisotokkal ellenkezik:

mert

mert ha semmit egyebet nem kér-
nének-is a Szenttektől; hanem csak
hogy Könyörögjenek értettetek, mi-
ért Készitek tehát a ti Közönséges
imádkozásotoknak formáiban, hogy
könyö külyenek vajjatok, hogy Ked-
vezzenek, hogy szabaditsanak meg,
hogy halgassanak meg, hogy törö-
lyék-el a ti büneiteket, adjanak
meg törödött szivet, világositsák
meg szivetecket, adjanak Lelki Ke-
gyelmet, és halálatokhak orájáu vé-
gyenek magokhoz tireket.

VI Ellenvetés

Semmi kifsebbsége ebből a Szent-
nak nem származik, mert valamit a

Szent.

36. Második Rész.

Szenteknek Közbenjárások által nyerünk, azt valósággal vak a Sz̃tus által nyerjük, mivelhogy a Szentek nem már, hanem vak a Sz̃tvr által imádkoznak, és nem már Isten, a Sz̃tvr nevében halgattatnak meg. Jan: 14. 13. 14.

F. Semmit sem használ, a Sz̃tvr nevében Kereszt̃elkedni, ha a Szentektsnek érdemeket, és jóságos ígéretekbeket meg nem tagadjátok, hanem a Sz̃tvr érdemével egy rendbe helyheztetitek, hogy nevolna az a Sz̃tvr gyalázatttyára a kit vak egyedül a Közbenjárói Név a Sz. Lélekban, és a kit bírja, és viseli a Közbenjárói Méltóságot, 1. Tim. 2. 5.

K. Mikor

X. Miért nem eskűdhettek a Szentekre, és egyébb Teremtett állatokra?

F. I. Mert ezt a tiszteſséget az Isten egedül ő magának hagyta, 5 Mos: 6. 13. Félyed a te Uradat Istenedet, és őtet tiszteljed, és az ő Szent Nevére eskűgyél.

2. Mert a kire esküſzünk, olyanak kell annak lenni, a ki tudhaſsa mit esküszünk, és ha igazan esküſzünk Tanu lcheſsen mi mellettünk, ha pedig hamiſsan meg büntesſen minket a hamis eskűvéſért. Ezek pedig a Szentekre semmiképpen nem illenek.

3. Mert akka eskűdni a kinem Isten, semmi nem egyébb, hanem az igaz Istent el-hagyni, meg tagadni, mel-

lyre

lyre nézve a Jelentett állatokra, és
hamis Istenekre való esküvés világo-
son tilaltatik. Jer: 5.7.

4. Nem csak azt parantsolya Isten-
hogy valaki csalfiskik az igaz Istenre
eskiidjék. Esa. 65. 16. Es a kiesküs-
sik a földön eskiidjék az igaz Istenre,
hanem ö maga is meg esküdt az Ur,
hogy minden Nyelv ö réá eskiidjék.
Esa. 45. 23.

VII. Ellenvetés.

1. Tim. 5. 21. Kénszerítlek az Istenek
előtt, az Ur Jézus Krisus előtt, és a vá-
lasztott Angyalok előtt, azért mind
eskiidhetünk az Atyára, és a Fiura
szintén ugy a Szent Angyalokra?

F. I. Nem következik, mert más vala

Ki ne

ki nevére meg esküdni, meg eskünek
a Tanuis a Dico előtt, de nem eskü=
szik azért a Dico nevére.

2. Hogy az Ur nevére kelljen es=
küdni, sok Sz: Irásbéli helyek mu=
tattyák, a mint oda fellyebb azok=
közül némelyeket elö hozánk; de
hogy az Angyalokra eskiidjünk so=
hol nyoma nintsen a teljes Sz. Irás
szent Pál mondása pedig az emlitett
helyen, az Angyalokra való eskü=
vésnek semmit sem Patrocinál.

3. Mert ebben a Sz: Irásbéli hely=
ben az Apŏtol az Istennek, eö a Jésus
Christusnak, és az Angyaloknak tanu=
bizonyságtételekre parancsol, es

igaz

igazik, a mely nem tilalmas dolog
az Angyalok előtt-is, mert Luk. 24.
48. Az Idvezitö-is provocál a Ta-
nitványokra; Ti vagytok pedig e-
zeknek tanubizonyságai; Masutt
pedig Pál az Angyaloknak tanu-
bizonyságokra allégál, az Idvezitö
meg Testyülésének, Szenvedésének,
és fel támodásának bizonyitására:
1. Tim: 3. 16. Meg láttatott ugymond
az Angyalokrol ti. a Testben meg je-
lent Isten; de azért sem az Idvezitö
nem erkülsik a Tanitványokra-
sem Pál az Angyalokra.

k. Hát a Szenteknek tiszteségek-

ve

re, oltárokat, Templomokat épi-
teni, és Innepeket szentelni tilal-
mas dologgnak tartod é?

F. Igen-is annak, mert ezekegye-
dül vak az Isten tiszteségére szen-
teltettek a Szent Irásban, mintezt
meg-ismerték némely Doctorok-is, kik
közül Durándus a "többek között ezt
mondja: arra a tiszteletre tartoznak
a Templomok, és az Oltárok, áldoza-
tok, és Innepléßek stb. a mely Istennk
tulajdona, Sz Tamás Doctor pedig
midőn" ellenvetés formán, néki eleibe
vetette valaki, hogy Templomokat, és
Oltárokat épitettek a Szenteknekés
az Angyaloknak, meg felel Sz. Agoston
szovaival; Nem építünk a Máktixo-
mokk

motek Templomokat, ʃmivelhogy
nem ők ham az ő Ineḱ a mi Inünk.

K. Vagyon é még valami a mitelő
hozhatnunk?

F. Illyenek még a Szenteken kivül
a Képeknek, Ereklyékk, avagy a meg
holt Szenteknek tsontyaikk Kereſz-
nek, és Kényéknek imádásra

Ki fogás.

Hiszem nem tiſztelyük mi a Kepe-
ket, hanem az Istent a kepek által.

F. I. Tilalmas dolog egyaránt mind
a kettő; Az elsőt tilalmazzák azok
a Sz. irásbéli helyek, melyek tsak az
egy Istennek imádására igazgatnak,
minket, melyeket látsz ezen második

részznek elein. A' másodikat t, i.
az Istennek á képek által valo imá=
dását tilalmazza világoson az Ín=
beszéde. Jan. 4. 24. Az Ín Lélek, és
á kik őtet imádják szűgség hogy hé=
lekben, és igasságban imádják.

2. Sőt az kit-is nem lehet ki=
ábrázolni, mert Lélek, melynek nincs=
is külső ábrázattya, azért mikor á
Képeket imádjátok nem Istent ha=
nem Jeremiás állatott imádtok.

3. Lásd meg, és olvasd meg. 5 Mos.
4. 12. 15. 16. 17. 18. Erőssen tilalmaz=
za Isten á Képeknek imádását, s tsi=
nálását, ez okon mert semmi ábrá=
zatot nem Látott az Izráel á Napon,

mely

melyen az Ur. szolott ő nékiek
a' tüznek közepiből, a' Horebnek
hegyen, Lásd meg é dolognak nagyobb
világosságára, a' mi Hejdelbergai
Catechesisinket, és annak XCVI.
XCVII. XLVIII. Kérdéseit, és azok
alatt valo Sz: Irásbéli helyeket, Rom:
I. 22. 23. 5. Mos. 4: 22. 24. Esa: 40. 18.
25. 5. Mos. 27. 15. Jer. 10. 8. Ján=
5. 39.

K. Mit értesz az Ereklyéken?

F. Nem csak a' meg holt Szentek=
nek Testeket, hanem mindeneket=
melyek övék voltak míg éltek illye=
nek azoknak ruhaik, hazaik, Vé=
reik, fogok, Körmeik, Szájok, öltöze=
tek, Sokujok övök, fésü

fő-ujjok, és többek, mind azokat elő számlálni nem szükség.

Ellenvetés.

Ti ak ránk fogjátok hogy mi ily-lyen alávaló dolgokat imádunk; mutassd meg azért énnékem, hogy mi ugyan ti ak imádjuk ezeket.

J. Távol légyen hogy mi ti ránátok illyen szörnyü dolgot fogjunk, meg mutatom magatok szája vallásából állatásom igasságát.

1. A' Második Nicenumi Concili-umban ily végezést tettek a ti elei-tek: A' Szentekat, Ereklyéket, Oltárokat, Koporsókat, imádjuk mindazáltal nékiek ne áldozzunk.

2. A' Tridentinumi Concilium-is így

így szóll; é felöl a Martiromok-
nak, és egyébb Szentekkel élö szen-
teknek Festeket az Hiveknek imád-
niok kell, a melyek által az Isten az
Hivöknek sok jokat ád; söt azokat kár-
hozatra itéli, a kik azt mondják, hogy
a Szenteknek Ereklyeinek tisztessé-
get nem kell tulajdonitani.

3. A Tridentumi Catechesisben ol-
vassuk hogy az Ereklyekre meg es-
küszünk, melynek szavai igy vagynak
hogy nagyobb hitele tsinálgunk, Szen-
tett állatokra esküszünk, mint az Is-
Evangéliumára, a Keresztre, a Szentek-
nek tsontyaikra, és Nevekre, hason-
lot mutathatni a Keresztnek és a
Szent Vatsorában lévö Kenyérnek i=

módá

mádással; de rövidségnek okáért
el halgatom; Ezek azok à mellyeket
én meg nem tselekedhetem; azért mél-
to okom vagyon réá hogy Lápistával
nem lépjek.

Harmadik Rész.

K. Miket tselekesztünk mi à mel-
lyeket ti el-nem szenvedhettek?

F. A' Keresztyéni szabadságot mel-
lyet az Idvezitö Szerzett az Uj Tsi
A. Sz. é, Hárban el-vontyátok, és az
hellyett à Sz̃nsznak A. Sz. é. Hárán, és
à Lelki es̃mérceten valo kegyetlen-
uralkodást állitottátok fel.

K. Hogy hogy vontyuk mi à Ke-
resztyéni szabadságot?

F. Ugy

48. Harmadik Rész.

F. Ugy hogy à Romai Pápát min=
den földi méltoságok felett po=
tzolyátok, mely szerint, ō semmi
Földi Fejedelemnek alája nem vet=
tetik: Ellenben pedig ōnéki min=
dent alája vettek, à Lélek el-vesz=
tésének, és idvességének alatta.

K. Számláld elö ha tudod mibē
helyheztetyük mi à Pápát elsőségét?

F. A' többek között ezekben à dol=
gokban; hogy ō légyen az Anya sz.
égy háznak közönségés Pásztora.

2. Hogy tsak ō néki vagyon hatal=
ma arra, hogy közönséges gyülése=
ket hirdessen.

3. Hogy ō határozhattya meg à

hitnek

hitnek ar
ō mond, a
nélkül e
vs fund
Söt hogy
telre kō
Pápa az
4. Hog
vagy val
zitárában
nak, min
ra kell a
re más
5. Hog
sáfárlása
6. Hog
nem itél

hitnek articulusait, ugy hogy a mit
ő mond, azt minden kételkedés=
nélkül el-kell hinni, ha nintsen=
ir fundamentoma a Sz. Irásban;
sőt hogy a Sz. Irásnak nintsen hi=
telre kötelező Mélrosága, ha a
Pápa azt annak nem adja.

4. Hogy a Vallásnak dolgában
vagy valamely kétséges dologna k el-iga=
zitásában, még pedig kétséges dolog=
nak, mindenekre mindenek a Pápá=
ra kell allegálni; ő rolla pedig senki=
re mástra nem szabad.

5. Hogy az A. Sz. é Tész jovainak ki=
sáfáztásából ő mindenekre felyül halad.

6. Hogy senki őtet é Világon meg
nem itélheti.

K. Ebből

50. Harmadik Rész.

K. Ebből a Romai Pápának elsőségéből mitsoda kegyetlen uralkodás származik?

F. A' többek között ez három.

1. Hogy ő a Királyokon ész Királyokon magát hatalmát tartya lenni.

2. Hogy ő néki joga, ész birodalma vagyon a lelkeken, ész a lelki-ismereten.

3. Hogy ő néki hatalma vagyon az embereken, az ő Jeszteken ész jószágokon.

K. Miben áll a Pápának a Császárokon, ész Királyokon valo hatalma?

F. Ebben a mennyiben ő azt tulajdonittya magának.

1. Ő a Császárokat, ész Királyokat mind Koronájoktol,

mind élerektől meg foszthattya.

2. Azoktz Országokat másoknak adhattya.

3. Az ő alatta valokat a hüségnek eskünése alol fel oldozhattya. ha akarja.

K. Nem ellenkeznek ezek az Uj Test szabadságával, és a Keresztyen Országának természetivel?

F. Igen- is ellenkeznek.

I. Mert még ma az Idvezitő sem tulajdonittya önnön magának ezt a hatalmat, a ki nem azért jött, hogy é világon uralkodjék; hanem inkább hogy Szolgáljon. Mate. 20.28.

2. A' Tanitványoknak sem adatott sohol ily hatalom, és Uraság annyival inkább nem a Romai Pápák.

Innen

52. Harmadik Rész

Innen midön a Tanitványok az el-
sőségen villoqnának, azt mondja
nékiek Idvezitönk. Luk. 22.25.26.
A' Poqányokon Uralkodnak azo
Királyaik, és a kiknek azokon bi-
rodalmaik vaqynak, jol tévöknek
hivattatnak. Ti pedig nem ugy; ha-
nem a ki leq nagyobb ti közötte-
tek, légyen mint a ki leqkisebb,
és a kifő, légyen olyan mint a kiolga.

K. Melyik vala a Romai Lápát
második kegyetlen Uralkodása?

F. A' mennyiben azt mondja, hogy
ö néki hatalma vaqyon a lelke-
ken, és a lelki ejmékeken.

K. Miből mutathatod meg hogy

a' Ro.

a Romai Pá
Lelkeken?

I. Hogy a
ságnak szö
eledele, nem
nál-is tart

2. Mert o
és ir az e
melyek erős
ejmékeren

A. Hogy
tendöben eq
den környü
az Aldozo P
zoknak bo
nem egyéb;
tiszteletalan

a Romai Pápa uralkodni akar a Lelkeken? F. Ezekből.

I. Hogy a Sz. Irást mely az igazságnak szövétneke, és a Léleknek eledele, nem szabad Légyen tsak hármánál-is tartani, és olvasni.

2. Mert olyan Törvényeket tészen és ir az embereknek eleiben, a melyek erőszakot tésznek a Lelki esmérveren.

3. Hogy minden tartozik esztendőben egyszer büneit, annak minden környül állo dolgaival édgyütt az Aldozo Papnak be sugni, hogy azoknak botránattyokat végye, mely nem egyéb; hanem a vétkeknek; és tiszteletlenségeknek

Oltko.

Oskolája, és tanitoja.

B. Illyen a Baráti életnek fogadása, mely szerint nem szabad senkinek a' Sz: dolgok körül forgolodni, munkálkodni; hanem vagy akarja, vagy nem, magát Kötelen életre kell kötelezni, holott az Apostol tanitására szerint tisztességes dolog a házasság. Zid. 13. 4. És jobb házosságba élni mint égni 1. Cor. 7. 9.

C. Illyenek a' sok innepekre, böjti napoknak, és rész szerint a Lo-gányokról; rész szerint a' Zidokról vett Ceremóniáik parantsolása a melyekkel mind meg annyi tek-

hekk

hekkel nyomorgattatnak a Lelki=
esmérerek.

K. Mit állit meg Harmadszor
magának a Romai Pápa?

F. Hogy ö néki hatalma vagyon
az embereknek testeken és javaikon

K. Gyakorolya é hát a Pápa e=
zen ö hatalmát.

F. Gyakorolya igen-is azok ellen
a kik az Isten Lelke által megvi=
lágosittatván a bálványozásnak, és e=
vetnekségnek setétségéből ki jöttenek, a
kiket minden tőrvényes igazság nélkül,
ölet, vágot, éget, nyuzat, forrat, az ö=
parancsolatit kitségesen végbe vivő, és
a Sátánk székely Katonái altal.

K. Mongy egy vagy két példát.

F. Vilá

56. Harmadik Rész.

3. Világos példa ide Viklef János, a'
ki Istentől meg világositatván a Papis-
ban nem felt semmit a Romai Vallás
ellen tanitani; jollehet életében el ke-
rülte ugyan a Romaiak kegyetlenségét,
de halála után ugyan tsak el nem kerül-
hette, mert holta után 40. esztendőkkel
tsontyait-is ki ásatták, és meg
égetek Oxoniumban.

2. Eleven példák ama két Máxti-
rok, Huss János, és Prágai Hyeroni-
mus, a' kik tanitván a Romai meg vesz-
segetett Tudomány ellen Tseh Országbe
Prágában ittéltettek a Constantiai
Gyülésben, a' kiknek noha szabad menedék
Levelet adott az akkori Sigmond Tsászár
de még-is iktoztato kegyetlenséggel

meg

meg tömlöztöztettek, és végre elevenen
meg égettettek Krisztus Urunk 1416. Esztendőben.

3. Vég nélkül valok a Romai kegyetlenségeknek példáji, a sok üldözéseknek, ölléseknek, égetéseknek, hóhérlásoknak, tömlöztözéseknek, számkivetéseknek, kinzásoknak, hadakozásoknak, a Krisztusnak hűségét szolgái, és a Keresztyénségnek sok ezernyi ellenségei ellen.

Látta ezt Spányol Ország, Belgium, és csak nem az egész Keresztyén Világ, Francziaország, Anglia, Német Ország, kiált még ma-is annyi sok ezer ártatlanoknak vére az Isten hez a bosszu állásért Jel. 6. 10. Uram ki Szent vagy, és igaz meddig nem tészsz ítéletet, és nem állasz bosszut a mi vérünkért. Ezek azok a háromfokok, a melyek-is énnékem nem engedik hogy

Pap.

Papistává Légyek's nem-is Lészek. Vége

ISTENES ÉNEK.

1. Szent Háromság egy Istenség,
Atya, Fiu, Szent Lélek,
Oh! rettenetes nagy Felség.
Sz. Sz. Sz. a Te Neved,
Térden állok fel kiáltok, Isten légy
Irgalmas nékem bűnösnek.

2. A' Te magad erkölcsöd,
Téged arra kötelez,
Hogy meg halgass, érzem néked,
Szent Fiad-is egedez,
Eu-is szemem fel nem vetem, Isten
Légy irgalmas nékem bűnösnek.

3. Te a bűnös mely oxában,
Fel kiáltánd meg hallod,
Valamit kér Sz. Fiadban,

Még

Meg igérted, 's megadod,
Je magadéért Sz. Fiadéért, Istensat.

4. Hát nem kérkedem semmivel,
Mert méltatlan vagyok,
De van reménységem mivel,
Irgalmaſságid nagyok,
Le nyüggeſztem, 's vetem mellyem.
Isten légy irgalmaſ s.a.t.

5. Mert én bizom, csak a' ſzentről.
Egy Szent áldozatjában,
A' Názáretbéli JESUS.
Meg szabadításában,
Ezért áldlak, 's így kiáltok, Isten, s.at.

6. Az ő Szent igazságában,
Eſett bujdosásáért,
Szelíd ártatlanságában,
Meg fogattatásáért
Téged áldlak, így kiáltlak; Isten.

7. Ret

60. Istenes Ének.

7. Rettentő kifixtetési,
Burgo könyörgéséért,
Böjtölése. könyörgési,
vérítékezéséért, Téged áldlak úgy
kiáltlak; Isten légy irg. S.a.t.

8. Imé ezen egy igaznak
Meg láncoltatásáért,
A' Népről mint Aztatlannak,
Lett kárhoztatásáért, Téged áld=
lak, úgy kiáltlak. Isten S,a,t.

9. Kajafásnak, Sz. Semének,
Bé kötözteréséért,
Tsufságból vett ütéséinek,
Meg pökdöstetéséért, Téged áld=
lak, úgy kiáltják; Isten. S,a,t,

10. Jésusom ismét oszlopnál,
ostorozttatásáért, Jövis

Tövisből
Koronázt
Lak, úgy
11. Réá ki
Lett kár
Mingyár
Ki hurc
Lak, úgy
12. Azután
Fel fes
Mindent
Ki nevet
úgy kiál
13. Lelki
Fel vett
Végső
Mondot

Tövisből font Koronával,
Koronáztatásáért; Tégedáld=
lak, így kiáltlak. Isten. S, a,t,

11. Réá ki mondott halálról,
Lett kárhoztatásáért,
Mingyárt á Kálváriára,
Ki huzattatásáért, Tégedáld=
lak, így kiáltlak: Isten S, a,t,

12. Azután á Kereszfára,
Fel feszítetéséért,
Mindentől á tsufolásra
Ki nevettetéséért, Tégedáldlak,
így kiáltlak. Isten. S, a,t,

13. Lelki testi kinyaiban,
Fel vett öt Sebeiért,
Végső kinos orcáiban,
Mondott hét igéiért. Tégedáld. S, a,t,

14. Kit

62. Istenes Ének.

14. Piros vére Szent oldalán,
Bővséges folyásáért,
Telyes fajdalmai után
Szenvedett haláláért, Téged S, a, t.

15. Az halálból fel támodván,
Menyben ültetéséért,
Igyen fel magasztaltatván,
Szent esedzéséért, Téged S, a, t,

16. Légyen ditséret Istennek,
Atyának, és Fiunak,
Egyetemben Szent Lélekkel,
Telyes Szent Háromságnak,
Ez égy három, evel várom; Hogy légy
irgalmas nékem bünösnek

Sic Deo Summa Laus Vége.
Xto, honorqui, nos Suos discipulos
in Doctrina fidei instruxit Amen